

NATURVERN I NORGE

ÅRSSKRIFT

1956

NATURVERN I NORGE

*LANDSFORBUNDET
FOR NATURVERN I NORGE*

ÅRSSKRIFT
1956

TRYKT HOS FABRITIUS & SØNNER

OSLO 1957

REDAKTØR: THV. KIERULF

I N N H O L D

	Side		Side
Alf Larsen og landskapspleien. <i>Fridtjov Isachsen</i>	3	Den 6. europeiske fuglefredningskonferanse i Nederland. <i>Holger Holgersen</i>	41
Litt om sjøfugl på Vestlandskysten. <i>J. F. Willgohs</i>	8	Naturvernkongressen i Edinburgh 20.—28. juni 1956. <i>Erling Sivertsen</i>	48
Fiskeørnen i Østfold. <i>Thor Larsen</i>	15	Nordisk konferanse for «Hembygdsvård, landskapsvård och naturskydd» i Finland. <i>Thv. Kierulf</i>	52
Hva vet vi om fiskeørnens nåværende utbredelse i Norge? <i>Yngvar Hagen</i>	18	Naturskyddskonferanse i Stockholm. <i>Fridtjov Isachsen</i>	55
Den urørte villmarken må reddes for forskningen. <i>Hans Winkler</i>	20	Organisert bjørnejakt	57
Gaupa. <i>Arne Gabrielsen</i>	23	Quosque tandem ...?	58
«Njardarheim». <i>T. K.</i>	25	Landsforbundet for naturvern i Norge. Landsmøte	59
Nasjonalpark eller nasjonalskam. « <i>Audax</i> »	28	Østlandske Naturvernforening	62
En henstilling til Regjeringen — fra Turistlandsmøtet 1956	29	«Storfuro på Sagodda»	66
En seier for naturvernet i Finland	30	Agder Naturvernforening	67
Skogsstyrelsen i Sverige og «naturvården»	32	Rogaland Naturvern	68
Ormtjernkampen i Vestre Gausdal	33	Vestlandske Naturvernforening	71
Gutulia	35	Trøndelag Naturvern	72
Bamse Brakar må reddes for norsk fauna. <i>Fr. v. d. Lippe</i>	38	Sør-Varanger Naturvern	73

Bildet på omslaget: Ung fiskeørn.

FOT. CONRAD HOLM

ALF LARSEN OG LANDSKAPSPLEIEN

Av professor Fridtjov Isachsen.

Alt er som før i Norge, og året tegner godt:

Havørn drept i Telemark — det sjeldne, kongelige hode vekslet inn mot 25 kroner i kommunal skuddpremie.

Nesoddens vakreste eiketrær, på statens grunn, er hugget ned.

I Tjørvebukta på Lista var der en berømt forekomst av torv under strandgrus,

et bevis på at sjøen engang steg og fløymet inn over myrdekket land. Dette uerstattelige dokument til landets historie er nå revet ut av naturens bok: Der er ingenting mere å se, for slepeskraperne har fjernet hvert gran for å skaffe grus til flyplassen.

Ut mot havet på Karmøy ligger tuftene efter to svære naust, mer enn 30 meter

T. K. FOT.

I havnehagen på Rød med blomstrende rogn, vill-eple, asal og nypetorn.

lange, rimeligvis fra vikingtiden. De nærmeste omgivelser er av enestående interesse: Man ser den gamle havn, og det hellelagte båtoptrekk som vitner om to meters landheving i historisk tid. Gokstadskibet kunde få plass i det ene naustet. Kloss i bakveggen på dette legger nå Havnevesenet steinfylling og skinner for å transportere blokker fra steinbrudd i knausene bakenfor. Med søvngjengeraktig sikkerhet har teknikerne valgt å hente blokkene der hvor steinbrytningen gjør skade på arkeologiske verdier. Vi må kanskje takke for at transportbanen ikke blev bygget tvers over vikingnaustene, men som historisk og naturvitenskapelig minnesmerke er stedet nærmest utskjemt. Stemningen ved det hele er forsvunnet.

Det hører med at stedet brukes som stevneplass — det vil si, ikke naustetomtene men gravemaskinens uferdige havnehull, hvor møtelyden uten fornemmelse av ironi står og synger om vårt fagre heimlands slott som arves ned «*alt fagrar led for led*» —

Så er vi da et folk som utgir bygdebøker og oppretter museer, men griser til i eget rede. At kulturvernet her i landet arbeider tungt, er almindelig kjent; men det står ikke bedre til med naturvernet. Det har ingen fare med naturverdiene, tror de fleste, for landet er stort. Enhver gnager fra sin kant, og med lukkede øine skal vi nok sørge for å etterlate oss et loslitt land «*åt våre born*».

Det kjennes da godt som motvekt å vite at det finnes enkelte som gjør alvor av å la det «*merkast i meir enn i ordi at me halda den arven i stand*». En av de fremste er dikteren Alf Larsen på Tjøme. Tålmodig har han gjennom en årrekke vernet om sin skog ut fra et klart og bestemt

grunnsyn: Her skal naturen få lov til å utfolde sig. Det er grunn til å håpe at det synlige resultat av Alf Larsens kjærlige omtanke skal kunne bevares som en naturverdi for fremtiden: Ved kongelig resolusjon er det fastsatt fredningsbestemmelser. En adgang til å nytte området til naturvitenskapelige undersøkelser er sikret Universitetet i Oslo som et servitutt på eiendommen.

Alf Larsen har som en av de første her i landet fattet kjernen i den idé vi nå kaller «*regional planlegning*», d. v. s. en gjennemtenkt og forberedt utnyttelse av landets grunn, slik at det skjer en rimelig avveining mellom de forskjellige berettigede og iblandt stridende formål. Ved siden av den økonomiske utnyttelse hører friluftslivet og naturvernet begge med til disse formål som må tilgodesees. Det er en stor ting at folk fra byene kan komme ut til skog og sjø for å hente rekreasjon. Men det kan ikke skje *over alt*: I sine ytterste konsekvenser er vår dyrebare allemannsrett til ferdsel i utmark et uholdbart prinsipp. Det forutsetter derfor i praksis en frivillig tilbakeholdenhet fra feriefolkets side, representert ved organer som f.eks. Oslofjordens friluftsråd, eller kommunene, og det vil bli mer og mer ønskelig å få avgrenset *visse* områder som kan utstyres riktig og holdes under ansvarlig tilsyn. Om dette er det nå neppe mer enn én mening blandt dem som tenker igjennem problemet — allerede dette er et stort fremskritt fra de dager da Alf Larsens ønske om å få bestemme selv over bruken av sin grunn begynte å bli kjent i distriktet. En avgrenset del av sin strand har han åpnet for publikum: Her er folk velkomne til besøk og badning, men resten av eiendommen har han villet stelle med som et naturreservat. Det er blitt et natur-

paradis, uten tvil det interessanteste eksempel vi har hos oss på planmessig beskyttelse av naturen.

Å vekke forståelse for ferielivets behov er ikke så vanskelig. Alf Larsen tok på sig den mere utakknemlige oppgave å hevde naturvernet som et like-berettiget formål. Motiveringen for dette er ikke fullt så liketil og ligger på et annet plan enn når det gjelder badelivet. Jeg vet ikke om jeg til innerste grunn forstår de personlige drivkrefter bak Alf Larsens brennende ønske om å verne et stykke norsk natur, så langt det står til ham. Men resultatet kan jeg fryde mig over, og det er en verdi for oss alle — fremdeles som motvekt — å vite at her ligger et landskap slik som det er ment å være fra skaperens hånd.

For så vidt er eiendommen selv, slik som han etterlater sig den, motivering god nok for Alf Larsens naturvern-iver. Og trenges det mere, så les Alf Larsens dikt! Han er blitt ett med dette fjordlandskap som han tolker i den vidunderligste fulltonende naturlyrikk. Har han ikke gjort oss delaktige i de skatter som han imellem måtte verge mot uvettig pågang? Mannen som elsket frem en lykkelig natur eide selv evnen til å oppleve det blomstrende villrosekratt som en milepel. Ja kanskje ledet dette videre til metafysisk innsikt om menneskets rolle i naturens store sammenheng: ikke som tyrannisk herre, misbrukende sine omgivelser, men som lyttende intelligens med følsomt øre for naturens budskap både i konkret og symbolsk mening. På våre spor skal vi kjennes og dømmes. Hverken Jorden eller Vestfold blir fattigere av å vite at der finnes en skjønn, fredet plett på Tjøme. Vi er her kommet bort fra vitenskapens og over på verdensanskuelsens felt, så vi behøver ikke genere oss for å

tale om naturens «rett», som sideordnet med menneskets:

Plantens rett til å ikke bli tråkket ned, dyrenes rett til å sikre sitt liv og artens liv. Men også det «døde» har budskap å bringe, om øret bare er fint nok. Rullestenen kan fortelle sin hemmelighet, men ikke til hvemsomhelst, og bare til en venn vil det bølgeslipte svaberg gi sin visdom videre. Det lyser av prakt og overflod mot dem som gjør sig verdige til å løfte gullhornene. Andre ser dem knapt.

Alf Larsen er selv en sønn av fjordbygdene i Vestfold. Her vokste han op, hit kom han tilbake. I et benådet øieblikk slo han til da det åpnet sig mulighet til å overta en jordeiendom. Det så ut til å ligge over hans økonomiske evne, men tvers igjennem vanskelighetene har han greid å føre verket til ende, med lojal støtte av sin hustru. En velstående mann kunde han ha blitt ved å parsellere ut det hele til hytte-tomter, men han hadde ikke hjerte til det. Gården er nå gått over til ny eier som gjerne vil føre Alf Larsens bestrebelse videre. Et stykke sønnenfor er et stort areal (Mostranda) blitt reservert for ferielivet ved tiltak av kommunene og Friluftsrådet. Ved hendelsenes egen utjevning er dermed begge formål tilgodesett på Tjøme, sommerlivet og naturvernet. For sin andel i denne utvikling vil Alf Larsen bli takket både av Vestfold og landet.

Med ham selv har jeg hatt den opplevelse å spasere igjennem fredningsområdet, hørt hans forklaring om alt vi så og av idéen som lå til grunn for hans natur-forvaltning. I en tid da spor av menneskelige inngrep mer og mer griner mot oss fra skog og mark, fjell og dal, virker det som balsam og honning for sjelen å lære å kjenne et stykke natur som har vært pleiet

så kjærlig og tilbakeholdende som her. Og samtidig sørger vi over at landet ennå ikke har funnet utvei til å avsette en eneste nasjonalpark, ja ikke engang til å sikre den fortsatte eksistens av de små flekker av tilsynelatende ekte «urskog» som vi ennå har i behold.

Noen enkle strofer får bære takken til Alf Larsens fredningsskog og dens skytsånd:

Kjenn høisommerduft av kantarell,
markbærets tyngde av sol!

Sug inn din salighets pant i kveld:
Kaprifol!

Snart skal tangskvulpet tystne ved
islagt fjord.

Mot syd pløier vinger sin vei.

Snøstormen soper igjen hvert spor
etter dig.

Jeg strekker mig ut på den solvarme jord
— måtte timen hvile sin fot —

Antaios! Vi henter hos samme mor
mot.

«Når Antaios rørte ved jorden, sin mor,
gav hun ham ny kraft», og slik har det
nok vært med Alf Larsen like så vel som
med kjempen.

Fridtjov Isachsen.

Foranstående artikkel var inntatt som kronikk i Morgenbladet den 21 juli 1956. I et brev til forfatteren noen dager senere gir Alf Larsen morsomme gløtt av dyrelivet i det fredede område. Vi gjengir her med Alf Larsens tillatelse disse avsnitt:

«Det er utrolig hvor fredelig det er blitt på Berstadstranden og i skogen. Det er ytterst sjelden at en motorbåt forsøker sig,

En av de hvite revehvalpene.

og den bakker gjerne ut igjen ved synet av skiltene. De spaserende oppfører sig eksemplarisk, og de er ikke mange. Det er langt fra hver dag at jeg ser et par mennesker gå igjennom der, en sjelden gang en tre-fire stykker i følge. Da er jeg gjerne etter dem og formaner dem til å gå i gåsegang på stien og ikke snakke og støie! De få som kommer der setter desto større pris på det. Jeg vet ikke hvor mange der nu har takket mig fordi jeg har latt dette landskap ligge som det var. Det er rent som å se noe fortidsaktig, sa et menneske til mig! Det forteller litt om hvordan vi har behandlet naturen.

Jeg har savnet å se noen fra universitetet her ute i vår eller i sommer. For en zoolog hadde det i år vært en sjelden anledning til å studere reveliv. Vi har nemlig fått 4 reveunger, to røde og to hvite (en fjeldrev som har vært på færde?). Det har vært en fornøielse å se dem leke om kvelden nede på sletten. De kamperer to og to sammen, en hvit og en rød. Den ene røde har jeg fått så tam at den går inn i kjøkkenet i Berstad, og når den ser mig på avstand og jeg roper på den og vifter med lommestørklæet, kommer den pilende, tar maten den får på en meters avstand og leg-

ger sig til å spise den på stedet. Jeg hadde sikkert kunnet få den til å spise av hånden, men har ikke villet gjøre det av hensyn til dyret. Møter jeg den i skogen kommer den straks hen til mig, og setter jeg mig, da legger den sig foran mig med hodet på de fremsrakte forlabber og ser forventningsfullt på mig. En snurrig fyr. Den andre røde har jeg bare en gang fått hen til mig, den er mere naturlig sky, likesom de hvite. Den ene av de hvite er dog så tillitsfull at man kan komme den på en 30 meters avstand. De hvite er utrolig flinke til å ta måker (og kråker). Jeg har sett den ene hvite komme opp fra stranden med en måke! Ellers kniper de dem inne i engene, åpenbart i ly av det høie gresset langs grøftkantene og favorisert av sin hvite farve.

Heldigvis har gravendene fått sine unger ut som sedvanlig. Det ser ikke ut som om

revene tar egg. Iethvertfall tok «kameraten» ikke et friskt hønseegg som på prøve blev budt den. Dog frykter jeg for at rugdeungene får en krank skjebne iår, de går jo på bakken om kvelden.

Nu ja, dette er jo et bevis på hvor fredelig der er blitt, derfor vilde jeg fortelle det. Rådyrene står også og ser på meg på en 40-50 meters avstand når jeg går hjem om kvelden.

Jeg skal ved leilighet nedskrive «historien om fredningen av Rød», så det skal bli klart hvordan jeg har følt og tenkt og ment gjennom de mere enn tredve år denne kamp har stått på».

I forbindelse med fredningen av Rødskogen med Berstad-landskapet på Tjøme vil det sikkert interessere alle venner av naturvernet å lese følgende betraktning av *Alf Larsen* (fra hans bok *Nattetanker*, Dreyers Forlag, Oslo, 1951, s. 152—153):

En av revehvalpene i blomsterengen på Rød.

«Det er merkelig, men jeg tror at det eneste jeg vil savne når jeg går herfra er en stund under en av de gamle forkrøplede furuer på Berstadåsen, med utsyn over havet, med søndenvinden viftende mot ansiktet, med duften av harpiks og synet av blomstrende lyng bortover fjellet, med havets brus i ørene og den hvite brem av brott langs kysten som en halvveis drømt ramme om det hele.

Halvveis drømt? Nei, det *er* jo en drøm, det er for skjønt til å være sant og for salig til å være virkelig, det er noe fra hinsides fortettet her, men ennå ikke helt åpenbaret. Jeg vet jo at jeg skal se det igjen på den annen side i en ennå fullkommnere skikkelse, og allikevel tviler jeg på

at det der kan være så skjønt, så fullkomment. Hva er det for en lykkelig forelskelse som får mig til å henge så håpløst ved det? Det må være at mitt øie har en særlig sans for denne *jordens* himmellikhet, det at dette skapte er så nær ved å være som om det ennå var uskapt, nesten ennå i den bevegelige tilstand, nesten ennå ånd og «urbillede» i Goethes forstand.

Det vil jeg savne, alt annet ikke, ikke engang timerne ved boken og de oppløftende stunder da ånden fløi skaperordet imøte på diktets vinger og forenet sig med det i kunstens befriede metamorfose. Den tilstand *vet* jeg at jeg vil finne igjen, oppleve den i ennå intensere grad, men dette?»

LITT OM SJØFUGL PÅ VESTLANDSKYSTEN

Av konservator J. F. Willgohs.

Vil en lære kystens og skjærgårdens fugleliv best mulig å kjenne, bør en helst ha anledning til å dra omkring med småbåt, gå iland der en ønsker, — i det hele være uavhengig av faste reiseruter og hotelturist-vaner.

I en rekke år har jeg streifet omkring slik i Vestlandets ytre kyststrøk. Hensikten med disse sommertoktene som jeg hittil har drevet i et sammenhengende område fra Rogaland til midt på Mørkekysten, er først og fremst å få greie på sammen-setningen av fuglefaunaen her ute, hvor de fleste steder hittil har vært helt ukjent land for ornitologene. Særlig har jeg vært interessert i å få kartlagt og såvidt mulig tellet opp kolonirugende sjøfuglarter som alke (*Alca torda*), lomvi (*Uria aalge*), lunde

(*Fratercula arctica*), toppskarv (*Phalacrocorax aristotelis*), havsule (*Sula bassana*), havhest (*Fulmarus glacialis*) og krykkje (*Rissa tridactyla*) samt endel andre arter hvis bestand-endringer det kan være av særlig interesse å følge bedre med i for fremtiden.

Det har vært et meget interessant arbeide, og enkelte virkelige overraskelser er funnet herute både av sjøfugl og også landfugl, da en rekke av de større øyer og halvøyene også er gjennomstreifet på kryss og tvers.

Jeg skal i det følgende begrense meg til en kort omtale vesentlig av ovenfor nevnte sjøfugl som det i årene 1949-56 har lyktes å få noenlunde kartlagt i dette område i hekketiden. (Se kartskisser).

Har en reist langs Hordaland-kysten, fortsatt videre nordover og passert Sognefjordens munning, vil en ha merket at ikke bare kystlandskapet, men også fuglelivet etter hvert blir annerledes. Sjøfugllivet blir rikere og naturen villere og på flere måter mer avvekslende.

De dominerende rugefugl blandt sjøfuglene i ytre Hordaland er de ellers i Sør-Norge vanlige måkefugl (*Larus canus*, *L. argentatus*, *L. fuscus* og *L. marinus*) samt ærfugl (*Somateria molissima*). Av alkefugl er det bare teisten som kan sies å være noenlunde vanlig ute ved havkanten. Toppskarv er bare funnet i området Espevær—ytte Bremnes og utenfor Møkster i Austevoll, ialt 20-30 hekkende par. I 1951 ble i hele fylket funnet hekkende 4 par alke og 2 par lunde.

Allerede i Solund, like nordom Sognesjøen finner vi i Utvær, landets ytterste forpost mot vest, en ganske interessant forekomst der samtlige alkefugl: teist, alke, lomvi og lunde er representert og dessuten toppskarv i flere kolonier. Bestanden her er riktignok ikke stor. I 1949 og 1950 fant vi 40-50 par alke og lomvi, 4-500 par lunde og ca. 40 par toppskarv. Måker, terner, tyvjo (*Stercorarius parasiticus*) og ærfugl er også ganske vanlige herute, men særlig i det innenfor liggende Indrevær, der også grågås (*Anser anser*) til for få år siden var fast hekkefugl.

Utværforekomstene ligger godt avgrenset, er nokså lett å kontrollere, men er også temmelig utsatte, da de fleste redeplassene på de lave holmene her er lett tilgjengelige. Det var derfor med god grunn jeg for et par år siden gikk inn for å få fredet alt fuglelivet her.

Lenger nord i ytre Fjordane finnes enkelte mindre, spredte kolonier, ialt ca. 30

T. SERCK-HANSEN.FOT.

Ytterst mot havet ved Utvær.

par toppskarv på Håsteinene, Ryggsteinene og Molvær i Askvoll. På Ryggsteinene er det og en ubetydelig forekomst av lunde. Herute på disse avsidesliggende småøyene kan en slumpe til å få et glimt av en og annen grågås. Den tyr gjerne her ut i fjærfellingstiden, for her er også svært gode beiteplasser. Det er ellers sjelden å se grågjess i Sogn og Fjordane nå for tiden. Noen ganske få eksemplarer har kanskje ennå tilhold i strøket utenfor Florø.

Når en passerer utsiden av Bremangerøy vil en som regel se noen småflokker med toppskarv ved land her. Men det som til-

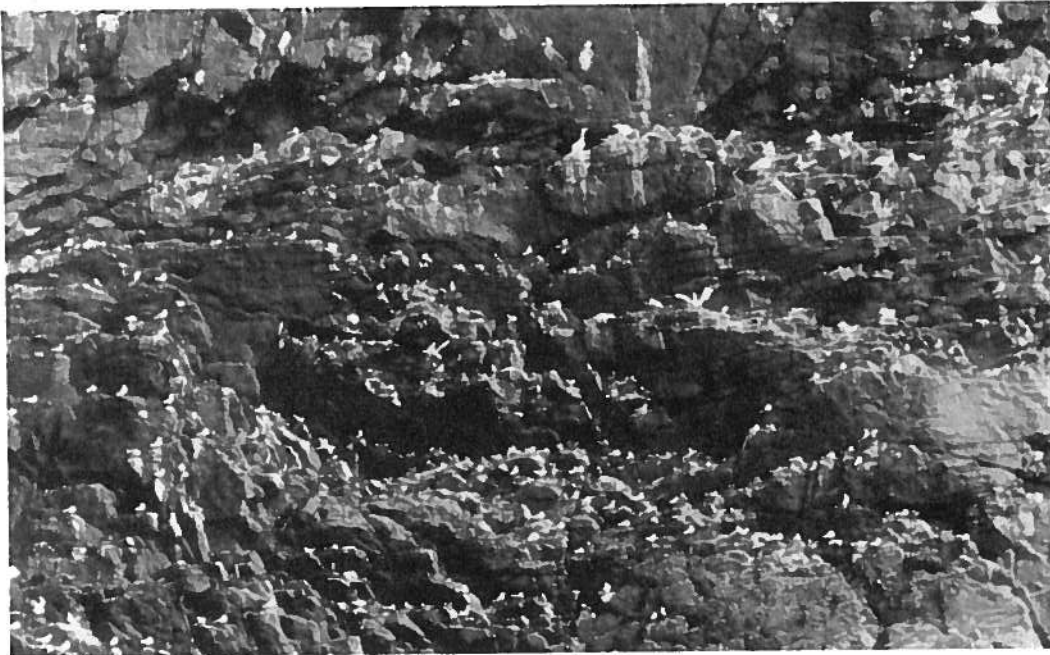
trekker oppmerksomheten mest er det yr-ende livet omkring den lille øya Veststeinen utenfor Vetvik. Her er det først og fremst lunde, kanskje 2-3000 par, mens en bare finner noen få alkepar. Høyt og vilt fortoner landskapet seg innenfor. Bremangerøya går bratt i havet. Kanskje ser vi her en mørk, tung fluktsilhuett mot himmelen, rolig og majestetisk gli langs fjellsiden for så å skru seg opp i større og større høyder. Det er havørnen (*Haliaetus albicilla*) som er ute på jakt. Ett par har tilhold her ute. Et annet par har redet sitt inne ved Hornelen, Bremangerøyas innerste og vildeste fjellparti. Hvor disse prektige rovfuglene harmonerer godt med disse omgivelsene! Høyst 10-12 par er det tilbake av dem nå, fra Stad og sørover. Det er skammelig at denne stolte og vakre luftens konge fremdeles skal være helt fredløs.

Straks nord om Bremanger kommer vi til to interessante steder. Først øya Klovnningen, hvis høyeste parti stuper seg hengebratt i sjøen og med sine mange hyller og sprekker gir de beste boligforhold for toppskarv, lomvi og alker. Men her er neppe stort mer enn 100 par tilsammen. Småflokker av den første ser en gjerne også i Fåfjorden innenfor. Betydelig livligere blir det når en så kommer videre opp mot Nord-Vågsøy, ved Einevarden, et lite bratt forberg ut mot vest. Her er det igjen lunden som helt dominerer. Med sine trolig bortimot 4000 par bor den for størsteparten øverst i fjellet, dels i jordganger og dels i sprekker. Alke og lomvi er her i beskjedent mindretall, ikke meget over 100 par. Ganske interessant er det forresten at havhesten og krykkjen i de aller siste årene har slått seg ned her. Den første er ikke sikkert påvist rugende, men krykkjen hadde iallfall over 30 reder her i 1956.

Fuglelivet på Veststeinen, Klovnningen og Einevarden er nå fredet ved naturvernet. Rundt Stadlandets steile klippekyst ser en ikke meget sjøfugl som hekker. Noen få par toppskarv holder riktignok til i noen huler og sprekker innenfor Buholmene, og på disse ser en oftest endel fugl, men mest ærfugl.

På Sunnmørrekysten finnes det en øy som i fuglerikdom langt overgår dem man finner på andre steder på Vestkysten, ja Trøndelagen medregnet. Det er Runde utenfor Ålesund, den er også kjent for å huse landets eneste og visstnok første kolonier av havsule og havhest, om riktignok den siste nå ser ut til også å ville etablere seg på et par nye steder noe lenger sør.

Den junidagen for noen år siden, da jeg første gang stevnet ut mot fuglefjellet på Runde, ble en opplevelse som langt oversteg forventningene, jeg vil alltid huske den som det rene eventyr. Været var akkurat da så gunstig som bare mulig, så en kunne gå makelig rundt hele utsiden av øya med småbåt og enda til ankre opp og gå iland under selve Rundebrandens svære styrtninger hvor den største konsentrasjonen av fugler er. Et imponerende syn! En lang strekning av kystfjellet var tett besatt med reder og fugl, somme steder til trengsel, — fra noen få meter over brenning-sonen til langt opp i fjellet, som på sine steder reiser seg et par hundre meter tilværs. Fugl var det enda oppefter vegger og tak inne i flere av grottene eller hulene, som et par steder like i sjøkanten går langt inn i fjellet, og likeledes tett i tett på staurer av underlige formasjoner, som gir denne kyststripen et ennu mer eventyrlig preg. Og hele tiden seg det skyer av fugl ut og inn omkring fjellet. Her var det ikke lett å orientere seg i en fart, enn si foreta noen optelling av individer. Uten stans lød

J. F. W. FOT.

Utsnitt av Rundebranden med bl. a. havsulekolonien.

krykkjenes monotone «kete-veei», mens det regnet ned med ekskrementer fra svermen som sto tett omkring i luften. Nå og da kunne en også høre underlige knurr-ende eller gryntende låter fra alkeselskapene. En ble snart ganske ør i hodet av denne tette duren som nesten overdøvet dønningsens bulder mot stranden. Titusener på titusener lå krykkjene på redene som lå muret opp i bratteste fjellet, bare det var et aldri så lite feste. Minst et par 100 000 par krykkjer må det være her på øya. Her og der innimellom måkene satt større selskap med alker, men tydelig mest lomvi, og av disse var det sikkert flere tusen par. Høyt, høyt oppe såes små forsamlinger av alker, de sat der for seg selv i sine svarte og hvite dresser. Men i «øverste etasje» er det ellers helst lunden har sine bekvemmeligheter. Denne har forresten særlig lagt

beslag på en svær ur i en noe slakkere skråning lenger inne i sørost på fjellet.

Inne i svermen av «kvitfugl» så vi en og annen havsule. Den skilte seg tydelig ut ved sitt svære vingespenn. En praktfull seiler er den der den kommer med rolige, men vinnende vingetak. Nå og da slo en av dem inn i fjellet, mens en annen igjen svinget seg ut på en liten luftetur. Her under Branden ligger sulekolonien, og den er tydelig i vekst. Første gang det ble påvist hekking, i 1947, var det 7 par her i fjellet. I 1954 fant vi at det var minst 24 par og i 1956 minst 40 par.

En og annen havhest seiler også på stive vinger over sjøen, skjener litt hit og dit, tar noen få raske tak for så igjen å gå over i glideflukt. På denne flukten og de stive, rette vingene kjenner en den lett fra måkene. Størsteparten av havhestene her

Havhest ved rugeplassen, Runde.

J. F. W. FOT. - 56.

hekker forresten ikke i selve storfjellet men i noen lavere hamrer og bratte gressklede skråninger flere steder nord på øya. Bestanden ser ikke ut til å ha vokset særlig raskt siden arten slo seg ned på Rundøy i begynnelsen av tyveårene. Jeg regner med, etter en foreløpig optelling i 1956, at det fins ca. 300 par på Runde nå.

På nordsiden av øya fins det også noen mindre krykkje-, gråmåke-, alke- og lunde-kolonier. Men det en mest vil legge merke til her er den store skarvekolonien som vesentlig holder til i en diger steinur litt ovenfor stranden. Denne er også tilgjengelig fra land, ovenfra fjellet, som her er mindre bratt. I 1956 anslo jeg bestanden av toppskarv på Runde til ca. 1500 par.

Den store lundeuren sønnenfor Rundebranden er også litt av en severdighet; den kan og med letthet nåes fra landsiden. Er en så heldig å komme hit i den tiden fuglene kommer trekkende inn fra sjøen, når svermen bruser frem og tilbake i luften omkring uren, og kanskje også slår seg ned i tette klynger utenfor hulene sine, blir det

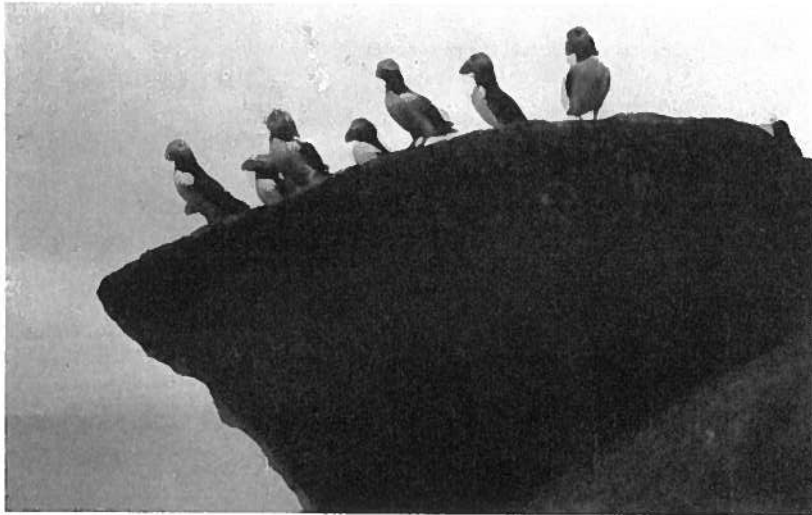
en opplevelse som både er imponerende og fornøylig. Her dreier det seg nemlig om titusenvis av fugl.

Interessen for å bevare dette storartede fuglelivet er heldigvis ganske stor blandt befolkningen på Runde. Men det hender dessverre ennå at folk gjør ganske stygge innhugg, både ved fangst av fugl og ved eggssanking. Trolig er dette ofte tilreisende.

Jeg arbeider nå for å få istand hel fuglefredning her, og det ser nesten ut til at dette kan gå i orden om ikke lenge.

Mens vi ennå oppholder oss ved Mørrekysten kan nevnes at jeg i 1954 besøkte utfyrene Svinøy og Storholmen som ligger tilhavs henholdsvis sørvest og nordost for Runde og også tok en tur langs øyrekken nord til Ona utenfor Molde. På Svinøy fantes mindre forekomster av krykkje og alker. Dessuten var det noen ganske få par lunder, restene av en tidligere ganske bra koloni. Ved Storholmen fyr hekket ca. 100 par toppskarv og noen få alkepar, og ved Haramsøy og Lepsøy fantes et par mindre toppskarvkolonier.

Lunder på Runde.

F. W. FOT. - 56.

Efter de få opplysninger jeg har kunnet skaffe meg om sjøfuglforekomster på Vestlandet i eldre tid, ser det ut til at en må regne med at bestanden av alkefugl gjennomgående er gått betraktelig tilbake, noe som den fremdeles ser ut til å gjøre. Det samme gjelder vel stort sett også topp-

skarven. Storskarv (*Phalacrocorax carbo*) fins neppe hekkende noe sted på Vestlandet idag; dens fortid her er forøvrig også temmelig uklar. Krykkjeforekomstene på Runde er derimot visstnok av forholdsvis nyere datum, de er trolig ennå i vekst. Som tidligere nevnt ser det også ut til at krykkjene

Toppskarv i Skarvuren, Runde.

J. F. W. FOT. - 56

nå holder på å bre seg videre sørover forbi Stad. Sørligst ruger den nå forresten på Ut-sira i Rogaland.

Det kan selvsagt være et samspill av forskjellige faktorer som bevirker slike bestandsendringer hos sjøfuglene. Men det er absolutt ingen tvil om at menneskene må

bære en stor del av skylden for mange arters tilbakegang og forsvinnen. Det er på høy tid at vi viser mer omtanke for dette verdifulle og vakre fuglelivet, prøver å følge litt bedre med i den utvikling det går imøte og der det viser seg nødvendig, gå inn for mer effektive beskyttelsestiltak.

Forekomst av hekkende sjøfugl på Vestland.

Kartet rekker fra Lista i syd til Molde i nord.

Til venstre. Toppskarv -(●) og lundekolonier -(○) i Sør-Norge. (Forekomstene i Rogaland er registrert av H. Holgersen i 1949-50).

● og ○ : over 100 par, ● og (|) over 1000 par.

Til høyre. Alke -(●) og lomvikolonier -(○) i Sør-Norge. (Forekomstene i Rogaland er registrert av H. Holgersen i 1949-50).

● og (|) : over 1000 par.

FISKEØRNEN I ØSTFOLD

Av Thor Larsen.

Når jeg tenker tilbake på turene mine ved Aspern og i traktene rundt store Ertevann, står alltid bildet av fiskeørnen (*Pandion haliaëtus*) foran meg. En stor, gråkvit fugl med et veldig vingespenn ror seg frem med tunge, rolige tak til den har arbeidet seg opp i luften et stykke. Så seiler den i vide sirkler rundt meg for å se hva jeg er for noe rart som våger meg inn på dens enemerker. Etter en stund blir den kanskje lei det og tar seg en tur innover åsene. Men snart ser jeg den igjen høyt oppe på himmelen.

For en mannsalder siden var fiskeørnen meget vanlig de fleste stedene i landet vårt. Hver eneste skogskar som fartet rundt i skogene i Sør-Norge, og som hadde øyne for dyr og fugl rundt seg, kjente den store, gråkvite fuglen godt, og den var ikke noe sjeldent syn de fleste andre stedene i landet heller. Men med årene tok den til å forsvinne fra tilholdsstedene sine. Folk med borse over skulderen hadde gjerne vanskelig for å legge bånd på seg, når de fikk se denne veldige fuglen som kretset majestetisk over dem. Og fiskeørnen måtte som regel bøte med livet, for den var ikke meget sky og en kom lett på skuddhold. Det ble ikke gjort noe videre for å beskytte den heller, og det så ut til at fuglen gikk undergangen i møte med raske skritt. Så sent som i 1949 fortalte dr. philos. Yngvar Hagen at i Nord-Trøndelag var fiskeørnen oppført som premiært rovfugl med en gevinst på fem kroner til «jegeren» som skjøt den. I en av bygdene spurte han ordføreren hva det skulle bety, og han fikk som svar at premien hadde ingen betydning, for det var ikke blitt skutt

en eneste fiskeørn der i distriktet så lenge den hadde vært premiært. Men likevel er det trist å se at det blir vist slik likegyldighet.

Fiskeørnen ble sjeldnere og sjeldnere, og tilslutt fantes den bare noen få steder i Østfold. I 1951 var stillingen slik: I Vansjø ved Moss var det ett bebodd rede, i Boksjøen ved Kornsjø var det også ett. Den ruget ved Store Ertevann ved Halden og ved Otteid i Aremark. Paret ved Vansjø ble forresten skutt senere. Det var hele bestanden i Norge. Når en tenker på at denne ørnen var vanlig over hele Sør-Norge og at den fantes i nesten hvert eneste større vann i Østfold for en femti år siden, har det sannelig vært en kraftig reduksjon ned til disse fire redene. Men det ser ut til at den laveste grensen var nådd da. I årene etter har bestanden tatt seg opp igjen. Jeg vet med sikkerhet at det er et rede i Aspernsjø i Aremark, ett på den norske siden av Stora Lee, to i Vansjø og et i Store Ertevann. Redet i Boksjøen er blitt plyndret så mange ganger at fiskeørnen har gitt opp å hekke der. Den har visstnok flyttet over på svenskesiden. Jeg har vært der oppe for å lete etter redet, men jeg så bare de voksne fuglene. Det gamle redet har tydelige merker av å være forlatt, halvparten av det var falt ned og det var hverken dun eller fjær i den delen som var igjen. Det kan en ellers alltid finne endel av i de redene der ørnene holder til, også etter at ungene har forlatt redet. Det skal visstnok være enda et rede inne ved Store Erte, men jeg vet ikke om redet inne ved Otteid er bebodd. Da har vi altså fem reder i Østfold som helt sikkert er

*Redefuruen på holmen
i Store Ertevatn.*

THOR LARSEN. FOT. AUG. -55.

i bruk, og to til som antagelig er bebodd. Men bestanden kan jo variere både oppover og nedover i årene fremover.

Første gang jeg fikk se fiskeørnen var inne ved Boksjøen i 1954. Jeg var på fisketur der inne sammen med en kamerat, og mens vi satt på en odde og gjorde istand greiene våre, fikk jeg se en veldig, gråkvit fugl som seilte på svære vinger i store sirkler over oss. Jeg ble med engang betatt av den, og siden har den alltid stått for meg som karakteristisk for skogene i Østfold. Hver gang jeg kommer en tur til Store Erte eller hvis jeg drar på krepsetur til Aspern, hilser fiskeørnen meg med sitt muntre «Tjipp,-tjipp,-tjipp,-tjipp,-tjipp». Det er som om den vil si: «Jaså, du kommer tilbake igjen?» Og jeg vinker tilbake til den, den beste vennen jeg har i traktene der oppe.

I 1955 var det meningen jeg skulle få være med opp til ørneredet i Store Erte. Jeg visste ikke hvor det lå, men en mann i Tistedalen hadde lovet å påvise redet for en

kamerat og meg. Jeg ble imidlertid forhindret den gangen, så min venn måtte dra alene. Da han kom opp til redet, lå det tre nesten fullvoksne unger der. De angrep temmelig hissig da han ville fotografere dem, men han fikk da tatt bildene sine før han kløv ned igjen. Hjalmar Munthe-Kaas Lund hadde vært der en tid i forveien og ringmerket ungene, og han mente at de ville fly en gang i siste halvdel av juli. Jeg fikk ikke anledning til å besøke redet før den annen august, da dro jeg oppover med to kamerater, den ene var han som hadde vært der oppe før. Vi hadde ingen båt, så vi måtte svømme ut til redet. Det lå på en liten holme inne i en bukt ca. femti meter fra den ene bredden og ca. to hundre fra den andre. Det var bare noen få kronglete furuer på holmen, og redet lå i den største, fire-fem meter høyt, helt i toppen. Vi kom da omsider ut og kløv opp i treet alle tre på en gang. Spenningen var stor da vi kikket over redekanten, og skuffelsen var like stor da

vi fant at redet var tomt. Da var det bare å svømme tilbake igjen og legge en slagplan for våre videre tokker. Det ble til at to av oss dro inn i skogen for å lete etter et rede som skulle ligge ca. en km. fra vannet, den tredje ble igjen for å se om han kunne se noe til ørnene. Vi to som dro innover i marken fant ikke noe, men han som ble igjen oppdaget enda et rede ute på en holme ca. fem-sekshundre meter fra det første. Dette redet var imidlertid gammelt. Men han hadde sett seks ørner på en gang sa han, det skulle tyde på at det er et rede til inne i skogen som det er blitt sagt.

Senere på høsten fikk jeg se fiskeørnen i Aspern en gang jeg var på krepsetur der oppe. Jeg begynte å spekulere på om den muligens kunne ruge der, men jeg fikk ikke undersøkt det.

Først i mai 1956 dro jeg oppover igjen med den ene av følgesvennene mine fra Store Erte for å lete etter redet. Vi padlet i kano fra Tistedalen, opp gjennom Stens-elven, som kommer fra Aspern, helt til vi var rett ut for Store Erte som ligger noen hundre meter sør for elven. Vi bar kanoen og alle pakkenellikene opp av vannet og padlet ut til fiskeørnredet. Da vi nærmet oss holmen, så vi begge ørnene lette og kretse over oss. Vi padlet på som gale, sprang i land på holmen og klatret opp i furua begge to. Hvilket syn møtte oss! Tre nydelige egg, hvitgule i farven med store, sjokoladebrune flekker. Vi kløv ned igjen og danset rundt treet av glede. Det var første gang vi hadde sett fiskeørnrede med egg, og jubelen var stor.

Men vi måtte videre. Dette redet visste vi jo om, det var redet i Aspernsjø vi var på jakt etter. Vi bar kanoen ned til Stenselva igjen og fortsatte oppover. Vi hadde medbør, og da vi hadde vært forutseende nok til

å lage seil til kanoen, heiste vi det og strøk av gårde. Ved Brekke sluser måtte vi bære igjen, men så gikk det uten hindringer. Det gikk ikke så veldig fort med seilet, strømmen var mot oss også. Men vi hadde tid nok og tok det med ro. Det var langt på natt da vi seilte ut i Aspern, men det var stjerneklart og fullmåne så vi hadde ingen vanskeligheter med manøvreringen. Jeg satt foran, godt innpakket i lærjakke og genser og med en slukstang i hver hånd, mens kamerat Svein satt bak og lot som om han visste alt om seiling. Vi kom oss i land til slutt og slo opp teltet. Så ble vi liggende langt utover natten og fable om ørneredet vi skulle finne neste dag.

Neste morgen inntok vi en spartansk frokost, og så dro vi av sted. Vi så etter ørn hvor vi kom, og vi undersøkte alle holmer og nes vi dro forbi. Fra en liten holme midt i Aspern fikk vi plutselig se at fiskeørnen lettet fra en stor furu. Vi skyndet oss i land på holmen og tok til å lete etter redet. Det lå i en svær mastefuru ca. elleve meter over marken. Furuva var kvistfri de nederste åtte-

THOR LARSEN. FOT. -56.

I toppen av furuen litt til høyre for midten sees ørneredet.

ni meterne, men når en bare er så ivrige som vi var, da greier en det utroligste. Vi kom da opp tilslutt etter mye slit, og der lå det også tre store brune egg. Da vi var vel nede igjen, slo det oss begge at det bare var én fiskeørn ved redet. I Store Erte var både hunnen og hannen der, men i Aspern så det ut til at hannen hadde stukket av fra pliktene sine. Vi så den ihvertfall ikke.

I august tenkte vi oss av gårde igjen for å ringmerke ungene. Men vi somlet så fælt at vi ikke kom avsted før omkring midten av måneden, og da var ungene fløyet både i Store Erte og i Aspern. Vi brukte kanoen denne gangen også, så vi slapp å svømme ut til redetrærne. Jeg har en stygg mistanke om at redet i Aspern var plyndret. Det var bare en fugl der nå også, men da vi kom ut på holmen så vi at det var slått svære spikre

i stammen. Redet bar ikke merke av at det hadde vært unger i det, så det var nok blitt hjemsoøkt av en eller annen eggssamler. Det er dessverre så altfor mange av dem der omkring. Det er bare å håpe at egggrøverne vil holde seg i skinnet neste år, og at redet får være i fred. Det ville være både synd og skam om vi skulle få utryddelsen av enda en interessant og sjelden dyreart på samvittigheten. Det er ille nok med de artene som har forsvunnet her i landet. La oss få beholde fiskeørnene våre i Østfold, la oss fortsette med å glede oss over den majestetiske, gråhvite fuglen som seiler av sted høyt oppe over oss. Det er vel få som mener at disse rovfuglene gjør noen skade på bestanden av matnyttig fisk og vilt. Det lille den tar får vi heller finne oss i. Skogene er nå en gang ikke skapt for at menneskene skal grafse til seg alt som finns i dem.

HVA VET VI OM FISKEØRNENS NÅVÆRENDE UTBREDELSE I NORGE?

Av jaktkonsulent dr. Yngvar Hagen.

Fiskeørnen er en av de vakreste fugler en kan se i norsk natur. Den kalles også fiskejo eller fiskefalk. Med sine svære kraftige vinger favner den 1,6 til 1,8 meter. Den er mørk på oversiden, mens hodet og undersiden er hvite. Som navnet sier, lever den av å fange fisk. En kan se den seile frem over sjøen mens den av og til stopper på flaksende vinger og speider ned under seg. Så plutselig krøker den vingene og stuper loddrett i sjøen med et plask. Ofte forsvinner den i vassføyken, men så løfter den seg igjen med en sprellende fisk i klørne.

Som Thor Larsen sier i sin artikkel, var denne fuglen kjent av nesten hver eneste skogskar før i tiden, la oss si for en 70 å 100 år siden. Før Colletts tid — omkring 1850 — var fiskeørnen, uten egentlig å være tallrik, en av våre alminnelige rovfugler i alle strøk hvor skog og større vassdrag hørte sammen — altså både langs kysten og i innlandet. I Sør-Norge ser det ut som om antall hekkende par var størst ved kysten. Ja, her hendte det til og med at fiskeørnen hekket i kolonier. Således var det ennå i årene 1866-70 bosatt en koloni,

Nesten flyvedyktig
fiskeørn-unge på redet

C. HOLM. FOT.

muligens på 10-15 par, på Rauøy (utenfor Onsøylandet) i Oslofjorden.

Men hos oss som i mange andre land, har fiskeørn-bestanden gått meget sterkt tilbake i løpet av det siste århundret. Allerede omkring 1880 var fiskeørnen helt forsvunnet fra Rauøy. Før i tiden hekket enkelte par også noen steder omkring nedre delen av Glomma, men fra senere enn 1884 nevner f. eks. Thome, som kjente disse traktene særlig godt, ikke noe om hekkende fiskeørn der. Derimot omtales stadig at eksemplarer ble skutt — siste gang i 1897. Også på Nesøya i Oslofjorden hekket det fiskeørn i gamle dager. Fuglene ble skutt, men det kom nye og hekket, og ifølge H. L. Løvenskiold ble Nesøya ikke oppgitt av fiskeørnen før i 1920. Lignende tilbakegang har det vært over hele fiskeørnens opprinnelige hekkeområde her i landet gjennom minst 100 år, og det så i 1930-årene ut til at denne praktfulle arten skulle bli helt utryddet i Norge. En visste da i hele landet bare om 3-4 steder hvor den forekom, nemlig i Aremark, ved

Vansjø, ved Øyeren og — i Øst-Finnmark. Det siste var noe usikkert, men iallfall skulle fiskeørnen ennå i 1939 være nok så alminnelig å se langs Pasvikelven.

Men så, i løpet av årene 1945-50, syntes det som om situasjonen på en eller annen måte begynte å bedre seg. I de seneste årene, etter 1950, har en stadig oppdaget fiskeørnpar som enten har bosatt seg og bygget rede på helt nye plasser eller som har tatt i bruk igjen lokaliteter der det ikke har vært fiskeørn på en menneskealder. Siden 1952 har det vært rapportert ett eller flere nye reder hvert år. Istedet for de 3-4 redene en i høyden visste om for 20 år siden, har jeg nå opplysninger om ca. 25 reder som er eller har vært bebodd i årene 1945-1956. Noen av dem blir dessverre forlatt igjen på grunn av likegyldighet eller beklagelig uforstand hos dem som kjenner til dem. Det kan skyldes folk som har mani for å samle egg og som ikke tar noe hensyn til at fugl og rede er fredet — eller det hender at parene blir skutt — enten fordi jegeren er i den tro at

det er «hauk» han har for seg eller fordi han vil ha fuglen utstoppet.

I dag er det på det nærmeste umulig å trekke noen nøyaktig grense for fiskeørnens utbredelse hos oss. Men jeg kan gi et grovt bilde. Tar en et norgeskart for seg, legger på en linjal og trekker en strek fra Arendal i syd til den skjærer riksgrensen i Sør-Rana nord for Røsvatn, så vil området østenfor dekke så noenlunde. I Nord-Norge hekker fiskeørnen både i Vest- og Øst-Finnmark. Fra Nordland og Troms fylker vet vi for tiden ikke noe om at fiskeørnen forekommer.

Det sier seg selv at det ikke er noen grunn til å beskrive i detaljer en utbredelse som er under stadig endring og — som det synes — i en aldeles uventet rask fremgang. Det er sannsynlig at det nå for tiden hekker mange fiskeørnpar her i landet som ikke er kommet med i kartleggingen. Det skulle ikke forbause meg om vi en dag fant ut at vi har 50 a 100 par i Norge.

Hva kommer den så av den merkelige skjebnen fiskeørnen har hatt her i landet? Er den uttrykk for et siste blaff hos en utdøende art — eller er det så at vi har fått større vett på å behandle vår fauna?

Jeg tror at det siste iallfall gir noe av sannheten. Men det er vel egentlig forholdene i Sverige som har gitt fiskeørnen den første fremgangen. Der har den nemlig vært fredet i henved 20 år og har etter hvert økt slik i tall at den er blitt «Sveriges almännaste rovfågel» som en har uttrykt det. Hvis ikke dette skulle være en av årsakene, er det et ganske eiendommelig treff at det nettopp er i løpet av de siste 20-årene vi har sporet fremgang i fiskeørnbestanden også hos oss. Med andre ord, vi fikk antagelig litt av Sveriges overskudd. Og da vi i mellomtiden er blitt litt mer beherskete i vår trang til å skyte på alt vi ser, har vi tatt bedre i mot nyinnvandrerne enn vi sikkert ville ha gjort bare for noen årtier siden.

DEN URØRTE VILLMARKEN MÅ REDDES FOR FORSKNINGEN

Av Hans Winkler.*

Svenska Dagbladet foretok i 1936 en enquête blandt naturvidenskapsmenn i Europa og Amerika og spurte: «Vilka äro de luckor i

* Professor Hans Winkler (f. 1877) er professor i botanikk ved Universitetet i Hamburg og sjef for den botaniske haven og for Institut for almen botanikk der. Han er bl. a. medlem av Vetenskapsakademien i Stockholm.

vårt hittils förvärvade vetande som enligt Eder mening i främsta rummet böra utfyllas på Edert forskningsområde? — Vilka problem äro de mest aktuella och betydelsefulla? — Vilka äro de uppgifter som böra och kunna ställas som mål för vetenskapsmannens strävan i en nära eller avslägsen framtid?

Der inkom 76 svar, hvoriblandt 19 fra

Sverige og 10 fra Danmark, Finland og Norge.

Svarene er samlet og utgitt i bokform under titelen «Olösta Gåtor och Aktuella Problem». De er ordnet alfabetisk etter forfatterens navn. Den siste er av professor Hans Winkler, Hamburg, den har ovenstående titel.

Selv om uttalelsene nu er 20 år gamle, og de videnskabelige fremskrittene i denne tiden til dels har vært revolusjonerende, vil allikevel den her inntatte uttalelse fremdeles ha sin store berettigelse, ja kanskje enda mere enn dengang.

Red.

«Den orörda Vildmarken måste räddas för forskningen.»

Spørsmålet om hvilke problemer innen botanikken som nettop nu er aktuelle og hvilke huller i det vi hittil vet som bør fylles, er forsåvidt vanskelig å besvare som naturvidenskapelige fakta; oppdagelser og problemer gjennom uforutsette omstendigheter kan bli av så stor betydning fra den ene dagen til den andre, at den fortsatte bearbeidningen av dem må ansees å være mere maktpåliggende enn noe annet.

Når f. eks. Røntgen var sysselsatt med forundersøkelsene av de strålene som er oppkalt etter ham, fandtes det vel neppe noen som kunde betegne bearbeidningen av nettop dette problem som særlig viktig og brennende. Det er derfor av største viktighet innen de almene naturvidenskapene å studere problemene så allsidig og forutsetningsløst som mulig, så at der i størst mulig omfang kan innsamles et pålitelig materiale av fakta, som den fortsatte forskningen siden eventuelt kan bygge på. Sett fra dette synspunkt findes der overhodet intet enkelt problem som det er spesielt ønskelig å bearbeide fremfor andre.

Med det begrensede antall forskere som arbeider på et visst del-område av de almene naturvidenskapene og med de begrensede hjelpemidler som står til denne forskningsrådighet, er det imidlertid selvfølgelig at en virkelig allsidig bearbeidning av alle problemene aldrig noensinde kan oppnåes.

Hvilke spørsmål som nu faktisk bearbeides, det beror i høi grad på de ledende forskeres individuelle innstilling, men er naturligvis også sterkt tidsbundet og betinget av den stilling de tilgrensende videnskapene har i øieblikket. Således er det f. eks. klart at problemene om plantenes ernæring, som jo har så stor betydning også for jordbruket og skogskjøtselen, ved sin bearbeidning og løsning i høi grad beror på fremskrittene innen kjemien, som må skaffe plantebiologene de metoder som er nødvendige for å utrede denslags spørsmål.

Om der ved et eller annet tilfelle er oppnådd metodiske fremskritt på et visst område av kjemien, så blir tilretteleggingen av disse metoder en viktig oppgave for de spørsmål som angår plantenes stoffskifte-fysiologi. Her er det altså spørsmål om gamle problemer som stadig må bearbeides påny med forbedret metodik. Desuten oppstår det naturligvis også helt nye problemstillinger. Således finds det, fo å ta et eksempl, for tiden et problem på det botaniske område, som er gjenstand for meget studium; problemet om de såkaldte hormoners virksomhet i plantene. Hormonene er visse kjemiske stoffer som dannes i ytterst små mengder og som er absolutt nødvendige ved forskjellige livsprosesser. Undersøkelsen av den rolle de spiller i plantenes liv, hvorledes de virker, vilkårene for deres dannelse og deres kjemiske konstitusjon kan i sannhet betegnes som en meget viktig oppgave for tidens botanikere.

Forøvrig står fremdeles — like siden århun-

dredekiftet og gjenopdagelsen av de mendedske lover — problemene om arveligheten og forplantingen i forgrunnen i den botaniske forskning. Og i betrakning av den almindelige betydning som den her herskende lovmessighet har ikke bare for plantene, men i samme grad også for dyr og mennesker, og dens betydning for dyrkning av våre kulturplanter og for husdyrene samt for den menneskelige sunnhetslære, kan man anse som en av de mest maktpåliggende oppgaver, at utforskningen av disse problemer fullføres på et så bredt grunnlag som mulig.

Særlig vekt bør det legges på en nøie undersøkelse av forløpet i cellen, som ligger til grunn for arvelighetsforeteelsene. Vi beveger os her ennå på meget usikker grunn, da disse processer i sine viktigste trinn utspilles på den annen side av grensen for hvad vi med våre nuværende metoder kan gjøre synlige og med noen grad av sikkerhet kan gi en riktig tolkning.

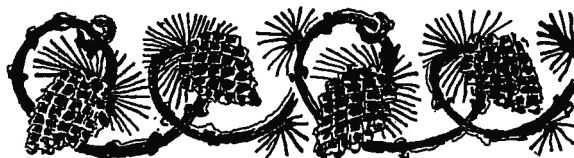
Men den kanskje mest brennende av alle oppgaver som de biologiske videnskapene, altså botanikken og zoologien i våre dager har å løse, synes mig å være den *videnskabelig å undersøke og bevare den natur som idag ennå findes tilbake i fullstendig uberørt og opprindelig tilstand**, fremfor alt i tropene. Alleerede nu er de trakter hvor det ennå finds urskoger påvirket av mennesker blitt meget sjeldne. Stadig lenger frem trenger den såkaldte kultur sig og ødelegger det opprinde-

lige, noe som aldrig vil komme tilbake. Der ved går uskattbare, enestående og uerstattelige verdier tapt i likhet med så uendelig meget som alt er gått til spille. Om man tenker på hvilke umåtelig store bestand av den praktfulleste urskog med sydende, brusende, lidelsesfullt liv som er ryddet unna for å gi plass til f. eks. kaffe- og te-plantager, hvis produkter i dag for en stor del styrtes i havet eller brennes opp på den mest meningsløse måte, så krymper hjertet sig i brystet på en naturforsker, og han føler sig nødt til å søke å besverge verdens samvittighet, at det endelig en gang må settes en stopper for denne meningsløse ødeleggelse av den opprindelige natur. Det kan bare skje ved at om mulig alle de gjenværende områder med opprindelig natur som fremdeles måtte findes — og ikke bare små reservater — erklæres for naturfredningsområder som ikke i det hele tatt må betredes av noen utenom de forskere som får tillatelse til det. I utkanten av eller inne i disse områder må det opprettes observasjons- og forskningsstasjoner med oppdrag uavbrutt å iaktta og videnskabelig undersøke bestandet av vekster og dyr og deres av mennesker helt påvirkede livsutfoldelse.

Jeg tror at realiseringen av denne tanke er den viktigste og mest maktpåliggende oppgave som de biologiske videnskapene i våre dager har å ta fatt på. Det kunde kanskje ennå være mulig for den nulevende generasjon å gjennomføre denne oppgave, hvis det i det hele tatt er mulig. Den tid er snart inne da det vil være for sent.

*) Uthevet her.

Red.

GAUPA

Av viltstellkonsulent Arne Gabrielsen.

Det lusker fremdeles en og annen gaupe omkring i kulturstaten Norge. En sparsom levning fra en tid da menneskene var opp-tatt med noe annet enn levestandard og atomkjerner. Kanskje fantes det mer tole-ranse også — i denne fordums-tiden, over-for både dyr og mennesker. Dette vet vi vel lite om, men ett synes å være sikkert, at vårt pengesamfunn virker skrekkelig trangt både for gaupa og andre sjeldne dyr som ikke kan skilte med noe «driftsoverskudd». Kan de ikke stokkes inn i budsjettet med pluss, finns det faktisk ikke plass for dem. Det er naturligvis ikke mulig å innbilde noen at det kan *lønne seg* å bevare vår gaupestamme. Det er bare så tvert imot.

Kan vi ikke bli hørt ved å bruke *andre* argumenter som også skulle ha noe med en kulturstat å gjøre, ser det ikke lovende ut hverken for gaupa eller andre naturver-dier som det burde vernes om.

At det finnes spor etter gaupe i 1957 er ikke uttrykk for utvist ansvar og respekt for norsk natur. Etter opplegget skulle gaupa vært utryddet for lenge siden. De få levende individer som er igjen taler om en utryddelseskampanje som ikke er ført til målet ennå. Det er ikke mulig å vite hvor nær en utryddelse den norske gaupestammen befinner seg, men vi må kunne regne med at tiden er godt og vel inne til å foreta seg noe mer bestemt. Vi har ikke lov til å være sikre på at det ikke haster. Vi har heller ikke lov til å si at så lenge svenskene har kulturoverskudd nok til å ofre noe på sterkt truede arter, behøver ikke vi å gjøre det.

Hva er det som gjør en bevaringslinje så vanskelig i praksis? Bønder og småbrukere i distrikter med jevnlig besøk av gaupe er naturligvis mer interessert i sine egne hus-dyr enn i en rovviltart. Det må de også ha lov til å være. Det ville ikke være rett på annen måte.

Oppgaven går ikke ut på å holde de størst mulige stammer av gaupe over størst mulige norske landområder, men å komme frem til en garanti mot utryddelse av en rest. Her kommer en ikke utenom visse fri-steder og samtidig et erstatningssystem.

Den sterke uviljen mot gaupe og alt an-net rovvilt bunner selvsagt i den oppfat-ning at de enkelte arter gjør så og så store innhugg i våre næringer eller interesseom-råder.

Stort sett må vi kunne si at begrepene om skade er tildels sterkt overdrevne. Det er på den annen side langt frem til å hevde at f. eks. gaupa ikke gjør noen skade. Det er heller ingen som påstår.

Når det gjelder vårt rovvilt, har det gjen-nem lange tider vært drevet mye billig og tildels tarvelig propaganda mot det. Det lages regnestykker, til og med i avisene, av folk som tror seg å kjenne til det. Regne-stykker som viser ved antall vilt og antall kroner hva den og den arten gjør skade for. Langs en så uvidenskapelig vei er det lett å komme frem til nettopp det resultat man trenger i enhver anledning. Vi kommer fullstendig galt ut å kjøre om vi hefter oss bare ved skadesiden.

La oss ta for oss gaupa igjen. Dens meny er temmelig omfattende. I år med rikelig

tilgang på smånagere lever den sorgfritt på disse skapninger. Den vet også å ta til seg av ekornstammen. Haren er den trolig ganske hard mot. En og annen skogsfugl kan det bli tale om iblandt, selv om det hender mer sjelden, som rimelig er. Rådyret kommer antagelig langt opp på listen i de senere år. Den kan forgripe seg på rein og på elgkalver og ikke å forglemme sau, sjeldnere gjeit. Og endelig skal vi ha med at rødreven er et vanlig byttedyr. Langs et nattespor etter gaupe er det funnet hele 3 drepte rever.

Det finns dem som hevder at tre-doblingen av rødvrestammen ikke minst skyldes at gaupa er blitt praktisk talt borte i de fleste marker. Reven har stort sett ingen andre naturlige fiender enn gaupa, og da må det bli slik det er blitt.

Vi kommer i alle fall ikke bort fra at en henimot utryddelse av vår gaupestamme har ført til at reven får utfolde seg mer usjenert både tallmessig og dermed også i lammeflokkene. De tildels tårnhøye skuddpremier som betales for rev i enkelte sauedistrikter er et nokså klart uttrykk for hvordan de ser på reven. Ved revens hi i sauedistrikter får vi også et inntrykk av hvordan reven på sin side ser på lammene.

Hva så med gaupas oppgave som balansefaktor og hva med de ensidige anklager?

Hvis en rev tar et lam, blir det ikke skrevet så inneget i avisene om det. Men gjør gaupa det samme, får den all den spalteplass den kunne ønske seg. Dette må være et uttrykk for at det hender relativt sjelden, eller at folk bare unntaksvis har anledning til å konstatere det. Det burde ikke være videre sensasjonelt at gaupa tar f. eks. et lam eller et rådyr eller hare. Heller ikke bør tapet av lammet være større

der gaupa er den skyldige og ikke reven. Hvis noe skal slås opp som sensasjon omkring gaupa i våre dager måtte det helst være det faktiske forhold at den ennå viser seg noen steder, at den finnes her. Denne «seiglivetheten» hos en utstøtt dyreart mener jeg det burde være grunn til å ofre noen linjer på. Ikke at den tar et lam på gaupers vis.

Jeg tror en journalist i Adresseavisen, Trondheim kom sannheten farlig nær da han i en artikkel om Nordli-bjørnen arbeidet seg frem til (delvis gjennom intervjuer) at bjørnehatet egentlig berodde på at det fantes bjørn igjen. Så lenge bjørnen og gaupa eller andre fremdeles er der, har ikke mennesket vunnet, og mennesket vil gjerne vinne, i det minste over dyr. Rent psykologisk er det grunn til å ane at det å sette seg skrevs over den *siste bjørnen* eller *gaupa*, er en betydelig drivkraft i kampanjen mot dem.

For det hatet som vi ofte kan fornemme mot disse dyr, kan umulig være diktert av rene skadehensyn alene. La oss tenke oss om: Hvilken rolle kan gaupa med sine kanskje 200 individer spille i forhold til vår revestamme som antagelig teller langt over 100 000 individer. Så har vi kongeørn, havørn, for ikke å snakke om lausbikjer og flere andre. Å rydde gaupa helt ut ville ikke være noen som helst løsning på problemet: de vilde dyrs skader på husdyrholdet. Man kan ikke helt glemme ordtakene om fjøra som ble til en hel hønseflokk. Sett bl.a. på denne bakgrunn og også ut fra det kulturelle nivå vi gjerne vil befinne oss på, burde vi kanskje ha ventet at § 22 i jaktloven hadde fått inn noe av ansvaret for arter på grensen til utryddelse. I steden gis det uttrykk for at en fortsatt jakt på disse få individer — av bl. a. gaupa — er så viktig at hvem som

helst kan drive denne jakt, under den eneste forutsetning «at det er grunn til å anta at slike dyr oppholder seg i trakten».

Som jeg tidligere har vært inne på: Har vi ikke noen fordeler av en art, må vi så gjerne utrydde den. Det er stort sett der vi står.

De som hevder at sjeldne arter bør gis en slik grad av beskyttelse at de fortsatt kan eksistere her i landet, de er ikke blinde for den skade enkelte av disse dyr kan gjøre. Men de ser det bl.a. slik at vårt land trots alt bør være rikt nok til å dekke denne skaden for å kunne bevare noe av selve landets natur. Vi kan ikke skille dyrene ut fra vår natur og likevel mene vi har naturen i behold. Dyrelivet er en vesentlig del av selve naturen.

Jeg tror nesten alle er enige om at til og med gaupa har — i kraft av sin tusenårige hevd — en viss rett til fortsatt å leve her. Og når det gjelder gaupa, så har vi nordmenn et spesielt ansvar, fordi gaupa i Norge og Norden holder en av sine aller siste skanser.

For få år siden ble det rettet en henvendelse fra International Union for The protection of Nature til Norge om å forsøke å gi bl. a. gaupa en viss beskyttelse.

Vi må håpe det kan la seg gjøre å finne frem til en løsning. Det må ofres noe på dette alter, men offeret skal ikke norske husdyrholdere svare for. Hele det norske folket — gjennom staten — må være med her.

«NJARDARHEIMEN»

Landbruksdepartementet har i St. Meld. no. 11, 1957 gitt en utredning om hvorledes den såkaldte «Njardarheim veidemark» er oppstått og om hvordan departementet foreslår der bør forholdes med det store høifjellsområde. Hele denne heistrekning anslåes til å være ca. 1 mill. dekar, den er fordelt på herredene Hylestad, Valle og Bykle i Aust-Agder, Øvre Sirdal i Vest-Agder og Årdal og Forsand i Rogaland. Det er et utpreget høifjellsplatå, det ligger mellom ca. 800 og 1200 m. o. h. med enkelte topper på hennemot 1500 m. Der er bare to gårder, de veiløse Bratteli og Dysje i Bykle. Det bor ikke folk der nu, men Bratteli brukes som øygaard om sommeren. Seterdrift har det ikke vært, heiene har vært brukt til driftebeite mest for

sau, noe tamrendrift — og til jakt og fiske. Ikke minst jakten på villren har vært av betydning for de tilgrensende bygdene. Denne jakten og fangsten er av meget gammel dato. Også snarefangst av rype har hatt betydning i enkelte strøk.

Til Njardarheim veidemark hører store interesser i «Kvina sameie», som eier betydelige vassdragsrettigheter i Øvre Kvina.

Området blev ved kjøp, mest i årene 1904–1910, samlet av dr. Thv. Heiberg, sønn av konsul Axel Heiberg. Endel av disse heiene var imidlertid lenge før frasolgt de gårdene som de opprindelig hørte til. Dr. Heiberg hadde i sin tid store planer, han hadde tenkt å få til en svær «villrenpark» på ca. 5 000 km². Så meget blev det ikke, men i de ca. 1 000

km² han fik samlet drev han rasjonell viltpleie. Han bygget en rekke jakthytter og holdt oppsyn. Villrenstammen var betydelig. Han drev selv jakt på ren, men leiet også bort jaktrettigheter. Han leiet desuten bort sauebeite; i årene før krigen gik det 10–12 000 sau der.

I 1943 opprettet Quisling «Stiftelsen Njardarheim Veidemark» og ved skjøte av 10. februar 1943 blev eiendommene av dr. Heiberg overdratt til denne stiftelsen for 1 million kr., det var litt mindre enn de hadde kostet ham. Kjøpesummen skaffet Quisling sig nokså lettviint ved å ta 600 000 kr. som Den store Landslosje hadde i bank og ved å selge statsobligasjoner for 400 000 kr. som Landslosjen eiet, men, sier Stortingsmeldingen, «landslosjen har visst sloppe skadeslaus frå det likevel ved at vedkomande bank og dei som kjøpte obligasjonane har mått betale.»

Efter frigjøringen har det vært endel diskusjon og forhandling om hvad der skulde gjøres med disse store eiendommene. «Erstatsningsdirektoratet var elles av den meining at samfundsomsyn talte for å halde fast på eigedomen som samla statseigedom.» Området er derfor nu statseiendom. «Staten har fått eigedomane utan noko direkte utlegg», sies det i meldingen. Det må være hyggelig å vite dette for den banken og de obligasjonskjøpere som i Quislings tid måtte ut med pengene!

I november 1951 blev administrasjonen av Njardarheim veidemark overført fra Erstatsningsdirektoratet til Landbruksdepartementet.

Stortingsmeldingen inneholder en «Spesifikasjon over dei eigedomane som inngår i Njardarheim veidemark», og en kartskisse viser områdets grenser. Videre er der et avsnitt «Jakt, fiske, beite, vassdragsrettar, hytter.» og et «Oversikt over drifta åra fra 1945–1955.» De to siste avsnitt: «Framtidsordning» og «Konklusjon» er av spesiell interesse

for os. Der har vært sterke krav om å få tilbake ført eiendommene til de gårdene som strekningene opprindelig er kommet fra, der er også kommet andre forslag, krav og ansøkinger og «Det er mange som meinat at ein bør verne om Njardarheim veidemark som naturpark». – «Landbruksdepartementet meiner at viktige samfundsinteresser taler for at staten blir sitjande som eigar av dette fjellområdet udelte. Departementet legg stor vekt på at det her er tale om ein samanhengande eigedom på heile 1 million dekar. Samla på ein hand gir dette store området gode voner for at ein vil kunne verne og på verkeleg rasjonell måte utnytte villreinstammen sør for Haukelivegen og fisket innafor eigedomen sjølv. Med starten som eigar vil ein og ha best mogeleg høve til å hindre at det blir rive opp i dei tilhøva som har vunne hevd gjennom mange generasjonar nå med omsyn til utnytting av beitet i desse heiane til bate for dei ytre Rogalandsbygdene. I det store og heile er eigedomen fri for hefte. Av den grunn vil ein stå etter måten sers fritt med omsyn til å kome til møtes krav som måtte melde seg i framtida om å *skipe til ein større naturpark eller liknande.*»*)

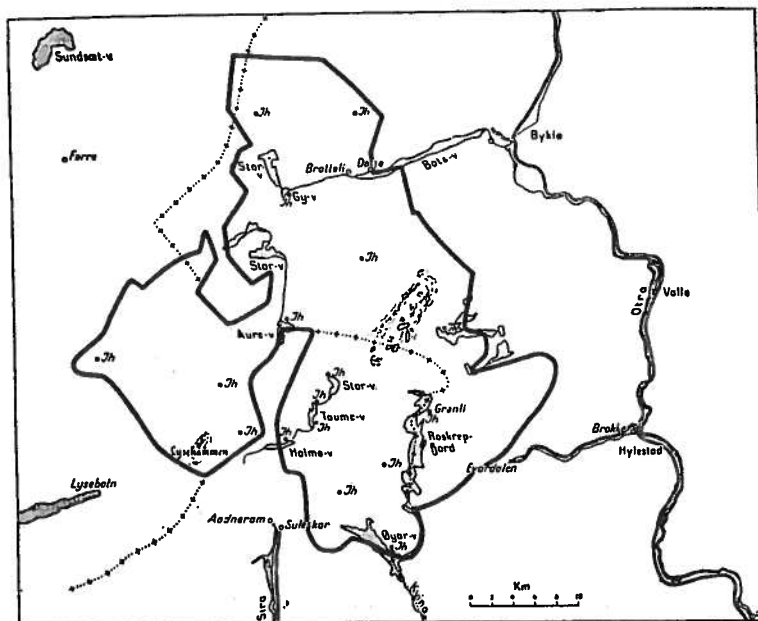
Det er med tilfredshet man ser at Stortingsmeldingen anerkjender det arbeide som dr. Heiberg har utført ved samling og bevaring av dette store område.: «Det er inga uvanlig meining at dr. Heiberg ved å samle dette heiområdet og styre med det på den måten han gjorde, har gjort overlag mykje til å halde ved lag og auke villreinstammen i desse heiane. Ja, det er dei som har gått så langt som til å halde fram at utan dr. Heiberg ville det ikkje ha vore villrein igjen sør for Haukelivegen. Endå om ein ikkje vil ta så hardt i, bør ein ikkje verdsette for lågt den

*) Fremhevet her.

Red.

verknad det kan få at det offentlege i framtida kan ha full og effektiv kontroll over eit så stort og sentralt område i desse villreinstroka. . . » «Landbruksdepartementet meiner at ein bør legge opp den framtidige drift av eigedomen i samsvar med dei retningslinene som ein har gjort greie for her framman-

departementet har gjort greie for her frammanfor. Det tykkjest å vere rimeleg og naturleg å legge styringa av eigedomen under Viltstyret og slik at eigedomen blir drive for Viltfondets rekning. Det er tanken å nemne opp eit serskilt styre til å stå føre den daglege drifta under Viltstyrets kontroll og i

Grensene for «Njardarheimen»

for, med sikte på å få jamvekt i drifta så langt råd er utan at ein kjem i strid med *det som må vere hovudsaka: å verne om villmarkskarakteren til desse heiane, å ta hand om villreimen** på slik måte at eigedomen om det trengst kan bli til reservat for villreinen i heile det store villreinområdet sør for Haukelivegen, og drive eit rasjonelt fiskestell.»

Departementet er kommet frem til denne konklusjon: «Landbruksdepartementet er blitt ståande ved at staten bør drive denne eigedomen i samsvar med slike retningslinjer som

samsvar med retningslinjer som departementet fastset. Føresetnaden er at styret skal få ei samansetning som tar omsyn til både jakt-, fiske- og beiteinteressene og til naturvern og turistinteressene ut i frå eit vidfemnande samfunnssyn.»

Departementet foreslår til slutt at området herefter skal kaldes «Njardarheimen».

Efter det departementet her har uttalt burde det være godt håp om at man i Njardarheimen kan få en nasjonalpark av virkelige dimensjoner.

*) Fremhevet her.

Red.

T. K.

NASJONALPARK ELLER NASJONALSKAM^{*)}

Med glede så man at et par landsomfattende organisasjoner er gått inn for fredning av Gjendetraktene. Det er Den norske turistforening og Naturvernforeningen som har foreslått en stor-fredning av arealer innen Lom, Vågå og Heidal kommuner. Svært nedslående er det da å se det ordfører Hjellet i Heidal bemerker til fredningsforslaget. Han understreker — og det var vel å vente — den store verdien Sjoavassdraget har når det gjelder kraftutbyggingen. Han nevner et tall som 220–240 000 «natur»hestekrefter, og tilføyer at all den stund det er stort behov for fortsatt kraftforsyning, vil det bety et stort tap for kommunen om området skulle bli fredet. Ordføreren mener at alle i bygden er enig om å sette alt inn på å få realisert utbyggingsplanene.

Kunne man ikke tenkt seg det! Sjodalsvassdraget løper i sin øvre del gjennom Vågå, i sitt nedre løp går det gjennom Heidal. Det er områdene i Vågå som først og fremst skal fredes. Hvis det er noen som ikke forstår hva som her står på spill, skal kortelig nevnes at det er selveste Gjende som nå er i faresonen. Gjende ligger delvis i Lom, delvis i Vågå. En utbygging av Sjoa krever oppdemming av Gjende. Om det videre er folk som ikke vet hva Gjende er uten som en flekk på kartet, kan nokså nøkternt sies at det er en av Norges aller skjønneste høyfjellsjøer, at traktene omkring gjennom menneskealdre har hatt tiltrekning for titusener av foturister, kanskje sterkere enn noe annet fjellstrøk i landet. Videre at der knytter seg navn

som Jo Gjende og Peer Gynt til disse områdene, at storparten av «Three in Norway» foregår ved eller nokså nær Gjende, og at regulering av Gjende (og naturligvis også Bessvann og Russvann) vil ødelegge hele landskapet. Mange vil si at jeg er talsmann for den villeste nasjonalromantikk; ja, jeg er det, og med glede. Hva er 220 000 hk i et land med 12–13 millioner hk, hvorav mer enn to tredjedeler u-utbygget? Og hva med atomkraften om et tiår eller mere?

Jeg våger så store ord som at en av de virkelige store attraksjoner ved Norge som friluftland forsvinner dersom Gjende-traktene blir molestert. Hvorfor holder vi ut i dette landet i det hele tatt, så vrangt og hardt og ugjestmildt som her er, — jo, fordi der eksisterer slikt som Gjende, som Jotunheimen, som Trollheimen, som Rondane, disse høyfjells-traktene har verdier i seg som ikke kan måles i penger eller hestekrefter eller elektrisk strøm eller noe som helst, de er naturens gudegave til hele folket, og skam på oss om vi av hensyn til rendyrkede materialistiske vurderinger skamferer noen av de vidunderligste fjellpartier i Europa. Jeg tenker aldeles ikke på gjennomgangs-turistene (som til overflod har fått Valdresfly-veien), men på oss alminnelige norske borgere som føler at vi er hjemme i disse fjellene, de er blitt en del av oss selv, vi søker dit årvisst, på ski eller med jernbeslåtte støvler, vi fryder oss over reinhjordene, og selv har jeg en hellig eftermiddagstime i begynnelsen av april for noen år siden sett hundrevis av kritthvite ryper nærmest danse en slags parringslek på en snebar rabbe under Heim-

^{*)} Efter Farmand nr. 35, 1956.

dalshø. Nei, dette området *skal* bevares, jeg hadde nær sagt — om det skulle koste blod.

Den nasjonalromantikken jeg er talsmann for, har i et land som ellers ikke akkurat ligger på latsiden når det gjelder å utnytte naturens ressurser, De forente stater, en tilslutning som kunne få oss i Midnattssolens land til å skamrødme. Jeg har ikke de siste tallene for hånden og kan derfor ikke opplyse hvor store områder som der er fredet for alle

tider. Men det dreier seg om et areal som svarer til flere store norske fylker.

Nå får Martin Mehren i NTF og hans flinke styre — husker jeg ikke feil tilhører ett av styremedlemmene den høyere redaksjonsstab i Norges største avis — vise hva de kan. Redder de ikke Gjende-traktene, er jeg redd for at jeg mister noe av respekten for dem.

Audax.

EN HENSTILLING TIL REGJERINGEN

FRA TURISTLANDSMØTET 1956

På det Turistlandsmøte som blev holdt 30. juni 1956 i Kristiansand blev det vedtatt å sende følgende resolusjon til Regjeringen:

Den kongelige norske regjering
v/ herr Statsministeren,
Oslo.

Turistlandsmøtet 1956 som representerer 73 500 medlemmer av Norges forskjellige turistforeninger, henstiller til Regjeringen å fremme naturvern i sterkere grad enn hittil. Særpregete, naturskjønne strøk må vernes som nasjonalpark før det blir for sent. Videre må industrianlegg, kraftverk, kommunikasjoner, forsvarsverk o. l. søkes planlagt og bygget så vakre og harmoniske som mulig og unødig skjemming unngås.

Vi ber om at myndighetene vil medvirke til at det ikke blir gjort feilgrep som efterlekten med rette kan bebreide oss som vandalisme.

Naturskjønnhet er av vesentlig betydning for mennesket og av stor sosial og velferds-

messig verdi. Naturvernet skal trygge denne verdi, og møtet vil så inntrengende som mulig be om at Naturvernrådet må få de nødvendige hjelpemidler til å utføre sit arbeide hurtig og effektivt.

Kristiansand den 30. juni 1956.

Ærbødigst
for Turistlandsmøtet
Martin Mehren.

At naturvernsaken har begyndt å få mere almen interesse håber vi efterfølgende artikkel er uttrykk for, den var inntatt redaksjonelt i Aftenposten den 5. juli 1956:

Naturødeleggelser.

Henstillingen til Regjeringen fra Turistlandsmøtet — samarbeidsorganet for alle turistforeningene i landet — om å fremme naturvern i sterkere grad enn skjedd hittil, vil vi gjerne gi vår beste anbefaling.

Vi har fått en ny lov om naturvern. Den er mer vidtgående enn den gamle lov, som

var til hinder for en alminnelig fredning av større eller mindre områder og ikke gav tilstrekkelig vern mot naturødeleggelse. En enkelt grunneier kunne velte alle planer. Den nye lov tjener naturvennenes interesser bedre, samtidig som den ikke går grunneiernes interesser for nær. Man bør bruke den i videst mulig utstrekning og ikke vise altfor stor tilbakeholdenhet.

Det er nemlig på høy tid, at det tas effektive skritt til mest mulig å redusere skadevirkningene av industrialiseringen og den moderne teknikk. Ingen mener at man skal stanse utviklingen eller legge unødige hindringer i veien for den. Men det lar seg ikke nekte at vassdragsreguleringer, bygging av kraftledningsgater og elektrisitetsverk, og anlegg av veier, forsvarsverker og flyplasser ofte leder til drastiske inngrep i naturen.

Dessverre har man eksempler på at store ingeniørarbeider ikke er planlagt så nennsomt eller utført så vakkert som de kunne ha vært. Begåtte feilgrep er det ikke lett å rette på. Men man kan hindre at det blir gjort nye feilgrep. Teknikkens ekspansjon har påført tidligere uberørt natur unødig skjemmende sår. Skjønnhetshensynet har ikke vært ofret tilstrekkelig oppmerksomhet.

Arbeidet for vern av naturen har aldri vært lett å drive her i landet. Saken har hatt mange utmerkete forkjempere som har tatt oppgavene opp, men de har dessverre opplevet skuffelse på skuffelse. Myndighetene har ikke hatt den rette forståelse av sakens betydning. Naturherligheter er gått tapt fordi vi har forsømt å ta vare på dem.

På dette område ligger vi langt etter andre land, som i tide har fredet store områder hvor dyre- og plantelivet får utfolde seg fritt, og inngrep fra mennesker er forbudt. I vårt naboland Sverige for eksempel er det opprettet ikke mindre enn fjorten nasjonalparker. Vi har ingen.

Nu bør vi søke å realisere planene om naturparker også her i landet. I vår rastløse og oppjagede tid trenger menneskene mer enn noensinne slike steder hvor de kan finne hvile og fred og glede seg over naturens tallrike former for liv. Og forskerne trenger reserver hvor de kan drive sine studier uforstyrret.

Opprettelsen av naturvernrådet er et skritt i riktig retning. Men det må gis tilstrekkelige midler til sitt arbeide. Ellers vil det ikke kunne løse de viktige oppgaver som det skal skjøtte.

EN SEIER FOR NATURVERNET I FINLAND

Naturfredningstanken kom frem i Finland alt i 1857. Professor A. E. Nordenskiöld arbeidet i 1880-årene sterkt og interessert for å vekke interesse for saken, han foreslo til og med opprettet en stor rikspark. Men allikevel

gikk det mange år før landet fikk sin naturfredningslov — nemlig først i 1923. Den tok særlig sikte på å få opprettet natur- og nasjonalparker på statens eiendommer. Og — hva der har vist seg meget fruktbart — det

ble bestemt at en særskilt statstjenestemann, en naturskyddsinspektør skulle ansettes for å ta seg av naturfredning.

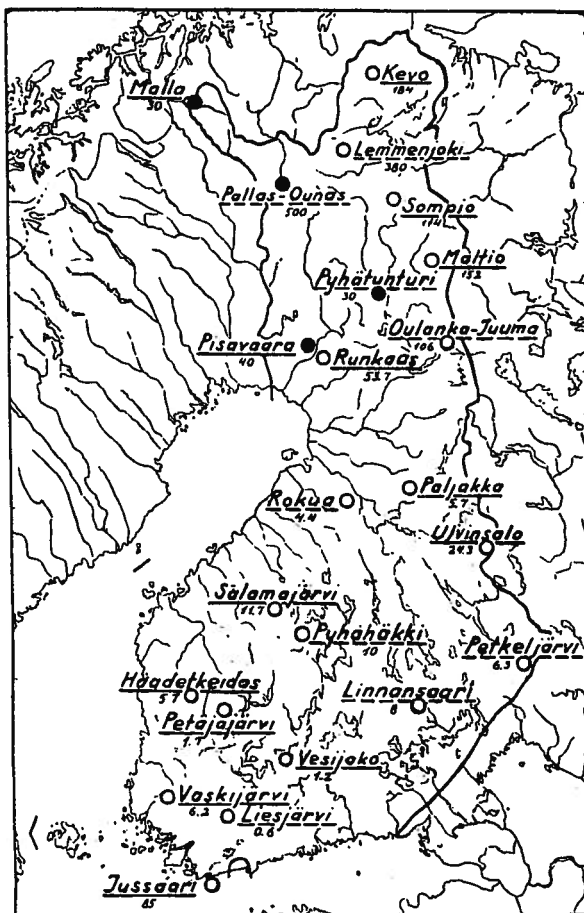
Arbeidet fortsattes med øket energi og interesse — kanskje vesentlig for å få anlagt offentlige naturreservater. Men først i 1938 ble fredete områder en realitet. Der ble opprettet 6 naturparker og 4 nasjonalparker. Det ble overdratt Forstliga Forskningsanstalten å føre tilsyn med områdene. (Naturparker er vesentlig beregnet på vitenskapelig forskning, mens dette spiller en mindre rolle i nasjonalparker).

I 1938 ble også Finlands naturfredningsforening stiftet, og den har nå adskillig over 4000 medlemmer. Foreningen utgir en årbok «Finlands Natur», en litt større utgave på finsk, en litt mindre på svensk, den har stort sett det samme innhold.

Under og etter krigen mistet Finland 6 av de 10 områdene til Rusland, men der ble snart opptatt arbeide for å få gjort godt igjen dette tapet, der ble lagt en *landsplan*, og det ble påpekt, at hvis det skulle lykkes å frede opprinnelig eller jomfruelig natur, så måtte det gjøres «utan drøjsmål».

Landsplanen ble utarbeidet i 1946—1947, den omfatter opprettelse av ialt 19 nye områder fordelt over hele landet fra skjærgården aller sydligst til lengst i nord — med ett ikke langt fra Helligskogen i Lyngen og ett nord for Enare. Disse områdenes samlede areal er litt over 1 million dekar, de største ligger naturlig nok i Nord-Finland, nemlig 4 i Lappland med samlet areal 830 000 da., ett av dem, det største, Lemmenjoki sydvest for Enare, er på 380 000 da.

Denne landsplan er foreslått av en rekke organisasjoner, hvoriblandt Finska Forstsam-

Finlands naturreservater.

● er de 4 som var opprettet for krigen; ○ er de 19 nye. Naturparkenes navn er understreket med heltrukken linje, nasjonalparkenes med brutt linje. Tallene angir arealene i km².

fundet, Geografiska Sällskapet, Geologiska Sällskapet, Naturskyddsföreningen, Ornitologiska föreningen og Societas pro Fauna et Flora Fennica.

Forslaget blev — bare med noen få forandringer — *enstemmig vedtatt av Riksdagen høsten 1956.*

SKOGSSTYRELSEN I SVERIGE OG «NATURVÅRDEN»

Kungliga Skogsstyrelsen i Sverige startet på nyåret en større opplysnings- og propagandavirksomhet blandt skogtjenestemennene til fremme av «naturvården».

Der vil i vårsesongen bli arrangert ialt 10 «naturvårdsdager» idet Skogsstyrelsen mener det er ønskelig å søke å stimulere tjenestemennene til øket innsats på dette område.

Det er ildsjelen länsjägmästare Folke Thörn som har fått i oppdrag av Skogsstyrelsen å reise rundt og holde foredragene. Det første blev holdt for omkring 100 skogtjenestemenn fra skogsvårdsstyrelsene i Stockholms og Västmanland län. En uttalelse han der kom med kan det være grunn til at også norske skogbrukere tenker litt over. «Naturvård skal for os være like selvsagt som «skogsvård». Vi skogsmenn må ikke forsømme å ta vare på naturens skjønnhetsverdier, og vi skal ikke glemme å påvise dem for almenheten.»

Man håber med denne stort anlagte «naturvårds»-propaganda å nå også til skolene, bl. a. vil man søke å interessere ungdommen for oppsetning av fuglekasser, og vil i den anledning foreslå at der blir anvist skolene visse områder til dette.

Vi tror at det kan være grunn til å minde også norske skogfunksjonærer om at det er noe som heter naturvern. I den samling av instruks for «det offentlige skogvæsen» som i 1919 blev utgitt av skogdirektøren omhandler nr. 20 «Naturfredning. Fortidslevninger». Den gjelder vistnok fremdeles. Hele dette avsnitt er bare på 25 linjer, men hvor mange av de offentlige skogfunksjonærene kjender til denne instruksen? En liten rundskrivelse kunde kanskje ikke være av veien? Vi inntar det lille avsnittet her:

Ved blinkninger må spares *ualmindelig store og rare levedyktige trær,**) som det kan være av interesse å få bevart for ettertiden. Nøiaktig meddelelse om voksestedet innsendes til skogdirektøren. Beskrivelse av trærne med dimensjonsoppgave (høide, diameter i forskjellige høider) samt om mulig fotografi (i 3 eksempl.) vedlegges tillike.

Forsåvidt der innen forvaltningsområdet finnes *strekninger med urskog*, som ikke har vært berørt av hugst, blir meddelelse å innsende til skogdirektøren, innen hugst planlegges. Meddelelsen må inneholde nøie angivelse av strekningens beliggenhet, beskrivelse av skogbestand og naturforhold, terreng, dyreliv, opplysning om adkomst, den pekuniære opofrelse ved en eventuel fredning, strekningen påhvilende bruksrettigheter – og om mulig ledsages av fotografier i 3 eksemplarer. Lignende meddelelse blir også å avgi, hvis der antas å kunne være spørsmål om å frede *andre i geologisk, botanisk eller på grunn av dyrelivet eien-dommelige strekninger.**)

Forekommer strekninger, trær m. v. som det kan være spørsmål om å frede som naturmerkverdigheter, i privat eie, søkes lignende opplysninger erhvervet og innsendt med tilføiende om, hvorvidt eieren vil inngå på fredning, eventuelt på hvilke betingelser.

Staten skulde selvsagt gå i spissen å verne naturen, – det gjelder både statens skogvesen og Oplysningsvesenets Fond, som forvalter henholdsvis veldige skog- og fjellstrekninger og alle prestegårdene.

*) Alle uthevelser er gjort i instruksen.

ORMTJERNKAMPEN I VESTRE GAUSDAL ER FREDET

Ormtjernkampen sett fra seterveien.

Det er gledelig å kunne meddele, at Ormtjernkampen nu er fredet. Det var daværende skogforvalter Haakon Lie i Sør-Gudbrandsdal som på foranledning av en henvendelse fra Det norske Skogselskap i 1947, meddelte

at her var det et område med urskog som burde fredes. (Se Naturfredning i Norge, Årsskrift 1944—1950). Det har jo tatt tid å få saken i havn, men nu er den altså i orden, idet Landbruksdepartementet i brev datert

Utsnitt av granteigkart F 37. Aust. Synnøysfjell. Det fredete område er innsirklet med sort strek.

Fra urskogen i lia ned mot Dokkvatnet.

9. november 1956 til skogforvalteren i Sør-Gudbrandsdal meddeler, at «Landbruksdepartementet har truffet bestemmelse om fredning av Ormtjønnkampen».

Fredningsbestemmelsene er fastsatt av departementet med tilslutning av styret for

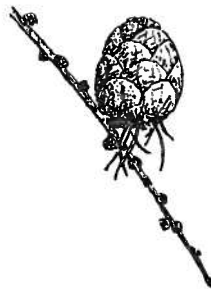
Gausdal almenningsstyre og Gausdal og Torpa fjellstyrer. De lyder:

- «1. Med «Ormtjønnkampen Villmark» forstås området innenfor følgende grenser: Mot vest: Dalsøkken mellom Dokkampen og Ormtjønnkampen til Dokkvatn. Mot nordøst: Dokkvatn og Dokka til Ormtjønnbakkens utløp. Mot øst og syd: Ormtjønnbakkens og seterveien til utgangspunktet.
2. I området er enhver hugst av trær, såvel levende som døde trær, forbudt.
3. I området skal all jakt og fangst være forbudt. Fiske kan foregå som tidligere.
4. Det vil i området ikke bli utvist nye setre, men beiting kan gå for sig som tidligere, likeså plukking av bær. Planting, såning, grøfting eller andre kulturarbeider må ikke finne sted.
5. Oppførelse av hus av enhver art er forbudt.»

Sommeren 1957 vil der bli foretatt «en enkel avmerking av området i marken ved ringmaling av trær, oppsetting av steinrøyser m. v.»

På vedstående kart er grensene avlagt med tykk sort strek, med unntagelse av i skaret i nordvest, hvor grensen vil bli nærmere bestemt ved en befarings i forbindelse med grensemerkingen.

Det fredete område utgjør ca. 4 600 dekar.

GUTULIA

Utsikt fra Gutulivola mot SV-V. Det trebare felt til venstre og sydvest for Gutulisjøen er Fyltingbrenna. T. K. FOR.

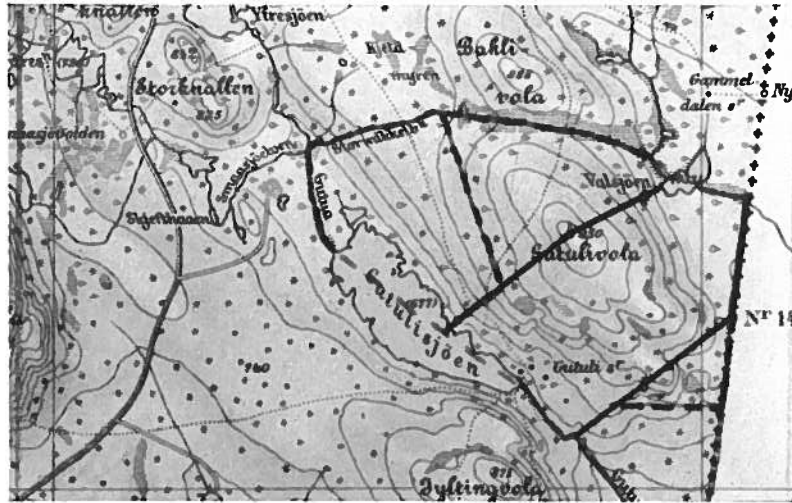
I «Naturvern i Norge», 1950 - 51 er inn-tatt en artikkel «Urskogen ved Gutulisjøen». Det redegjøres her bl. a. for de forsøk som er gjort for å få fredet et område på ca. 19.000 dekar med skog, fjell og myr i Rendalen statsalmenning — inn mot svenskegrensen. Det opplyses bl. a. at det første alvorlige forslag om fredning av et større område der blev fremsatt alt i 1916 av senere professor i Bergen dr. Oscar Hagem. I fjor kunde altså denne fredningssaken ha feiret 40-års jubileum!

I den nevnte artikkel får vi bl. a. høre at Landsforbundet for Naturfredning sammen med Det norske Skogforsøksvesen og Det norske Skogselskap i 1946 sendte inn til departementet et motivert forslag, som også blev undertegnet av professor Rolf Nordhagen, om fredning av et nærmere angitt område

omtrent av samme størrelse som det Hagem hadde foreslått. Men som følge av at der siden 1916 var utført endel hugster sønnenfor Gutulisjøen var det her foreslåtte område ikke helt det samme som etter Hagem's forslag. Ifjor kunde altså også dette forslaget ha feiret et jubileum — 10 års.

Høsten 1954 hadde Hamar krets av Norsk Forstmansforening utferd til Gutulia. Etter utferden sendte kretsforeningen en henstilling til Landsforbundet om at området måtte bli fredet, og det blev pointert at fredningen burde gjennomføres i henhold til Naturfredningsloven. Henstillingen ble over-sendt Kirke- og Undervisningsdepartemen-tet og av dette sendt videre til Landbruks-departementet til uttalelse.

Da Naturvernrådet var opprettet, blev det i dette straks foreslått at rådet skulde foreta

Fredningen ved Gutulivola; de forskjellige alternativets grenser er inntegnet. (Se i teksten.)

en befarings, da bare ett av rådets medlemmer hadde vært der tidligere. Befaringen fant sted 7. oktober 1956; av rådets medlemmer deltok professorene Høeg og Isachsen, kontorsjef Kierulf, skogdirektør Langsæter og fylkeslandbrukssjef Aasmundstad, dessuten direktør Brandt Kjelsen i Skogdirektoratet og skogforvalter Glesaaen i hvis distrikt området ligger. Tanken var at man i et senere møte skulde søke å bli enige om grenser og fredningsbestemmelser. Til dette møte, som blev holdt 25. januar, hadde styret i Landsforbundet utarbeidet et subsidiært forslag, som delvis var bygget på et forslag som skogdirektøren antydte under befaringsen. Det prinsipale var det som var fremsatt i 1946: hele Gutulia og Gutulivola mellom Stormikkeltjøen i NV til riksgrensen i øst. Det subsidiære forslag godtok skogdirektørens antydde forslag om totalfredning av et midtparti med disse grenser: Mot nordvest en rett linje fra en odde i Gutulisjøen over toppen av Gutulivola ned til Valsjøen, langs Valsjøbekken til riksgrensen, efter denne til riksrøys 140 og så i rett linje til en større krok i Gutua ca. 1 km. nenden-

for osen i Gutulisjøen. I området sydøst for denne linje tenkte skogdirektøren at skogen skulle kunde nyttiggjøres ved en forsiktig behandling, men slik at der blev tatt særlig sikte på å bevare og fremelske store vakre trær. På vedstående kart er de nevnte grenser trukket opp med hel linje.

Landsstyrets subsidiære forslag gikk ut på å få hele Gutulivola med i det totalfredete område, men på en sådan måte at ikke mere liskog ble totalfredet — og dermed unndratt for utnyttelse. De foreslåtte grenser er på kartet trukket med brutt linje. Forslaget gik også ut på at liskogen nordvestover til Stormikkeltjøen skulle behandles på samme forsiktige måte som den sydøstlige deien. Det vil nemlig være meget uheldig om man her får større snauhugster f. eks. i form av belter fra sjøen opp til fjells.

Fredningen blev imidlertid avgjort ved en beslutning i desember -56 av Landbruksdepartementet, som i en skrivelse til vedkommende skogforvalter bl. a. sier: «Innen det nevnte område A skal ingen hugst skje uten eventuelt efter nærmere bestemmelse av Landbruksdepartementet. Vedkommende jakt

og fiske i nevnte område gjøres det ingen innskrenkninger i forhold til den bruk som hittil har vært gjort. Eventuell beiting blir heller ikke å innskrenke i forhold til nåværende bestemmelse.

Det er sannsynlig at dette område (A) vil bli fredet også etter utløpet av de 10 første år.

For et område merket B som ligger sydøst for område A og er begrenset av riksgrensen, Gutua og det fredede område skal inntil videre gjelde følgende bestemmelser: Innen dette område (B) bør skogbehandlingen skje med tanke på å oppdra og beholde vakre bestand utover vanlig tid for hugstmodenhet. Blinking bør skje under ledelse av skogforvalteren personlig. Eldre bestand bør gjennomhugges forsiktig med den hensikt å overholde dem lengst mulig. Dog således at døde, syke og sterkt skadede trær hugges og således at tynning skjer i sådan utstrekning at spesielt vakre trær så vidt mulig sikres gode vekstmuligheter.

I blandingsbestand av gran og furu vil det ofte være heldig å foreta en forholdsvis sterk tynning blandt gran for å sikre furua bedre vekstmuligheter. Innen dette område (B) kan foryngelseshugster utføres i de tilfeller den nåværende bestand er sterkt skadet eller av andre grunner er helt utilfredsstillende. Disse foryngelseshugster bør dog skje bare på relativt små sammenhengende arealer. Skogkultur kan skje på disse foryngelsesfelter når skogforvalteren mener at dette er påkrevet for å unngå en lang foryngelsestid ved naturlig foryngelse. Det tilstrebes en intensiv skogbehandling med meget lang omløpstid og således at det tillegges de estetiske hensyn stor vekt — (altså et slags parkskogbruk).»

Det totalfredete område utgjør ca. 8.000 dekar og trekanten øst mot riksgrensen, hvor

skogen skal behandles som «en slags parkskog» er ca. 3.600 da.

Selv om fredningen ikke blev gjennomført slik som man helst hadde ønsket — og etter Naturvernloven — må man være glad for at vi nu har fått bevart for en viss fremtid et ganske stort område, hvor det meste av skogen praktisk talt er absolutt urskog. Nærmest seteren har det naturlig nok tidligere vært hugget endel ved, gjærdevirke og hus-tømmer. Imidlertid har det ikke vært setret i Gutulia de siste årene. Desuten skal virke til seteren utvises av statens skogforvalter. Bruksretten til virke vil derfor ha liten betydning for fredningen.

De fotografiene som er inntatt her og i den før nevnte artikkel i årsskriftet 1950 - 51 forteller litt om naturen i det fredete område.

T. K.

Fra et lite granparti i det totalfredede område. Granen til venstre er 28 m høy og D 1,3 er 61 cm.

BAMSE BRAKAR

MÅ REDDES FOR NORSK FAUNA

Av F. v. d. Lippe.

For omkring tredve år siden skrev jeg en artikkel i «Adresseavisen» i Trondhjem under tittelen «Slagbjørn». Det var et innlegg for bjørnens fredning. Jeg husker ikke meget av artikkelen idag. Jeg har heller ikke manuskriptet, men meget bjørneblod er sildret ut siden den gang.

Du kjemper for bjørnen du, sa en gang en venn til meg. Du tenker ikke på fjellbonden som kjemper en fortvilet kamp mot dette rovdycet. Det er lett å være bykar og sitte på sin krakk og lage panegyrikk om dette rovdycet, du har ingen sauer i fjellet, du risikerer ingen ting.

Vel, det er riktig det, sett fra et helt materialistisk standpunkt, men jeg er også med og eier landet. Og bjørnen hører landet til. Den er en del av det. Den er eventyrdycet vårt som vi helt fra gryende sanserår har merket oss. En eksponent for virkelig norsk natur.

Det er også symptomatisk at i alle gamle overleveringer, i alle fall i de aller fleste, er bjørnen fremstillet på en sympatisk måte. Uaktet sauen, kua og hesten som de få blodtørstige bjørnene gikk løs på i langt høyere grad den gang, spilte en mye større økonomisk rolle for rydningsmannen, hadde likevel folket et såpass storsinn at «skogens konge» fikk både en hedersfull og sympatisk plass i våre folkeeventyr. Og hvorfor fikk den det? Jo, det var den gang et folk som levet i pakt med naturen. De levet i kamp med den, og overholdt reglene for ærlig kamp. Bjørnen fikk sitt, og bonden

fikk sitt. Det var ingen aviser som forherliget den dristige som gikk til bjørnehiet, jaget bamsen ut og i enkelte tilfeller felte den ved hjelp av et spyd. Det hendte at bjørnetennene satte sine dype merker i menneskekroppen. Det hendte også at bjørnen vant. Det hendte det vokste opp farløse nyryddingsbarn. «Hain far va tatt av bjørnen». Men likevel var denne rasen så sporty, slik i pakt med norsk natur at barnebarnebarn og barns barn i slektene senere gjennom eventyrene lærte at bamsen var en godslig fyr og hadde sin berettigelse. Vi moderne mennesker vil vel nærmest kalle en slik innstilling for romantisk. Men selv er vi ikke hverken romantiske eller sporty. Slakt, drep, ød norsk natur — det er dagens motto. Ja, veien til en fattig og utdødd natur er ikke lang. Det er lettere å øde den enn å fornye den.

«Bjørnen, det største rovdycer i de norske skoger, har en tett pels, mer eller mindre brun av farve», nevner professor Økland i sin bok «Skogens pattedyr og fugler». Han siterer også professor Collett som forteller om storjegeren Ole Messelt fra Østerdalen. «Han skjød sin første Bjørn, da han var 16 Aar gammel, og fik den gang 13 Saar, — da han var 77 år, skjød han den 67de.» Kunne ikke beretningen om disse tretten sår være litt til ettertanke for manngardene som i vår tid lager bjørnejakt med magasingevær. (Ja, de tar den sogar i saks på forhånd enkelte ganger), og så blir avbildet som helter i avisene.

Men la oss se litt på bjørnens ernæring. Professor Økland forteller at den vesentlig livnærer seg av mindre dyr, mus og insekter samt humlebol, og ellers er bær den vesentlige føden.

Brehms «Dyrenes liv» nevner jo adskil­lig om bjørnen og sier bl. a. «Bjørnen synes mer enn de øvrige rovdyr å være i stand til gjennom lange tider å leve bare av plante­kost, men de går dog også etter alle slags dyr. Den skade bjørnene anretter, blir dog omtrent opphevet ved den nytte den gjør.»

For å stille i sterkeste relief vårt folks manglende interesse for å opprettholde en fauna som er vårt sagaland verdig, finner jeg det på sin plass å referere hva profes­sor *Hjalmar Broch* bl. a. skriver i sin bok «Norges dyreverden»: «Mens det fra men­neskenes side er tatt alvorlige forholdsregler for å bevare elgstammen i vårt land, kan vi ikke si det samme når vi kommer inn på det andre stolte storviltet vårt, bjørnen (Bamsen) *Ursus arctos* L. Selv om den normalt er planteeter, fins det enkelte «slag­bjørner», som i større utstrekning slår seg på kjøtt diet og blir ubehagelige særlig for småfe-eiere, av og til også for eiere av storfe, og på grunn av disse unntakene har bamsen vært gjenstand for en uhemmet forfølgning, så den nesten helt er ryddet ut i Norge. Snart er det vel bare noen ganske få indivi­der tilbake i fjelltraktene mellom Valdres og Hallingdal*.

Men likevel står vi her overfor et dyr som vi nesten kunne si har mer innfødsrett i lan­det enn menneskene, og som har levd i alle landets skogtrakter og også ranglet langveis innover fjellet, der den har likt seg ekstra godt i de solvarme moltemyrene utover etter­ sommeren, til det var tid for den å gå i vinter-

hi og ta søvnen sin. Oppe i Finnmarks skog­områder har bamsen vært alminneligere å treffe enn elgen, og på den annen side går den mye lengre sørover utenfor landet vårt. Den lever ennå i bra antall i de russiske skog­ene, også nede på Balkan, i de bosniske fjell­skogområdene og i Asia helt nede i Hima­laya, og i Amerika helt ned til det nordlige Mexiko.

Efter hvert som menneskene har utviklet de tekniske hjelpemidlene sine er inngrep­ene deres i naturen vokst i styrke. Vi kan her i Norge bare minne om sagaen til bamsen og til det stolteste høyfjellsviltet vårt, vill­reinen. Begge arter hører til landets karak­terdyr geografisk sett, men vil etter all sann­synlighet måtte innregistreres blant ofrene for menneskenes overmakt og mangel på evne til å forvalte de goder naturen byr dem, — de vil sannsynligvis innen særlig lang tid gå samme veien som geirfuglen. Og en lignende skjebne ser ut til å vente mange andre dyre­arter i landet vårt. Mange jegere søker å legge skylden for viltartenes tilbakegang på rovdyrene og rovfuglen, og agiterer opp stemningen mot disse på en måte som har vært skjebnesvanger i vårt lands dyrever­den. Flere arter «rovvilt» er sterkt truet. At de virkelige virkningene av denne forføl­gingen er ganske andre enn de på forhånd ventet, gir en ytterligere forrykning i de dyre­geografiske balanseforholdene i landet —. Ja, dette sier altså fagfolkene.

Jeg brukte med vilje uttrykket fagfolkene. For hvordan en enn snur og vender det, er det våre fremste zoologer som har best greie på disse tingene. Jeg vet godt at mange jeg­ere gjeiper og påstår at disse vitenskaps­mennene de har ikke greie på noen ting. Men det er noe loddrett sludder. Sannheten er nemlig den, at de overveiende fleste av våre fugle- og dyreforskere er meget dyktige jeg-

*) Ifølge Mikkjel Fønhus snart utryddet her og!

ere. Det er bare det, at de kan beherske sin skytelyst. Og det kan dessverre ikke alle jegere, og enda mindre den hærske av arten som ynder å betegne seg jegere, og som stadig, i alle fall efter min mening, daglig begår forbrytelser mot norsk natur og som burde straffes strengt.

Vår fremragende forfatter og naturvenn, *Mikkjel Fønhus*, uttalte nylig til «Morgenbladet» at nå måtte det gjøres noe for å bevare de siste restene av bjørnestammen vår, og i den forbindelse påpekte Fønhus sterkt latterligheten i skrekken for bjørnen. Han fremholdt her at bjørnen er et uhyre sky dyr og at vi ikke har mange eksemplene på at den har angrepet menneskene. Det samme resultat er Sveriges fortrinlige forfatter og naturvenn, *Kai Curry-Lindahl* kommet til, og han sier i sin praktfulle bok «Djuren og människan i svensk natur» bl. a.: «Också bjørnen hör till de rovdjur som dömts utan rannsakan. De beskyllningar som riktas mot den äro oftast fruktansvärt missvisande. Den är varken den storfrossare på boskap eller det för människan livsfarliga djur den utmålats som. Det torde vara en ytterst liten prosent av våra björnar som göra skäl för benämningen slagbjörn, ett epitêt, *med hvilket jägare och tidningar med stor generositet begåva praktisk taget alla björnar.* Flertalet av dem äro fromma gräsbjörnar som om vårarna visserligen gärna livnära sig av as efter de många under vinteren omkomna renarna, men såsnart växtligheten börjar skuta fart, övergå till övervägande vegetabilisk föda. Sorkar och andra smågnagare, samt myror dryga visserligen ut dieten, men på hösten, då bären mogna, synes dette stora djur nära nog utslutande försörja sig som bärplockare. Bjørnen är alltså utpräglad allätare, mens dess anatomi och biologi visa att den främst är

anpassad för växtdiet. Tarmens längd tyder på detta, den passiva vintervistelsen i ide under vinteren, då inga växter finnas, likeså,»

Og når det gjelder bjørnens farlighet for menneskene påstår forfatteren at det er en legende. Han forteller at det finnes gjennom alle år et eneste tilfelle i Sverige som omhandler at en usåret björn, angrep et menneske. Han nevner også i denne forbindelse en fjellbygg ved navn Danielsson som kanskje kjenner bjørnen bedre enn de fleste. Han siterer her hva forskeren og forfatteren *Sten Selander* nevner i sin bok «Lappland». Selander forteller her om jegeren og friluftsmannen *Danielsson* at denne hadde et inngående kjennskap til såvel varg, jærv, björn og lo (gaupe): «Då Selander med Danielsson i følge ämnade ta inn i en kåta (koje), visade det sig att det satt et stort getingbo (veps) i rökfånget. Danielsson nekade absolut att gå in. På frågan om han var mer rädd för getingar än för björnar, löd svaret: «Tacka för det, getingar bits ju.» Slik talte altså sakkunnskapen om det «forferdelige dyret» som pressen har lykkedes å inngi halve Norrland en hysterisk skrekk for, — slutter Selander, og selv vil vi legge til at det dessverre er lykkedes norsk presse å inngi våre innbyggere den samme skrekken.

Men nå må det gjøres noe for å få bjørnen fredet. *Det haster.* Ja, det haster veldig. Snart er bjørnen utryddet i vårt land. Situasjonen er så ille at i Sverige, hvor bjørnen forlengst er totalfredet, har det hevet seg sterke røster for å henstille til nabolandene å ta vare på de få rester av landbjørnstammen som er igjen.

Har vi da totalt glemt det godslige eventyrdyret vårt, Bamse Brakar? Er vi blitt så moderniserte og betongbetonte at vi ikke tåler å ha denne raggete, men stort sett fredssommelige karen blant oss lenger? Vel, den

slår vel en og annen sau nå og da, kanskje også ei ku, kanskje en hest, men vi har jo fått noe som kalles Viltfond. Her strømmer det inn ikke ringe midler, og det fåtall sauer som blir slått av bamsen må det kunne gå an å erstatte. Ja, selv om det blir noen tvilstilfeller, hvor det kanskje som det ofte skjer er Homo Sapiens som er syndebukken, må det kunne gå an å betale de kronene som angivelig Bamse Brakar har på sitt synderegister. *Norge vil bli et fattig land uten skogens konge.* Totalutryddelse her vil være en forbrytelse våre etterkommere aldri vil tilgi oss. Vi kan ikke se våre barn i øynene med

god samvittighet når vi for eks. forteller dem eventyret om reven og bjørnen, og så må legge til at, ja bjørnen den er en saga blott, for den hadde vi ikke lenger plass til i norsk natur.

Nei, nå må bjørnen totalfredes. Det må da finnes en eller annen av landets kårne som er så overlegen og voksen at han tør ta denne saken opp i Tinget. Han går ingen for nær med det. Vi har råd til å betale eventuelle skader. Og vedkommende kan siden fortelle at han tok opp og gjennomførte en sak, *en virkelig norsk sak. Ja, en rednings-sak innen norsk fauna som efterslekten sikkert vil være ham dypt takknemlig for.*

DEN 6. EUROPEISKE FUGLEFREDNINGS- KONFERANSE I NEDERLAND

Av førstekonservator Holger Holgersen.

Beetsterzwaag, en ganske liten nederlandsk by i hjertet av Friesland, var setet for denne kongress, som ble holdt i dagene 3.-7. juni 1956. Ialt var 11 nasjoner representert ved en eller flere delegerte, og i tillegg var det møtt frem observatører bl. a. fra Conseil International de la Chasse og The International Wildfowl Research Bureau. Deltakerantallet nærmet seg på denne måten et halvt hundre.

Dr. Bøje Benson, Danmark, ble gjenvalgt som president for den europeiske seksjon innen The International Committee for Bird Preservation, og han ledet konferansen på sin egen uforlignelige måte. Visepresident var nederlenderen, dr. G. A. Brouwer.

Konferansen ble holdt i det moderne og

eksklusive hotell Lauswolt, litt utenfor selve Beetsterzwaag. Hotellet er en tidligere rikmannseiendom med et parkområde på etpar tusen dekar land med meget skog, ideelt for småekskursjoner; de arrangertes gjerne tidlig om morgenen eller i pausene. Bare måltidene avbrøt forhandlingene, som til daglig pågikk fra morgen til kveld.

Sakslisten var ganske omfattende, men ikke alle saker var av samme generelle betydning, flere var av temmelig lokal interesse. La oss se litt på de enkelte.

1. Paris-konvensjonen av 1950.

Denne overenskomst tilstreber en effektiv beskyttelse av fuglelivet dels ved en direkte fredning av artene, dels ved forbud mot bruk

av visse slags skytevåpen og fangstinnretninger, men også ved opprettelse av reservervater både for rugende fugl og for trekkfugl, ved propaganda, ved opphevelse av skuddpremier m.m.

Den gir imidlertid rum for enkelte unntagelser der særlige forhold tilsier det. Således tar konvensjonen generelt avstand fra fangst med snarer, garn og nett, men gjør unntagelse for de nordiske land, der rypefangsten spiller en betydelig økonomisk rolle; på Færøyane og Island kan av samme grunn fangst av visse arter sjøfugl godtas.

Det er av interesse å konstatere, at den gjeldende norske jaktlov på en rekke punkter i nesten forbausende grad stemmer overens med konvensjonen. Til gjengjeld avviker den ganske sterkt på andre, så den må nok endres hist og her for å bli helt i overensstemmelse med konvensjonen.

Konvensjonen er ratifisert av Schweiz, Nederland, Belgia, Island og Spania, mens andre land er kommet så langt i behandlingen av saken at en ratifikasjon kan ventes ganske snart. For et par lands vedkommende synes det å stå på bare småting; i Sverige og Danmark f. eks. er det vårjakt på rugde, i Tyskland og Østerrike dessuten på tiur og orrhane. Artikkel 5, som er temmelig innholdsrik og kan gi myndighetene enkelte nøtter å knekke, gir imidlertid partene anledning til å ratifisere konvensjonen uten at deres lovverk stemmer helt overens med den, når de bare er villige til gradvis å innføre de forskjellige regler i sine lover.

I forbindelse med denne sak vedtok konferansen i Beetsterzwaag en resolusjon rettet til seks land (Sverige, Danmark, Norge, Tyskland, Østerrike og United Kingdom) der det blir bedt om et klart svar på hvorfor disse land ennå ikke har ratifisert konvensjonen.

2. *Insekticider og deres innvirkning på fuglelivet.*

De mange forskjellige kjemiske midler som etterhvert er tatt i bruk i landbruk og skogbruk, har vist seg å drepe ikke bare skadeinsekter, men også nyttige insekter samt fugler, pattedyr og også nyttevekster. Antallet av slike midler har økt meget raskt, og hverken produsenter, forbrukere eller myndigheter har overblikk over de samlede virkninger av hvert enkelt. Svært ofte brukes de vilt, på feilaktige tider og i for sterke konsentrasjoner.

En resolusjon henstiller til alle lands myndigheter å stanse salg og bruk av de insekticider som har vist seg å være særlig ødeleggende for fugl og andre dyr.

3. *Oljesølet på havet.*

I årene 1952-54 ble det gjort bemerkelsesverdige fremskritt i arbeidet mot tilsvinningen av havet og kystene med skipsolje. Den britiske regjering oppnevnte i 1952 en komité som i juli 1953 la frem den såkalte Faulkner-rapport med forslag til rådgjerd mot plagen. En internasjonal konferanse ble så holdt i London den 27. oktober 1953, og i tiden 26. april til 12. mai 1954 ble det holdt en bredt anlagt konferanse samme sted med deltagere fra 32 sjøfartsnasjoner og med observatører fra enda 10. Et av resultatene ble forbud mot å tømme olje på sjøen i visse nærmere definerte soner (bl. a. i et belte på 100 naut. mil utenfor Nordsjøkystene av Storbritannia, Nederland, Tyskland og Danmark, men bare 50 naut. mil utenfor norskekysten). Men det pekes uttrykkelig på at målet skal være helt å forby allslags tømning av spillolje på sjøen hvor som helst. Før dette kan gjennomføres blir det imidlertid nødvendig å bygge et stort antall anlegg for separering av avfallsolje og oljet vann slik at skipene i enhver

havn av betydning kan få rensed tankene sine og bli kvitt avfallet.

Land som har ratifisert den internasjonale konvensjon av 1954 er Danmark, Tyskland, Storbritannia og Sverige, mens Frankrike og Nederland og visstnok også Italia og Belgia står for tur til å gjøre det samme. Norge har ennå ikke ratifisert, men kommer vel til å gjøre det straks de første separatoranlegg er ferdige.

Oljesølet på sjøen er et av de store problemer innen internasjonalt fuglevern og det absolutt største når det gjelder sjøfuglene. Som eksempler på hvor ødeleggende dette oljeavfallet kan være, skal nevnes at det langs strendene på Gotland sommeren 1953 ble funnet hele 30.000 sjøfugl tilklint av olje, og som derfor døde av sult. På Seløya nær Kappstaden måtte tusener av pingviner avlives etter at et tankskip hadde spylt tankene sine like ved øya: Fuglene var blitt så tilklint av oljen at de ikke lenger kunne svømme og dukke. Når de ble avlivet, var det for at de i det minste skulle få en hurtig død og slippe å sulte langsomt ihjel. I 1955 fikk Vogelwarte Helgoland innberetning om hele 275 000 oljete fugler på den tyske Nordsjøkyst.

Fra våre egne farvann har vi nettopp hatt tilfeller med et utenlandsk skip som tømte spillolje i Oslofjorden; det ble krevet for erstatninger på vel $\frac{1}{4}$ million kr. En norsk båt tømte olje på sjøen sommeren 1955 like ved Falsterbo og den fredete fugleøya Måkläppen. Ellers er det som kjent ikke bare sjøfuglene som lider under dette sølet med spilloljen. For de mange badesteder og badehoteller f. eks. ved Kanalen, er ødeleggelsen av badestrendene selvsagt av aller største betydning, og de som får sine båter og brygger og fiskeredskaper tilklint med dette seige, ekle stoffet som kommer drivende inn, vil nok også se frem mot den tid da alt slikt avfall kan gå i separatoranleggenes tanker.

4. Fugl som utgjør en trusel mot andre arter.

I flere land har gråmåken (*Larus argentatus*) i løpet av en del år økt betraktelig i antall, og det er påvist at den fordriver f. eks. terner og vadere fra rugestedene. Da en sjøfuglkoloni bestående av et større antall arter med rette anses mere verdifull enn en ren gråmåke-koloni, blir arten nå tatt under kontroll bl. a. i Nederland, der bestanden skal bringes ned fra ca. 25 000 par i 1954 til 10 000 om få år. På de tyske kyster er den redusert fra 30 000 par i 1939 til 13 600 i 1955. Kontrollen skjer som regel ved at eggene blir ødelagt uten å bli fjernet fra redene. Selvsagt er de mange koloniene under stadig oppsyn, og tallforholdet mellom gråmåken og de andre sjøfugl er gjenstand for nøyaktige undersøkelser.

Hettemåken ble også for noen år siden beskyldt for å fordrive terner fra de felles rugesteder, men nyere undersøkelser har vist at dette ikke er tilfelle. En påbegynt regulering av bestanden i Nederland ble derfor straks innstillet.

I Norge er det foreløpig ikke påvist at gråmåkebestanden er økt i nevneverdig grad, men undersøkelser pågår. De vil nødvendigvis strekke seg over et lengre tidsrum, da variasjonene bare meget langsomt gir seg påviselige utslag.

5. Den strenge eftervinteren 1956.

I flere land har myndighetene anledning til å stanse all jakt i perioder med sterk frost og stort snøfall. Dette ble gjort i februar 1956 i Nordvest-Tyskland, da en periode med hardt vintervær gjorde det meget vanskelig for fuglene. Nederland ble rammet av samme kuldebølge, men her var jaktseasonen allerede endt, så særlige påbud var ikke nødvendige. På dette tidspunkt var det over en halv million

*Reservat i nærheten
av Makkum — med
koloni av split-terner.*

H. H. FOT.

vannfugl (ender, gjess, svaner, dykkere, lommer og riksefugler) på nederlandsk territorium, samlet på forholdsvis få og begrensede områder. Hollenderne nøyde seg imidlertid ikke med å la fuglene være fredet. Både fra offentlig og privat hold ble det satt igang et stort apparat. Flere hundretusen gylden ble samlet inn, dels ble det innkjøpt og dels ble det skaffet tilveie ved gaver store mengder fôr (korn, brød o. a.). Militære med helikoptere, politi med jeeps og sivile sørget for å distribuere disse fôrmengder. Takket være denne innsats ble det holdt liv i så å si alle fuglene gjennom den vanskeligste tiden.

Mens vinterbestanden i Nederland av enkelte slike fugler var 2 til 3 ganger så stor som normalt, var den mindre av andre fugleslag. Disse hadde flyttet vest- og sørvest-over mot mildere strøk, og det samme hadde mengder av fugl gjort som ellers skulle ha overvintret i Nord-Tyskland. Følgen var en stor invasjon av bl. a. ender og gjess i Belgia og Nord-Frankrike. Folk her fikk naturlig nok det inntrykk at bestanden var større enn

noen gang før, og da invasjonen kom i den lovlige jakttid, ble det i februar skutt ned en mengde fugl på fransk område (se f. eks. Stavanger Museums årbok 1956).

Det er innlysende at det i en streng vinter er vanskelig nok for fuglene å opprettholde livet selv uten at mennesket bidrar til å øke vanskelighetene med sine skytevåpen. Beetssterzwaag-konferansen henstiller derfor i en resolusjon til myndighetene å innføre i sine lover bestemmelser som gjør det mulig å stanse all jakt i perioder med ekstraordinære snømengder og streng kulde. Viser det seg umulig å få slike forholdsregler lovfestet, anbefales subsidiært å rette en appell gjennom presse og kringkasting til alle gode jegere å stanse jakten under slike forhold. Heller ikke bør jakten gjenopptas samme sesong etterat kulden har gitt seg, selv om den lovfestede fredningstid ennå ikke er inntrådt. De fugler som har overlevet en slik streng vinter, må anses å være de sterkeste og mest verdifulle individer, de som er best skikket til å føre slekten videre, og de bør derfor lates i fred.

6. Ugler og rovfugl.

Konferansen fattet enstemmig en resolusjon som henstiller til myndighetene i alle land å frede gjennom hele året alle ugler uten unntagelse, og også alle nyttige og ikke-skadelige dagrovfugler, mens de øvrige bør være fredet ihvertfall de første 6 måneder av året. Helt fredet bør også de arter være som — selv om de betraktes som skadelige — er så sterkt redusert i antall at deres eksistens er truet. Denne resolusjon bygger på erfaringer og grundige undersøkelser som viser at rovfuglene spiller en mere positiv rolle i naturens husholdning enn mange er villige til å innrømme. Problemet er ellers velkjent fra årelange diskusjoner her hjemme, og det er nedslående å konstatere at Norge er et tilbake-liggende land på dette område, å verne om rovfuglene. Hos oss er ikke en eneste dagrovfugl totalfredet, og ingen er fredet lenger enn i tiden 1. mars til 20. august. Kongeørn, havørn, hønsehauk, spurvehauk og hubro er ikke fredet så meget som en dag i løpet av året. Tvert imot er det fremdeles skuddpremie på flere og adgang til for kommuner og fyl-

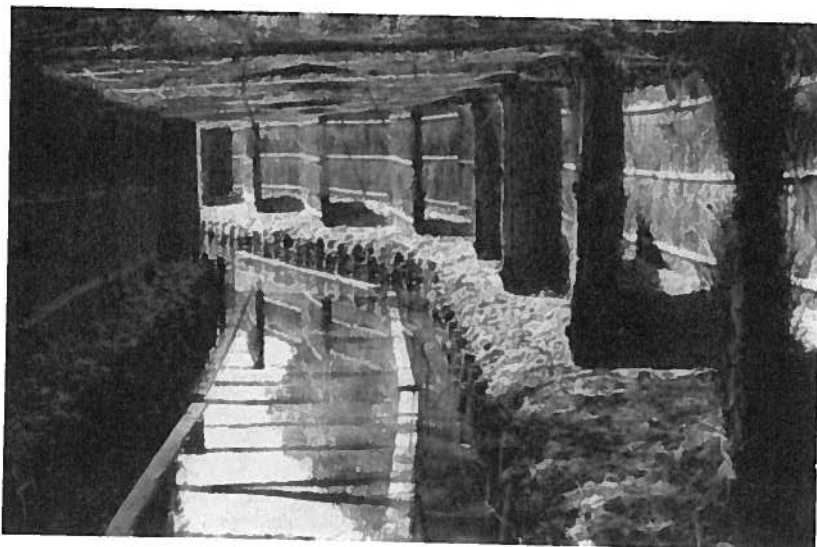
ker å innføre en slik lokalt på andre, til og med på den sjeldne jaktfalken.

Derimot er uglene, med unntagelse av hubro og sneugle, totalfredet i Norge, så for disse er situasjonen ikke så ille.

7. Vern om trekkfuglene.

Både vår og høst er trekkfuglene mer enn andre utsatt for en intens jakt eftersom de passerer det ene land etter det andre på sin lange ferd, samtidig som de er etterstrebt også i overvintringsområdet. Kongressen henstiller til både myndigheter og naturvernorganisasjoner å arbeide for opprettelse av reservater på sjø og land for trekkfuglene langs deres viktigste flytningsveier. Mange slike reservater finnes allerede i forskjellige land, områder av vidt forskjellig størrelse og natur, steder der fuglene fort oppdager at de får være i fred. I Norge er det vesentlig privat fredlysning som har skapt eller kan føre til slike reservater, og det er nesten ubegrenset hva man kan ønske seg av slike både i innlandet og først og fremst i kystdistriktene, der flytningsveiene løper sammen og trekk-

H. H. FOT.

Andekoie ved Piaam.

fuglene konsentreres. Mange private grunneiere er interessert i å fredlyse sine eiendommer, men det har tildels vært vanskelig å gjennomføre det fordi hekkefuglene på stedet ikke kan sies å ha noen vitenskapelig verdi. I trekketidene derimot kan slike områder, enten det nå er et vann eller en myr eller mere sammenhengende strekninger av lyngmark, skog eller åker og eng, bli av betydning som rasteplasser for trekkfugl fra nær og fjern. Da kan stedene både få vitenskapelig betydning for studier knyttet til fugletrekket og verdi som vern om arter som ellers blir sterkt, kanskje altfor sterkt efterstrebt.

Som et apropos til dette kan nevnes de mange «andekoier» i Nederland, hvis virksomhet blir så sterkt fordømt ikke minst av norske jegere og andre også. Det er verd å vite at det er bare 2 slike andekoier igjen som fremdeles driver fangst av ender for slakt. Alle de andre er efterhvert og med store økonomiske ofre blitt innkjøpt av naturvernorganisasjoner og brukes nå til fangst av ender for ringmerking og trekkstudier.

8. Andre saker.

som var oppe til behandling var bl. a. jakten på vaktel og lerce i enkelte sydlige land, virksomheten til The International Wildfowl Research Bureau, den sørgelige tilbakegang av den europeiske storkebestand, eggssamling og handel med ville fuglers egg. Som siste resolusjon vedtok kongressen et forslag om at flyving i lavere høyde enn 500 meter over fuglereservater og betydelige rugeplasser måtte bli forbudt, da lavtgående fly har vist seg å virke sterkt forstyrrende på de hekkende fugl.

9. Ekskursjoner.

De fleste kongressdeltakerne var selv aktive ornitologer, og selvsagt var det i programmet lagt inn et par felles-ekskursjoner som skulle gi utlendingene et inntrykk av nederlandsk fugleliv i den beste årstid. En eftermiddag var viet en kombinert buss- og fottur i omegnen av Beetsterzwaag, der det mest interessante var en kaiekoloni som hekket i kaninhull ute på en lyngmo. En hel dag

H. H. FOT.

Dammen midt i anlegget ved andekoien Piaam.

Ved en kanal i Friesland.

H. H. FOT.

var disponert for en båt- og bussreise rundt om i Friesland, på sjøer og kanaler, på små og store veier gjennom skog og dyrket mark til fuglereservater av forskjellig natur. Langs breddene lekte brushanene — med vipper og langnebb flagrende over, i sivet sang trostesanger og rørsanger, ender og sothøns med sine unger krysset vannflaten like foran eller bak skipet, og ett sted la vi inn til kanalbredden for å se nærmere på et sivhaukrede med unger. En gang vakte en alminnelig kråke litt oppsikt. Her i Nederland er det jo svartkråka som er rugefuglen, gråkråka vår er bare trekkgjester og skulle derfor ikke vært til stede midt på sommeren. Pirol og taffeland, turteldue og stork, purpurheire og gulerle, skjestork og rørdrum, dvergterne og svarthalsdykker, gresshoppesanger og Savi's sanger, avosett og knekkand og flere er ikke av dem som en nordisk ornitolog ser til daglig hjemme hos seg selv, om overhodet. Og alt i alt var det for en nordmann virkelig forbausende å se et så rikt fugleliv i et så tett befolket land, men så tar også neder-

lenderne godt vare på fuglene sine, det viser også jakt- og fredningslovene.

Efter endt konferanse dro de fleste deltakerne på en 2-dagers ekskursjon til Vlieland. På veien fra Beetsterzwaag til Haarlingen besøkte vi bl. a. rugeplasser for stork og noen mindre fuglereservater, således den berømte andekøien Piaam og en koloni split-terner ved Makkum. På Vlieland var faunaen anderledes og mer sparsom enn i Friesland. Øya består jo nesten bare av sand, og vegetasjonen er derefter, lyngheier med en del plantet furu hist og her. Sandstrendene strekker seg rundt hele øya, og her sås foruten de stedegne fugler også enkelte nordiske trekkgjester, oversomrende individer av lappspove, polarsnipe og steinvender. På lyngheiene hekket måker og spover, på strandengene avosett, vipe og langnebb, og i skogene fløytet og pep mange slags småfugl. Over markene seilte av og til en enghauk eller to (funnet bare 1 gang i Norge), og langsefter stranden lå det på sjøen et forbausende stort antall ærfuglmødre med til sammen hundrevis av dununger.

KONGRESSEN I EDINBURGH

20.—28. JUNI 1956

International Union for Protection of Nature—IUPN

Rapport ved direktør dr. Erling Sivertsen.

Deltagernes antall var ca. 300 med representanter fra 30 forskjellige land. På programmet var satt opp en inngående behandling av forskjellige emner av mere generell art, likesom der var tilsagt møte i de forskjellige permanente komiteer, bl. a. den arktiske hvor undertegnede er medlem. Jeg skal først gi et ganske kort resymé av enkelte hovedemner.

1. Rehabilitation of areas biologically devastated by human disturbance.

Om dette emne var det utarbeidet hele 33 innlegg som ble diskutert på kongressen. Saken har selvsagt størst interesse for tett befolkede og høyt industrialiserte land, og de fleste innlegg kom også fra England, Holland, Belgia, Frankrike og Tyskland, hvor særlig avfall fra jern-gruber og kull-gruber er blitt et stort problem. Fra Sverige var det innlegg bl. a. om den store mengde skjemmende grustak særlig omkring Stockholm, likesom det var flere innlegg om dårlig regulerte sjøer og elver. Med henblikk på sistnevnte spørsmål ble der foretatt en ekskursjon til forskjellige vassdrag i Skotland som viste hvilken stor vekt vassdragsvesenet der la på å skaffe vakre, naturlige omgivelser i de regulerte vassdrag, og hvilke omfattende forholdsregler de tok for at fisken og fiskemulighetene ikke skulle bli ødelagt.

2. Management of nature reserves on the basis of modern scientific knowledge.

Også dette emne hadde en bred plan i diskusjonen, og 15 innlegg var utarbeidet. Disse ga en interessant oversikt over hvilke typer av reservater som var opprettet i forskjellige land; plantefelter og skogområder, fugleparker, jakt- og fiske-reservater osv., og hvilke problemer som melder seg i forbindelse med dette. Diskusjonen og innleggene ga et klart bilde av hvor ønskelig det er å sørge for å skaffe naturparker og fredede områder i tide, hvilket både letter gjennomføringen av prosjektene og gjør det mulig å redde naturverdier som ellers uvegerlig går tapt.

3. Relationship of ecology to landscape planning.

Dette problem har vel ikke for alvor meldt seg hos oss, men det ble sterkt pointert under diskusjonen hvilken stor betydning spørsmålet hadde i de tettbefolkede land. Innlegg fra amerikansk hold fastslo hvordan utviklingen ned gjennom tidene viste sørgelig mange eksempler på unødige naturødeleggelser i U.S.A., men at det i løpet av de siste årtier var inntrådt en tydelig bedring.

I England og Skotland var dette spørsmål tatt opp for alvor etter siste krig. England er jo et av de tettest befolkede land i verden

med henimot 300 personer pr km², og behovet for grønne, naturlige områder i tettbebyggelsen melder seg med økende styrke. Hvor langt de er kommet på dette felt fremgår bl. a. av det sirkulære som ministeren for by- og landskapsplanering har sendt ut, og hvor han pålegger de lokale autoriteter å ta hensyn til dette. Det er 3 hovedprinsipper som skal følges: 1) Begrensning av de store byers sammenhengende vekst ved anlegg av grønne naturlige felter til skille mellom dem og eventuelle forsteder. 2) I feltene bør det være anledning til dyrking av grønnsaker o. l., særlig de vitaminrike sorter som bør spises helt ferske. 3) Der skal være lett og hurtig adgang til åpent land for bybefolkningen, for fysisk og psykisk avspenning og rekreasjon. Disse prinsipper har til en viss grad aktualitet i Norge også, hvor der f. eks. i de større byer allerede nå er blitt betydelig vanskeligere for skiløperne å komme ut i terrenget.

4. *Biological effects of the recent spread of myxomatosis among rabbits.*

Dette emne, som omfattet 15 innlegg, er av meget stor interesse zoologisk sett. Myxomatose eller kaninpest, er en virussykdom som spres fra dyr til dyr ved hjelp av forskjellige bitende eller stikkende parasitter som lopper, lus, mygg og midd. Hvilke av disse smittebærere (vektorer) som er viktigst avhenger av de lokale forhold. I Australia er to myggarter (*Anopheles annulipes* og *Culex annulirostris*) viktigst, mens f. eks. i England er kaninloppen (*Spilopsyllus cuniculi*) praktisk talt den eneste vektor av betydning. Hvor vektorer ikke er tilstede eller bare fins i lite antall, vil myxomatosen bre seg langsommere eller stoppe helt opp.

Kaninbestanden har de siste 50 år øket så sterkt i forskjellige land at den er blitt den rene landeplage. Dette er tilfelle ikke bare

i land hvor den er blitt innplantet som Australia og New Zealand, men også f. eks. i Frankrike hvor den hører med til landets opprinnelige fauna, og hvor bestanden tidligere holdt seg på et rimelig nivå.

Myxomatose har vært kjent gjennom laboratorieforsøk med kaniner helt siden 1898. Andre dyr angripes ikke av sykdommen, unntatt haren, men sykdomsforløpet er her mildt og dødeligheten liten. Hos kaninen selv er derimot dødeligheten av myxomatose meget høy, over 99 %. De første epidemier ute i naturen ble konstatert enkelte steder i Syd-Amerika omkring århundreskiftet. I Europa har man flere ganger prøvet å innplante myxomatose, uten at den har slått til. Dette var f. eks. tilfelle på øya Skokholm utenfor Wales i 1936-38, og på en dansk øy i Kattegat i 1939, likesom det også ble gjort et forsøk i Syd-Sverige i 1939. Grunnen til at disse forsøk mislyktes har siden vist seg å være manglende vektorer eller for spredt bestand av kaniner.

Til Australia ble 24 kaniner innført i 1859. De fant særdeles gode betingelser, spredte seg snart ut over hele kontinentet, og var i 1950 blitt så tallrike og gjorde så stor skade på gressgangene for sauene, at situasjonen ble betegnet som fortvilet. Da derfor myxomatose «undslapp» fra en biologisk forsøksstasjon i Australia i 1950, lå forholdene særdeles godt tilrette for en rask utvikling av epidemien. Og den kom — som en eksplosjon. I løpet av de 3 følgende år hadde den spredt seg over hele dette veldige kontinentet, og praktisk talt utryddet kaninbestanden. Noen kaniner er det selvsagt igjen, idet enkelte klarer infeksjonen og blir immune. Immuniteten synes imidlertid ikke å nedarves, men selve viruset begynner etter en tid å forandre seg til en noe mindre virulent stamme, med en dødelighet på ca. 90 %. Kaninen i Australia

vil således ikke bli helt utryddet, men man antar at bestanden vil holde seg på et lavt nivå, ihvertfall i mange år fremover.

Gressgangene i Australia har helt forandret karakter etter myxomatosen. Hvor markene før var nedgnaget, inntørket og brunsvidd, står de nå frodige og grønne og gir rikelig beite for sauene. Hvor stor bedringen er får man et begrep om idet det statistiske byrå har beregnet økningen i ullavkastingen for året 1952/53 til hele £ 30 millioner (600 millioner kroner), og dette utelukkende på grunn av myxomatosen.

I New Zealand og Tasmania ble også myxomatose innført, men forårsaket bare lokale ødeleggelser av kaninbestanden uten å bre seg videre. Det samme gjaldt mislykkede forsøk i Australia i 1937 og 1941.

I juni 1952 innførte en fransk biolog myxomatosen til sin eiendom utenfor Paris. Den spredte seg meget hurtig også til Belgien, Holland, Tyskland, Østerrike, Luxemburg, Schweiz og Spania. I Storbritannia ble den første gang observert i oktober 1953, og man mener smitekilden antagelig kom fra Frankrike enten på naturlig vis ved en insektvektor som kan være blåst over Kanalen, ved åtsel-eterer som høk eller kråkefugl, — eller den kan være overført ved menneskenes hjelp. I hvert fall mener man at myxomatosen på sistnevnte vis kom til Skotland, idet farmere som var sterkt plaget av kaniner på sine eiendommer simpelthen reiste til infiserte områder og tok med seg døde kaniner. Myxomatosen ville nok i alle fall nådd Skotland, men eventuelt noe senere.

Da det har vist seg at den viktigste vektor for spredning av myxomatosen i Storbritannia er kaninloppen, har epidemien spredd seg forholdsvis langsomt sammenlignet med Australia hvor mygg er den viktigste smittebærer.

Den første henvisning til at der fantes kaniner i Storbritannia skriver seg fra 1200-tallet, men først i årene etter 1800 var bestanden blitt så stor at kaninen begynte å bli en plage for landbruket.

Da den første infeksjon av myxomatose ble oppdaget i Storbritannia i oktober 1953 prøvde man å stoppe pesten ved å gjerde inn det infiserte område og drepe alle kaniner der. Dette viste seg å være nytteløst. Riktignok spredte pesten seg meget langsomt i løpet av vinteren 1953-54, men tok fart utpå forsommeren 1954, og i slutten av året var både England, Skotland, Wales og Shetland infisert, selv om det nok var uberørte områder iblant. I områder hvor spredningen av myxomatosen gjennom kaninloppen var naturlig, kunne man konstatere at spredningshastigheten varierte mellom 1.5 og 15 km pr. måned.

Mens mange tamme kaniner i Frankrike ble angrepet av myxomatose, var dette ikke tilfelle i England. Denne forskjell kan føres tilbake til de forskjellige vektorer: I Frankrike spilte myggen en stor rolle som smittebærer, og de kom da lettere til for å kunne stikke også tamme kaniner enn tilfelle var i England, hvor de mindre mobile kaninloppene var de viktigste smittebærere.

Forandringen i vegetasjonen i England, etter at myxomatosen reduserte kaninbestanden så sterkt (ca. 1 av 200 kaniner overlever) er meget påtagelig; gresset gror meget høyere, det er langt større variasjon av planter og blomster, og småtrær får anledning til å vokse opp. I 1955 var det en økning i verdien av den engelske kornavlingen på hele £ 15 millioner (300 millioner kroner) som man mener hovedsakelig skyldes reduksjonen i kaninbestanden.

I økologisk henseende er det skjedd mange forandringer i og med reduksjonen av kaninbestanden. Rovdyr som for det vesentlige

levet av kaniner, som f. eks. reven, har lagt om sin diett til fugl, fisk og smågnagere og angriper nå også mere lam. Musvåken la praktisk talt ingen egg i forskjellige undersøkte områder i England i 1955, da kaninen forsvant, mens de tidligere gjorde det årvisst. På enkelte steder har haren invadert områder hvor kaninen er blitt borte.

Hvordan det vil gå med kaninbestanden i fremtiden er vanskelig å forutsi, men myndighetene i de forskjellige land som er berørt av kaninpesten følger nøye med i utviklingen, likesom biologer studerer alle forandringer i de økologiske forhold.

Efter at de forskjellige emner som var satt opp på kongressens dagsorden var diskutert, avga komiteene sine innstillinger. Det som særlig interesserer i denne forbindelse er innstillingen fra *den arktiske komite angående sel og isbjørn*. Saken var såpass tilrettelagt på forhånd at forslaget ble vedtatt av kongressen uten rettelser. Resolusjonen lyder:

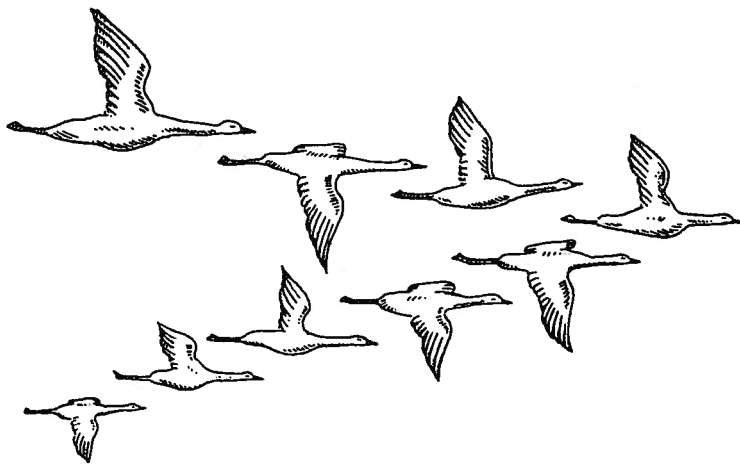
«The Commission on Arctic Fauna proposes the following resolutions:

i) As shown by information laid before the Union, the population of the Hooded Seal

(*Crystophora cristata*) has been reduced to a great extent in the last few decades, especially in Newfoundland waters, the General Assembly therefore recommends that the Executive Board proposes to the Governments concerned that they prohibit the killing of the Hooded Seal in Newfoundland waters by any ships under their flags for a period of ten years, until sufficient investigations on the composition and wanderings of the Newfoundland Hooded Seal herds have been carried out.

ii) As shown by information laid before the Union that an undue number of cubs of the Polar Bear (*Thalarctos maritimus*) are being caught, the General Assembly asks the Executive Board to propose to the Norwegian Government that restrictions be placed on the capture of Polar Bear cubs».

Ovennevnte resolusjon vil, som det fremgår av teksten, bli oversendt regjeringene i Canada og Norge. For øvrig ble ikke nærmere detaljer om dyreliv og fangst i arktiske strøk diskutert på denne kongressen.

NORDISK KONFERANSE FOR HEMBYGDSVÅRD, LANDSKAPSVÅRD OCH NATURSKYDD

I FINLAND 15—18. SEPTEMBER 1956

Ved forstkandidat Thv. Kierulf.

Under et sommermøte i 1954 arrangert av det svenske Samfundet för Hembygdsvård, hvortil var innbudt representanter fra tilsvarende organisasjoner i Finland og Sverige og Norge, blev det bl. a. diskutert ønskeligheten av et nordisk samarbeide på «hembygdsvårdens» område. Tanken blev ytterligere bearbeidet i Uddevalla sommeren 1955 under et «nordisk kursus för bygde- og landskapsvård» arrangert av den svenske Föreningen Norden og «Samfundet för hembygdsvård». Fra Norge deltok bl. a. Kjenn dit Land ved formannen skolebestyrer Grimeland. Landsforbundet för Naturvern var også innbudt til å sende en representant, men hadde ikke anledning til å sende noen, desuten skulde kurset efter programmet ikke omfatte naturvern. Fra Danmarks Naturfredningsforening deltok arkitekt Tyge Holm og ekspeditionschef Knud Gemzøe og fra Finland 3 representanter, bl. a. fra det finsk-talende Hembygdsförbundet Kotiseutuliitto og fra det svensktalende Hembygdsvårdens Samarbetskommitté.

Under dette kursus, hvor man diskuterte videre spørsmålet om et nordisk samarbeide, vedtokes en resolusjon hvori det heter: «Emedan den tekniska utvecklingen bl. a. genom vattenreglering, vägdraging, bebyggelse, industrialisering samt lant- och skogsbrukets rationalisering i ständigt växande omfattning åstadkommer genomgripande förändringar i landskapet, måste alla för dessa frågor intres-

serade parter i Nordens länder samverka til ur hembygdsvårdens, landskapsvårdens och naturskyddets synpunkter lämpliga problemløsningar.»

Herav fremgår at naturskyddet, naturvernet nu var kommet med. — Det blev videre i resolusjonen uttalt at der bør opprettes et nordisk kontaktorgan til fremme av et godt og intimt samarbeide på de nevnte områder. Det blev også uttalt ønsket om at der i 1956 blev holdt en konferanse i Finland for nærmere å utforme linjene for et samarbeide.

Fra Kotiseutuliitto og Hembygdsvårdens Samarbetskommitté i Finland utgikk der i overensstemmelse med dette sommeren 1956 en innbydelse til de andre 3 nordiske land å komme til en «Nordisk konferens för landskaps- og hembygdsvård samt naturskydd.»

I Norge blev innbydelse sendt til Kjenn ditt Land, til Foreningen til norske fortidsminnesmerkers bevaring, til Landslaget for Bygde- og Byhistorie og til Landsforbundet för naturvern. (Disse organisasjoner var blit oppgitt av den norske Foreningen Norden.)

Konferansen blev fastsatt til dagene 15.—18. september.

Der deltok to representanter fra Danmarks Naturfredningsforening, fra Finland efter hvert ialt 15—20 personer, hvorav 5—6 fra Hembygdsförbundet Kotiseutuliitto, 2 fra Naturskyddsföreningen i Finland, 3—4 fra Hembygdsvårdens Samarbetskommitté, desuten statens naturskyddsinspektör og 5—6

andre. Fra Norge deltok formannen i Landsforbundet for Naturvern og fra Sverige 3 — nemlig 2 fra Samfundet för Hembygdsvård og 1 fra Svenska naturskyddsföreningen.

Der var satt opp et variert og utmerket program, som i korthet var slik:

Lørdag 15. september: Fremmøte i Åbo, pressekonferanse, rundtur i Åbo; etter lunch møte, valg av presidium, valgt blev til ordfører professor Esko Aaltonen, visceordfører agronom Johan Standartskiöld og fil. dr. John Nihlén, Sverige. Derefter korte redegjørelser om hembygdsvården og landskapsvården samt naturskyddets utvikling de siste år i Danmark, Finland, Norge og Sverige med en representant fra hvert land, hvorefter ekspeditionschef Gemzøe holdt foredrag om Naturfredningsarbeidet i Danmark.

Søndag 16. september: Kjørtes med biler til Tammela i Tavastland. Underveis besøkes et lite bygdemuseum.

I Tammela har Sydvästra Tavastlands Hembygds- och Museiförening en «hembygdsgård», den ligger i Saaris folkepark. Hembygdsgården, hvor der blev servert lunch, er bygget i gammel finsk stil, den ligger usedvanlig vakkert på en lav grusås inntil en sjø og ellers omgitt av en skjøn parkskog på ca. 250 mål, som riksdirektør Fraenkel, Saari egendom, har stillet til rådighet — mot en årlig avgift av 100 finske mark (= ca. 2 n.kr.). Her har herr og fru Fraenkel innrettet et friluftsteater, med plass til ca. 700 tilskuere, hvor der hvert år holdes nasjonale skuespill. Parkskogen med sine store vakre trær av furu, gran og bjerk blir skjøttet utelukkende etter estetiske hensyn; på en høide var reist et utsiktstårn hvorfra der er vid utsikt til alle kanter over skog og sjøer — med Salpau-sälka, et smalt skogbevokset ra som bukter sig mellem noen av landets tusen sjøer — i likhet med det kjendte Punkaharju lenger øst. Efter lunchen holdt dr. Nihlén foredrag om «Vattenreglering och atomkraften».

Så fortsettes østover til Vichtis i Nyland med en kort befaring under ledelse av naturskyddsinspektøren Reino Kalliola i en planlagt nasjonalpark ved Liesjärvi.

Nattekvarteret i Vichtis var et «Vandrarhem» tilhørende Turistforeningen i Finland, altså et ung-

domsherberge, meget pent innrettet i en nedlagt landsens folkeskole — langt borte fra alfarvei.

Om aftenen diskutertes det planlagte nordiske samarbeid på grunnlag av et PM som var utarbeidet av innbyderne og på forhand utsendt til deltagerne. Redaktør Bengt Pihlström holdt foredrag om «Turismen och hembygdsvården».

Mandag 17. september fortsattes til Helsingfors, hvor efter lunch forhandlingene fortsattes i Finlands Nationalmuseum. Der blev holdt disse foredrag: Sivilingeniør O. Blixencrone-Møller fra Statsministeriet i Danmark om «Friluftsliv og naturfredning», fil. dr. Nils Cleve, Finland: «Bygnadskulturen» og arkitekt Arne Segeros, Samfundet för Hembygdsvård, Sverige om «Vägarnas utformning».

Under de foregående dagene blev ved flere anledninger diskutert retningslinjene og detaljene i det fremlagte første forslag til et nordisk samarbeidsorgan for hembygds- og naturvård, og til slutt var man kommet frem til en form, som deltagerne var enige i. Henvisende til den resolusjon, som blev vedtatt på kurset i 1955 (se foran) blev man stående ved denne form for et

Nordisk samarbeide:

Formal.

Det er av mange årsaker viktig at kulturlandskapet utvikles overensstemmende med landskapspleiens og naturvernets prinsipper. I de nordiske land findes enno utstrakte områder som øver en tiltrekning både på den stedlige befolkning og på turister. Det er av samfundsmessig betydning at også disse områder behandles efter de nevnte prinsipper.

Opplysning, samt lovgivning i de land hvor det er aktuelt — bør innstilles på å begrense eller hindre skjemmende inngrep i miljøet og landskapet, dels på ved planmessighet og forskjønnelse å mildne nødvendige inngrep. Det gjelder å vinde forståelse for de estetiske krav — ved husbygging, industrianlegg og vei-

bygging, så disse harmonisk tilpasses terreng- og andre miljøforhold i forskjelligartede bygder og landskapstyper. Målet for opplysningsarbeidet og lovgivningen blir således å tilfredsstille menneskenes behov for skjønnhet og trivsel, hvorav deres åndelige og legemlige sunnhet beror.

Viktige grener av «Hembygdsvården» er fra gammelt utforskningen og tilvaretagelsen av fortidsminder, historiske objekter og den folkelige kulturarv.

Bygdemuseene bør utbygges slik at de såvidt mulig kan være til hjelp både for forskningen og hjembygdsarbeidet, i forbindelse med museene bør der tas hensyn til turismen. Innen rammen for det planlagte samarbeide bør publikasjonsvirksomheten innstilles på å gjøre kjendt «hembygdsvårdens» metoder og resultater i de nordiske land. I publikasjonene bør desuten omtales tradisjonell folkekultur.

Den i hvert land særpregete folkekultur som også har felles nordiske trekk, er et aktivum for hele Norden.

Ved at de organisasjoner i Norden, som regelmessig arbeider med disse formål — og innen rammen for et samarbeidsorgan — opprettholder forbindelser med hverandre og utbytter opplysninger, kan man fremme felles interesser.

Samarbeidet bør derfor også innrettes på at de organisasjoner, som har de her nevnte felles interesser, kan komme i nærmere kontakt med hverandre.

Samarbeidsorganets praktiske virksomhet og økonomi.

Det nordiske samarbeide på disse områder skjer dels ved felles konferanser og dels — mellom konferansene — ved en kontaktmann i hvert land.

Til konferansene sender de samarbeidende organisasjonene representanter, hvis største antall konferansens arrangør har rett til å begrense.

Ved konferansene fremlegges rapporter om virksomheten i hvert land og drøftes spørsmål som de samarbeidende organisasjoner på forhånd er blit enige om. Konferansens program utformes forøvrig så at deltagerne ved foredrag og studiebesøk kan danne sig en oppfatning av forholdene i konferanselandet.

Deltagelse i konferansene bekostes av de samarbeidende organisasjonene i hvert land.

Kontaktmennene opprettholder forbindelse sig imellem og med organisasjonene i eget land. De forbereder konferansene og behandlingen av de felles saker.

Kontaktmennenes omkostninger bestrides i fellesskap av de samarbeidende organisasjoner i hvert land.

Til kontaktmenn blev valgt dr. John Nihlén, Sverige, fil. kand. Veikko Anttila, Finland, ekspeditionschef Knud Gemzøe, Danmark og kontorchef Thv. Kierulf, Norge. Til sekretær for denne kontakt-komité blev valgt Irina Matvejew; dr. Nihlén blev valgt til formann.

NATURSKYDDSKONFERANSEN I STOCKHOLM

16.—17. NOVEMBER 1956

Referat ved professor dr. Fridtjov Isachsen.

Efter anmodning av Landsforbundets formann reiste undertegnede til Stockholm for å være til stede ved Naturskyddskonferansen som representant for vårt Landsforbund, efter innbydelse fra Svenska Naturskyddsföreningen. Der var også møtt frem andre nordiske gjester; fra Danmark formannen i Naturfredningsrådet professor R. Spärck og ekspeditionschef Gemzøe i den danske Naturfredningsforening, fra Finland professor Söyrinki og docent Bergmann, fra resp. den finske og svenske avdeling av den finske naturvernforening.

Møtet hadde samlet 150 à 200 deltagere. I stor utstrekning var disse utsendinger fra lokale foreninger og fra en rekke andre instanser både i Stockholm og ute i landet som har interesse for naturvernspørsmålene. Forhandlingene blev ledet av Svenska Naturskyddsföreningens formann justitierådet (høierettsdommer) Walin, bistått av sekretæren intendent Esping.

Formålet med konferansen var å vekke interesse for naturvernspørsmålene i videst mulige kretser. Emnekretsen for foredragene var samlet om spørsmål hvor naturverninteressen kommer i særlig nær berøring, i blandt i konflikt, med økonomiske hensyn og samfunnsutviklingen i det hele. Det ene hovedemne var naturvernets plass og muligheter i planlegningen av bebyggelse og kommunikasjoner («fysisk planlegning»), det annet var skogbrukets intensivering i vår tid og den forandring av landskapet som dette fører med sig. I tillegg kom en utredning om slipp av

olje til sjøs, og om muligheten for å unngå altfor skjemmende spor i landskapet av grus-
tekt.

Gang på gang under forhandlingene kom det frem, og særlig ved behandlingen av det første hovedemne, hvor avgjørende viktig det er ved drøftelsen av denne slags naturvernsspørsmål at man tenker igjennom og søker å skape et *rettslig grunnlag* for de forholdsregler som viser sig nødvendige. Det slo mig at det for naturvernforeningen i Sverige må være en verdifull tilgang og i mange tilfeller en betryggelse å ha en fremstående jurist med i ledelsen. Et annet motiv fra diskusjonene var påpekningen av hva det er for mektige økonomiske krefter som driver frem endringene i landskapet, f. eks. ved planting av gran på tidligere beitemark («hager») eller løvskogsmark. Det ble anbefalt fra enkelte hold at man skulle prøve å koncentrere arbeidet for å bevare kulturpregede landskapstyper på bestemte steder hvor man visste at man hadde de økonomiske muligheter for å sørge for den aktive landskapspleie som kreves for å vedlikeholde landskapskarakteren (dette er aktuelt hos oss bl. a. i forbindelse med deler av Rød gård på Tjøme). En hevdelse av den kulturhistorisk-romantiske interesse for visse landskapstyper rent i sin almindelighet, hadde lett for å bli et slag i luften, mente noen. Ganske verdifull syntes jeg for min del at länsjägmästare *Folke Thörns* utredning var av hvor meget man likevel kunde opnå med enkle midler for naturvernet innen rammen av helt moderne skogbruk, ja slik at de to

formål kunde fremmes samtidig. Dette gjaldt i utpreget grad estetiske spørsmål, særlig landskapsbehandlingen langs veier, i skogbryn o. s. v. Thörn mente at litt omtanke var alt som krevdes for å nå tilfredstillende resultater her, og noe lignende gjaldt viltpleien. Istedet for å klage over at visse dyr ødela unge trær, vilde han stille spørsmålet slik: Hva kan vi gjøre, innen rammen for rasjonelt skogbruk, for at vi skal kunne holde en så stor viltstamme som mulig? Et enkelt point her var utnyttelsen av kraftlinje-gatene til busker og lave trær og andre planter som elgen kan beite på.

Den største opplevelse for tilhørerne var uten tvil å høre en mester som førsteintendent *Carl Fries* rede ut det svenske landskaps utvikling under den skiftende kulturs påvirkning fra stenalderen til våre dager. Visse typer av kulturlandskap er praktisk talt forsvunnet fra våre dagers Sverige. Det gjelder spesielt lyngheiene som blev vedlikeholdt av sauebeite og brenning og som særlig fantes i Halland og det vestligste Småland. Av andre typer finnes ennå rester, således av beitemark, løveng (änge) etc. Et stykke av denslags gammel beitemark (fälad) er så vidt jeg forstod fredet og ervervet av Naturskyddsföreningen som altså nå har til oppgave å sørge for at det gamle beitebruk fortsetter og derved holder landskapstypen ved like. På den prestegård i Småland hvor Linné vokste opp, fortsetter man i dag planmessig det spesielle slåttebruk som betinger eksistensen av den parklignende «løveng», hvis blomsterprakt Linné har beskrevet (her minnes vi igjen om den nordlige del av jorden på Rød, Tjøme). Forøvrig festet Carl Fries oppmerksomheten ved de parklandskaper som i tidenes løp er skapt omkring adelsgodsene særlig i Skåne og Södermanland og som det mer og mer blir en offentlig interesse å sikre etter at godseierstan-

den selv ikke lenger har den økonomiske makt som tillater dem å holde det i stand, som det bør skje.

Når det gjelder utviklingen av bebyggelse og kommunikasjoner, nevnte länsarkitekt *Lundgren* at man har følgende restriktive hjelpemidler: naturvernlover, fornminnesloven og strandloven — men enda viktigere var nok bygningsloven av 1948, hvorefter det blandt annet kan pålegges kommuner å samarbeide om visse spørsmål av felles interesse, deriblandt også om muligheten av å bevare naturskjønne områder. Han betonte at friluftsområder ikke må gjøres så snau at de slites ned av publikum, og konkluderte med at det er nødvendig å få et mere intimt samarbeide mellom planlegningsautoritetene og naturvernets representanter, helst på et tidlig trin. Länsarkitekt *Borg* behandlet særlig sommerbebyggelsen og spørsmålet om campingplasser og bilparkering, og mente at behandlingen av slike problemer med fordel kunde legges under länsarkitektene (vilde hos oss bli fylkesarkitektene, hvorav vi har endel, d. v. s. administrativt under fylkesmannen). Länsarkitekt *Hjortzberg* redegjorde for *generalplanundersøkelsene* i Stockholms skjærgård og demonstrerte kart. Han nevnte at i dette skjærgårdsområde er der 30.000 «sommertomter», og at 600 kilometer strand er optatt av bebyggelse (privateiendom). 90 procent av denne bebyggelse er sommerbebyggelse. Målet er å finne frem til en god plan for fordeling av 1) den fastboende befolknings egne arealer, 2) fritidsområdene og 3) naturnvern-områder. De naturvitenskapelige verdier må kartlegges og deres bevaring sikres ved særskilt undersøkelse. Det er helt klart at alle ønsker den ytterste sone bevart i naturtilstanden, det er øyer som enten er nakne eller dekket av bjørkeskog. Man har funnet visse utveier til provisorisk båndlegning av arealer, men arkitekten bekl-

get at det rettslige grunnlag ennå er svakt. – Kommerserådet Böös nevnte at en ny svensk lov mot oljeslipp på sjøen trer i kraft den 1. januar 1957. Selv om det ennå vil ta adskillig tid før internasjonale overenskomster om dette vil kunne tre i kraft, kommer den svenske lov med en gang til å bli gjort gjeldende for svenske farvann og naturligvis overfor fartøier av enhver nasjonalitet. Det blir altså forbud mot oljeslipp i svenske farvann. Så vidt jeg forstod, er det her tale om territorialfarvannet, men en norsk tilhører kunde ikke la være å tenke på at Norge jo hevder en fiskerigrense uavhengig av territorialfarvannet, altså 4 i stedet for 3 nautiske mil fra land, og det melder sig da det spørsmål om vi hos oss med tilsvarende regler kunde få 4 mil fastsatt også som grensen for oljeslipp?

De nordiske delegater var innbudt som gjester ved en middag i Hotel Carlton fredag 16. november.

Under møtet innlöp det meddelelse om at Vattendomstolen (en melleminstans) hadde avvist vannkraftinteressenes ønske om å regulere Ottsjön i Jämtland, som både den lo-

kale befolkning og naturvernforeningene ønsker å bevare som den er. Dette blev hilst med tilfredsstillelse av møtet. Det er for resten sannsynlig at saken føres videre til Högsta domstolen. Et ironisk point i denne sammenheng er at Naturskyddsföreningens formann justitierådet Walin er med i en svensk komité som søker å opnå regulering av Femunden i Trysil.

En annen episode ved møtet var hyllingen av distriktslantmätare Linde, en mann (utskiftningsformann, jordskiftedommer) som under sitt arbeide ute i landet har opnådd merkelige resultater til fordel for naturvernet. Nettopp i en slik stilling vil en våken og interessert mann ha enestående muligheter for å opnå noe i de tilfeller da det er nødvendig å vekke bøndernes interesse og forståelse, og ikke bare egge deres appetitt på erstatningspenger. Hans siste innsats var å få grunneiere i trakten til å frede et større område på Kinnekulle i Västergötland.

Som en innledning til møtet gav intendent Esping en utredning om «Händelser inom naturvården under 1956».

Organisert bjørnejakt.

I tidsskriftet «Jakt, Fiske, Friluftsliv» nr. 8 1956 var inntatt denne redaksjonelle artikkelen:

På Bukollen mellom Vidalen og Flå ble det skutt en bjørn et par dager før pinse. De «tapre» jegere var to velstående karer fra Hønefoss som i flere år har lagt seg efter bjørnen i Bukollen. Karene eier skogen oppunder kollen, og i den navngjetne Bukollgras-

ingen, som er bjørnens faste beiteplass om våren efter vintersøvnen i Vassfaret, har de i noen år hatt en «bjønnbu» med skytterstilling foran. Fra «bjønnbua» er det oversikt over hele grasingen, og det er ingen tvil om at den er satt opp med henblikk på organisert bjørnejakt — et forhold som vel er noe nær enestående i våre dager, da det nesten ikke fins bjørner igjen i Norges skoger og fjell.

Hadde de nevnte herrer hatt sau eller annet bufe i Bukollen, kunne en kanskje unnskyldt bjørnejakten, men i dette tilfelle foreligger ikke slike «formildende omstendigheter». Bjørnen ble skutt utelukkende for å tilfredstille karenes trang til å felle «skogenes konge». Eller for å si det mer bent frem — av trang til å drepe et av skogens stolteste og mest egenartede dyr.

Det er fra pålitelig hold blitt fortalt at foreningen «Vassfarets venner» i Høynefoss har bedt de to «jegere» om ikke å skyte

bjørn. Foreningen har i flere år vært oppmerksom på «bjønnbua» og planene med den, og har derfor på forhånd advart mot en slik jakt. Bua og skytterstillingen har også vært avbildet i en avis for et par år siden med henblikk på å forpurre en eventuell bjørnjakt i Bukollen. Men alt dette har vært til ingen nytte. Karene har planmessig og kynisk gått inn for å skyte bjørn i Bukollen, og da kunne ingen stoppe dem.

Denne affæren blir nok ikke glemt så fort blant naturvenner og friluftsfolk her i landet.

Quosque tandem . . . ?

Det trengs å ruske litt opp i mange mennesker — alle dem som ennu ikke har fått syn for hvad norsk natur er, og hvad vi holder på å miste, — alle dem som går med skylapper for øinene — hjemmefra om morgenen, tilbake til middag — uten å se fuglene, trærne, blomstene, uten å høre suset i tretoppene eller fuglesangen i luften. —

Vi tar inn et lite stykke av en lørdagskronikk fra Aftenposten: «Lørdagskvelden» av Arve Lillevold. Vi må håpe at det har åpnet øinene på noen:

Og så ser vi ungdommen idag på skiturer og fjellturer og seilturer og fisketurer, på sykkel med telt, på haiketurer til fjerne land, — turer som de selv har jobbet til reisepenger for. — Og når vi så ser dette, da skal vi som ansvar har, forsøke å huske på at også fremtidens ungdom skal ha i behold en del av vår frie og uberørte natur. I den retning er jeg det unyttiges talsmann, en forsvarer for det som Nils Kjør kalte et belte av egenrådig villmark rundt vår sivilisasjon. — Men hva gjør

vi? Vi regulerer vassdragene med dynamitt og snus og hermetikkbokser, — skyt vekk, de gir ikke mat og er dermed unyttige. Vi går skarpladd mann-gard efter den siste bjønn i skogen. Vi gir hvem som vil rett til å drepe de siste hekkende ørner i villfjell og på sjøholmer og stopper dem ut og setter glassøyne i dem og henger dem over sofa-kroken som et monument over vår nasjonale skam.

Vi plyndrer bevisst og legalt vår nasjonale storstue til vi en dag kanskje oppdager at der er bare kråker og rotter igjen, for de vil alltid følge sivilisasjonens møddinger. Dem vil det også alltid være nok av, for sivilisasjon blir det jo gudbedre mer og mer av både ute og inne, og den egenrådige villmark som skulle ligge der som en soldag og en lørdagskveld vi kunne vende tilbake til med våre frynsete hverdagsnerver, den kryper inn bak påbud og piggtråd og plakater med «Gjennomgang forbudt» og «Sperra område» og «Tråkk ikke på plenen» i utsøkt norsk og uhøflig form.

LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN I NORGE

Landsmøte blev holdt i Oslo 26. januar 1956.

Landsforbundets formann, professor Hj. Broch ledet møtet. Innledningsvis redegjorde han for hvorfor det er så nødvendig at Landsforbundet og kretsforeningene driver sitt arbeide for å verne naturen. De skal bl. a. støtte opp om, stimulere og hjelpe Naturvernrådet i dets arbeide, og særlig skal de legge vekt på den opplysende og propaganderende virksomheten. Det er kretsforeningene som hver i sine distrikter har de beste forutsetninger for å gjøre naturvernsaken kjendt og til å få almenheten med. Dette blir mer og mer nødvendig for hvert år som går. Kretsforeningene må gå ennå mere aktivt inn for saken enn hittil for at det skal lykkes å bevare mest mulig av Norges vakre natur.

Det blev under møtet fremholdt at den offentlige administrasjon i sine disposisjoner som berører naturen ikke må ta ensidige rent økonomiske hensyn. Som i andre siviliserte land plikter Staten også å ta hensyn til andre sider ved befolkningens liv. Naturvernloven, Strandloven og den bebudede Fri-luftslov er skritt i den riktige retning, men også under det daglige arbeide må det offentlige og dets funksjonærer være opmerksom på dette, det gjelder kanskje særlig statens forvaltende skogpersonale.

Formannen omtalte en del av de viktigste forhold, som naturvernforeningene må være oppmerksom på og eventuelt gripe aktivt inn likeoverfor til fordel for Norges natur:

Den overhåndtagende vassdragsutbygging. Man må i tide få fredet en del vassdrag, spesielt vakre fosser.

Fredning av forskjelligartede myrer.

Veingenjørene må inngis forståelsen av at

der ved bygging av veier ikke bare må tas ensidige hensyn til ønsket om den absolutt beneste vei. Den omgivende natur må ikke unødig ofres på fartens alter.

Reiselivsforeningenes arbeide for flere veier, taubaner, hoteller o. l. må søkes holdt innen rimelige grenser, og naturen ikke unødig skjemmes av skrikende hoteller, kabelbaner og sportsanlegg.

Der må arbeides for opprettelse av helst større fredete områder og for å få bevart typiske skogsamfund i de forskjellige landsdeler.

Som grunnlag for det hele er det nødvendig med mere opplysning og propaganda. Spørsmålet om et tidsskrift, gjerne i form av et kvartalskrift som tidligere foreslått, må søkes realisert.

Formannen refererte derefter regnskapene for de siste 3 år. Det er meget beskjedne tall disse fremviser. Der må arbeides for større inntekter, så man kan få større slagkraft. Han foreslo en forhøielse av kretsforeningenes kontingent til Landsforbundet, den er altfor liten. Det blev opplyst at kontingenten i Østlandske naturvernforening for 3 år siden blev øket fra 4 og 40 kr. for henholdsvis årlig betalende og livsvarige medlemmer til 10 kr. og 100 kr., og at tilgangen på nye medlemmer tiltrods herfor endog var øket efter forhøielsen. Resultatet blev en enstemmig beslutning om å øke kretsforeningenes kontingent til Landsforbundet til 2 kr. årlig for årlig betalende og 5 kr. for hvert nytt livsvarig medlem. Forhøielsen skal gjelde fra og med 1956.

Det blev sterkt fremhevet ønskeligheten av å få opprettet en fast stilling tilknyttet Naturvernrådet slik som forutsatt av Stortin-

gets kirke- og undervisningskomité i dens innstilling om naturvernloven. Uten en lønnet, helst naturfagutdannet funksjonær, er det ikke mulig å få virksomheten så aktiv og fruktbar som en så stor og viktig sak krever.

Et forhold som også blev bragt på bane var det meget uheldige, at slik som forholdene nu er kan hvem som helst sette opp skuddpremie på dyrearter som de vil tillivs. Man har også nylig sett at et sau- og geiteavslag i Sogn har foreslått for kommunen der å sette opp en premie på flere tusen kroner på bjørn. Dette er en sak som bare må henhøre under det offentlige. Landsforbundet bør henvende sig til Naturvernrådet herom, så man kan få en lovbestemmelse som fastslår at skuddpremie bare må settes opp av eller ialfald godkjendes av det offentlige.

Der må også sørges for et mere effektivt oppsyn med at jaktlovens fredningbestemmelser blir overholdt; for bestemmelsene blir overtrådt i ikke liten utstrekning. Landsforbundet bør henstille til Viltstyret å sørge for et effektivt oppsyn.

Man kom også inn på spørsmålet om den fremtidige stilling og eventuelle regler for Njardarheim Veidemark og Sognli i Sør-Trøndelag.

Til slutt blev foretatt valg. Professor Broch, som har vært formann i Landsforbundet siden 1951, uttalte bestemt ønsket om å slutte. Som ny formann blev valgt forstkandidat Kierulf.

§ 4 i Landsforbundets lover sier at det skal ledes av et forbundsstyre på 3 personer. Til sammen med formannen å danne dette blev valgt professorene Ove Arbo Høeg og Fridtjov Isachsen.

Regnskap for 1956.

Inntekter:

Beholdning 1/1—56:

i Creditbanken	kr. 7 619,03
» Kreditkassen	» 2 722,90
» Bergens Privatbank:	
fru Maren Stamso Knutsens gave	» 10 703,12
Uhevet statsbidrag 1955—56	» 5 000,00
Andre utestående fordringer	» 1 770,25
Kontanter	» 264,39

kr. 28 079,69

Renter:

i Creditbanken	» 181,04
» Kreditkassen	» 66,95
» Bergens Privatbank	» 321,09

» 569,08

Annonseinntekt

» 320,00

Statsbidrag 1956—57

» 5 000,00

Inngått ved salg av årsskrift

» 52,50

Bidrag:

Haldor Virik, Sandefjord	» 2 000,00
Mathiesen, — Eidsvolds Værks bidrags- og gavefond	» 500,00

Overføres kr. 36 521,27

Overført kr. 36 521,27

Medlemskontingent:

Østlandske Naturvernforening 1956	kr.	362,00	
Rogaland » 1955	»	96,50	
Agder » 1953—54—55—56	»	252,00	
Vestlandske » 1956	»	96,00	
Trondelag »	»	100,00	» 906,50

Utgifter:

Kontingent 1956 International Committee for Bird Preservation £ 2-0-0	kr.	41,00
» 1956 International Union for Conservation belg. fr. 2 500,00	»	358,25
Trykning av årsskrift 1954 og 1955	»	14 713,00
Reiseutgifter og utgifter vedk. landsmøte	»	1 537,70
Honorar	»	60,00
Rekvizita, porto	»	408,51

Balanse, beholdning:

Utestående fordring	»	292,00	
i Creditbanken pr. 1/1—57	»	6 194,61	
» Kreditkassen »	»	2 626,95	
» Bergens Privatbank:			
fru Maren Stamsø Knutsens gave	»	11 024,21	
Kontanter	»	171,54	» 20 309,31
			<hr/>
			kr. 37 427,77 kr. 37 427,77

1957. Januar 1. Saldo kr. 20 309,31

Oslo 25. mars 1957.

Revidert:
SIGRID SKJØNSBERG
statsaut. revisor.

THV. KIERULF

Rev

KRETSFORENINGENES ÅRSBERETNINGER OG REGNSKAPSEKSTRAKTER FOR 1956

Østlandske Naturvernforening.

Årsberetning for 1956.

Styret har i året bestått av de samme som foregående år: Professor Ove Arbo Høeg, førstebibliotekar Peter Kleppa, dr. philos. H. L. Løvnskiold, journalist Asbjørn Omberg og forstkandidat Thv. Kierulf med sistnevnte som formann og Løvnskiold som nestformann.

Generalforsamling ble holdt i Oslo 22. mars, til stede var ca. 25 medlemmer. Årsberetning og revidert regnskapsekstrakt ble vedtatt.

Til medlemmer av styret ble gjenvalgt Høeg, Kleppa og Omberg. Også varamennene ble gjenvalt, nemlig direktør Ø. Brandt Kjelsen, professor Georg Hygen og lektor Erik Nybø. Statsautorisert revisor frøken Sigrid Skjønberg gjenvalgtes til revisor.

Så holdt Reidar Brodtkorb, Kragersø, foredrag om «Respekt for dyrelivet», og filmfotograf Rich. Larsson viste frem en vakker farvefilm opptatt sammen med herr Brodtkorb på Stråholmen nord for Jomfruland.

Av større fredningssaker har styret behandlet disse:

1. Vassfaret. Et forslag fra «Vassfarets Venner» om «vernende tiltak» er gjennomgått. Etter at enkelte forandringer var foretatt, ble forslaget med anbefaling oversendt Landsforbundet. Dettets styre og derefter Naturvernrådet har senere behandlet det, hvorefter Rådet gjennom Vassfarets Venner sendte det til alle grunneierne og de interesserte kommuner. Herredsstyret i Nes fant ikke grunn til å uttale seg, herredsstyret i Ådal frarår

fredningen, mens Sør-Aurdal herredsstyre uttalte sin sympati med fredningen.

Fra grunneierne er der kommet inn 3 protester, hvorav en på vegne av 6 grunneiere; en grunneier er enig i fredningsforslaget. Der arbeides videre med saken.

2. Det centrale Jotunheimen. Som nevnt i beretningen for 1955 sluttet styret seg til et tidligere fremsatt forslag om fredning av et større område i Jotunheimen fra Gjende i syd til litt nord for Glittertind. Forslaget er senere behandlet av Landsforbundets styre og av Naturvernrådet og av dette sendt til Lom og Vågå kommuner og til fjellstyret i Vågå og almenningstyret i Langmorkje statsalmenning.

Disse oppnevnte hver sine representanter til en fellesnevnd som fikk i oppdrag å utarbeide en fellesuttalelse. Resultatet ble at Naturvernrådet mottok en utredning hvori det vesentlig ble fremholdt områdets store økonomiske betydning for de tre herreder, idet også Heidal vil bli berørt. Særlig ble det lagt stor vekt på hvilken stor verdi det ligger i fossekraften i Sjoa. Men fallene i Sjoa kan bare utnyttas effektivt ved regulering av Gjende, hevdes det, og Gjende ligger innenfor det område som foreslås fredet. Uttalelsen munner ut i en protest mot fredningen. Protesten ble oversendt Naturvernrådet gjennom fylkesmannen, som sluttet seg til uttalelsen, idet han understreket hvilke store inntekter en rasjonell utbygging av

Sjoa med Gjende vil gi de 3 herreder både direkte og indirekte.

3. Fredning av *eikebestand på Nesodden*. Etter andragende fra dr. H. L. Løvenskiold og dr. Wilhelm Zapffe som grunnende naboer til Nesodden prestegård, har styret anbefalt fredning av ca. 50 dekar eikeskog på de to private eiendommer og dessuten støttet deres forslag om at 5—6 mål eikeskog på prestegårdens grunn, som grenser til de nevnte eikebestand, blir fredet. Det samme gjelder endel store eiker i prestegårdens havnehage øst for gården. Det er foreslått at eikebestandene skal behandles varsomt med særlig tanke på å bevare vakre store trær, men også slik at nye unge trær kan vokse opp til fornyelse av bestandene. Disse eikebestand er av stor botanisk interesse, da de skal være de nordligste på Østlandet. Styret i Landsforbundet har støttet forslaget, likeså Naturvernrådet. Saken befinner seg nu i Kirkedepartementet.
4. Sognepresten i *Øyer* har foreslått at ca. 15 store *bjærker på prestegården* blir fredet. De er ca. 100 år gamle og er plantet av daværende sogneprest Niels Christian Nissen. Forslaget er støttet av både Østlandske Naturvernforening, Landsforbundet og Naturvernrådet. Saken ligger i Kirkedepartementet.
5. *Viltreservatet i Skrim-trakten*. Styret har hatt forbindelse med lensmannen i Øvre Sandsvær, som deltok i befaringen i august 1954 og senere i et møte med de private grunneiere, idet han som lokalkjendt har best forutsetning for å føre forhandlingene med grunneierne. — Det er vesentlig spørsmål om jaktrett som må løses før saken kan komme i havn.
6. En viktig sak er *reguleringen av Hallingdalselven*. Det er Oslo Lysverker som

regulerer Hemsila, det har planer om omfattende reguleringer også i Hallingdalselven. Ål Kulturnevnd har arbeidet sterkt for å hindre tunneloverføring av elven fra Ål til Nes, idet elveleiet ved en slik regulering vilde komme til å bli liggende praktisk talt tørt i mellom 3 og 4 miles lengde. Styret har konferert med vedkommende overingeniør i Oslo Lysverker om saken. Denne overføring, blev det sagt, er ikke aktuell i øieblikket. Den er allikevel faretruende nær.

7. Et forslag om fredning av *3 mektige eiketrær på Borgestad* i Gjerpen trekker også i langdrag, det har vandret fra den ene instans til den andre. Det er nok trærnes plass like ved hovedveien mellom Skien og Porsgrunn og veivesenets plan om utvidelse av denne veien som er årsaken til forsinkelsen. I sin tid fikk statsminister Gunnar Knudsen reddet den største og den gang mest utsatte eiken. Nu får vi se hvilken stilling veivesenet vil ta — å trekke den projekterte veilinjen litt til siden og dermed redde det 4—500 år gamle treet, som da kan bli fredet — eller å fastholde den rette linjen trukket opp med linjal på kartet.

I denne forbindelse kan det nevnes at Landsforbundet i september sendte en henstilling til veivesenet i alle landets fylker og til veidirektoratet om ved nye veianlegg og ved ombygning av gamle i størst mulig utstrekning å ta hensyn til naturen, så den ikke skjemmes unødige, og at vakre trær og tregrupper såvidt mulig spares.

Medlemmer. Ved årets utgang hadde foreningen ialt 372 medlemmer, herav er 205 livsvarige, 142 årlig betalende ordinære medlemmer og 25 kommuner. En del personlige medlemmer er strøket av medlemslisten fordi de ikke tross purring har betalt sin kontin-

gent for de siste 3 år. Av de livsvarige er noen avgått ved døden; der er innmeldt 20 nye livsvarige. H.r.advokat *Anton Heyerdahl* er foreningens æresmedlem.

Styret sendte i oktober 1955 en skrivelse til alle ordførerne i kretsforeningens 7 fylker, ialt ikke fullt 200. Der ble redegjort for naturvernsaken og foreningens virksomhet, og man forespurte om kommunene ville støtte dette arbeide ved å bli medlem av foreningen. Da der efter et år bare var kommet svar fra omkring 40, ble der i høst sendt en ny henvendelse til alle som ikke hadde svart. Dette har ved årets utgang resultert i noen få nye medlemmer.

Nye fredninger i 1956.

I 1956 er det fredet endel større vakre trær:

- Oslo.* En ask og 2 kastanjetrær på Drammensveien 106; de står i en have ned mot Frognerkilen — vis å vis Oscarshall.
- Østfold.* En bjerk på villaeiendommen Bøstet i Askim.
- Vestfold.* En lind og en eik på Skjerpe på Nøtterøy.

- Opland.* «Storfurua på Sagodden» tilhørende eiendommen Solvik i Ringebu.
- Akershus.* I Ski er ved Kronprinsregentens resolusjon av 19. mars -56 bestemt: «I henhold til Lov om naturvern fredes fuglelivet i og omkring Midtsjøvandet i et belte på 100 m fra vannkanten mot ødeleggelse av enhver art». Det er 10 grunneiere rundt vannet + Ski kommune. De har alle erklært seg enige i fredningen.

Av Landbruksdepartementet er administrativt fredet:

- «Ormtjønnkampen Villmark» i Gausdal Vestfjell — ca. 4600 dekar, totalfredning.
- Ca. 8000 dekar av Gutulia og Gutulivola i Rendalen statsalmenning — fjell og fjellskog, også totalfredning. Et tilstøtende område på ca. 3300 dekar skal behandles nærmest parkmessig med særlig tanke på å bevare store vakre trær.

Thv. Kierulf. H. L. Løvenskiold.

Ove Arbo Høeg.

Peter Kleppa. Asbjørn Omberg.

Regnskap for 1956.

Inntekter:			
Beholdning pr. 31. des. 1955	kr.	3 967,75
Innkomet kontingent:			
Årlig betalende	kr.	1 184,00
Kommuner o. l.	»	700,00
Livsvarige	»	2 000,00
			» 3 884,00
Bidrag		» 510,00
Inngåtte renter:			
Kreditkassen: Sophus Aars' gave	kr.	53,13
Creditbanken: «Den gamle mester»	»	8,32
Oslo Sparebank: Driften	»	47,18
» » Vassfaret	»	4,59
			» 113,22
		(Overføres	kr. 8 474,97

			Overført	kr.	8 474,97
Livsvarige medlemmers fond, renter:					
Creditbanken	kr.			92,12
Norske Statsobligasjoner	»			720,00
				»	812,12
Andre inntekter			»	40,00
Utgifter:					
Årsmote og årsberetning	kr.			427,45
Ekspedisjon m. v. av årsskiftet	»			240,00
Papir, porto, mangfoldiggjørelse	»			271,35
Adressografplater, stempel	»			32,68
Frakt, telefon, film, diverse	»			52,25
Reiser	»			60,90
Avisutklipp	»			63,95
				kr.	1 148,58
Kontingent til Landsforbundet:					
20 nye livsvarige a kr. 5,00	kr.			100,00
131 årsbetalende » » 2,00	»			262,00
				kr.	362,00
Innsatt Livsvarige medlemmers fond	»			2 812,12
Balanse, beholdning	»			5 004,39
				kr.	9 327,09
				kr.	9 327,09
Beholdning pr. 31. des. 1956 fordeler seg slik:					
Oslo Sparebank, Driften	kr.			2 406,93
» » Vassfaret	»			158,55
Kreditkassen, Sophus Aars' gave	»			1 824,74
Creditbanken, «Den gamle mester»	»			342,07
Kontant	»			272,10
				kr.	5 004,39
Livsvarige medlemmers fond:					
Beholdning pr. 1/1—56	kr.			20 372,86
Tilvekst i 1956: 20 nye medlemmer a kr. 100,00	»			2 000,00
Renter av obligasjoner og bankinnskudd	»			812,12
				kr.	23 184,98
som er anbragt således:					
Den norske Creditbank 6 mndrs. oppsigelse	kr.			4 684,98
Statsobligasjoner 2½ % 1946 pålydende	kr.			1 000,00
» 3 % » »	»			500,00
» 4 % 1955 »	»			17 000,00
				»	18 500,00
				kr.	23 184,98

Oslo, 25. februar 1957.

Revidert:
SIGRID SKJØNSBERG
statsaut. revisor.

THV. KIERULF

Nye livsvarige medlemmer.

Andvord, Rich. kammerherre, Bygdøy,
Blom, Knut, h.r.advokat, Oslo,
Bergesen, Sigvald, d. y., skibsreder, Bygdøy,
Borgestad, E. K., fru, Borgestad,
Borgestad, G. K., skibsreder, Borgestad,
Brander, T. dr. Helsingfors,
Granerud, Carl, gårdbruker, Nesodden,
Grønv, Albert, gårdbruker, Hedalen,
Gunnerus, J. F. E., herredsskognester, Heidal,
Hansson, Arne M., direktør, Oslo,
Harboe, Henrik, forstmester, Oslo,
Lüttichau, Wilh., grosserer, Oslo,
Moestue, Knut, fabrikkieier, Oslo,
Rasch, Ole Anker, disponent, Halden,
Sukke, Einar, elektriker, Hedalen,
Svae, Hj. major, Oslo,
Talén, Annie, fru, Oslo,
Wesmann, N. F. ingeniør, Oslo,
Østbye, Peter, skoginspektør, Eiksmarka.

„*Storfuro på Sagodda.*”

I anledning av at den store furua på Sagodden i Ringebu er blit fredet, kan det være av interesse å lese hvad Ivar Kleiven i sin bok «*Ringbu, Gamal bondekultur i Gudbrandsdalen*», har å fortelle om dens opprindelse.:

«Hukibakkmainn! I di djupe fare Bergdøla har skore ne' på vestsien i Fåvang, er dæ eit steille som heite Hukibakk, eit vilt og ur'ot olenne som ser ut te å itte vera fårånes håkje for folk heill krytjyr. Men her budde dæ i di gamle ti'om ein jutul som va kailla Hukibakkmainn', rigtig ein rugg tå di rette slagje som kom fram hår dæ skull' vera og håsant dæ såg ut både med lenne, vær og føre. Ner'n va ute

på reiso innabygds så han brukte kjørgreie, hadde'n 6 digre bjøinne for kjørdoniga ette Losna-isa, men va'n ute i langfer' segla'n ette Mjøs'n på ein kveinnstein så vassspruten sto som eit gov ette'om. Og skjyssgut'n hass på di turom skulle vera'n Gamal-Eirik sjøl, har dæ vore sagt, så dæ va itte å undres på, at dæ gjekk med bør. Elles så heldt'n se nok my'y heme-ve i Hukibakk, men hår einaste jul va'n ute og kjørde julkut, og om denne julkut-kjøringa fortelst dæ såles'n:

Heile natta millom den 21. og 22. desember brainn dæ ein svær stokkeld på høgste åsa ogofor Hukibakk, og maken ve'n brainn på høgste Stallbergkampa på Trette, for der hadde Hukibakkmainn' festarmøya si. Døm høgti'a solhovsnatta på denne gjær'a, di tu, og hadde ei samkome i Stallbergkampa att hår nyttårsnatt. Hår gong 'n gjesta møya si i Stallbergkampa, kjörd'n med bjønnskyssa, men på ein tå desse nyttårsfest'om hass gjekk dæ på skjeivt og'n kjørde n'i den leie råka utafør Stav. Ein kain veta, at'n vart våt og dugeleg frosin attåt, og storgubben va kainskje itte vel tepass da'n steig inn i sal'n i Stallbergkampa. Slik vill'n itte kāmā frami fleire gongo, og så vart døm samde, han og di andre bergtrolla om å setta ne nå'n sikre merkjo på Losnabreiddom, så itte slik olykke skull' ta se oppatt. Tu furuplanto var ne'sette, ei på Båtstøøidda der Hukibakki'n skull, kjøre iland, og ei på Sagøidda der 'n kjørde ut på Losnan'n frå Hukibakk. Og fer å vera ennå tryggare vart kjærestfolka einse om ette den dag å heille nytårssamkomon sine midtveigs millom se på ei stor skogvokse flat, der som Bottru'gar'n nå ligg. Her vart au sett ne' ei furuplante i Bottru'dokken, tett utve' Losna'n, og sea heill di tu kjærestfolka nyttårslage' sitt der te hårt år.»

Nå vet vi altså at den fredete furua er plantet, storgammel må den være. Dette må sikkert ha vært den første treplantingen i Gudbrandsdalen. Det bør innregistreres når i sin tid skogplantingens historie i dalen skal skrives. — Men vi må høre litt til om Hukibakkmainn':

«Men så bar dæ te å kãmå rydningsmein uta'te dala som sette se ne' oppmed Losna — dæ skraill i treom som failll og lyddes som hakkespetthakk tå øksom oppmed strann-

breiddom. Detta syntes Hukibakkgubben skip-la den gamle husfre'n for 'om, og dæ vart itte trivleg å bu i Hukibakk som dæ hadde vore før. Og da'n ein dag vart vår, at dæ heldt på å emne se te nyrydningsgar' på Nyfløt, tok sinne'n så har't at'n sette på å kaste svære berghympa frå Hukibakk, dæ eine større heill dæ andre, men te aill lykke rokk'n itte fram med nå'n tå døm. Og så fløtte'n frå Hukibakk, men hær'n fløtte åv heilst er dæ ingen som kjeinne te».

Agder Naturvernforening.

Beretning for 1955 og 1956.

Styret har i årene 1955 og 1956 arbeidet etter samme retningslinjer som fastlagt tidligere.

Det er ingen tvil om at interessen for verving om naturen er i gledelig fremgang, men dessverre er foreningens økonomi ennu

for svak til at en har kunnet drive agitasjons- og opplysningsarbeidet i den utstrekning som ønskelig og nødvendig.

Det er fremdeles god økning i sjøfuglbestanden.

Alfred Arntzen,
p. t. formann.

Regnskap for 1955.

Inntekter:	
Beholdning fra forrige år	944,63
Kontingent:	
37 medlemmer á kr. 3,—	
8 » á » 10,—	191,00
	<u>kr. 1 135,63</u>

Utgifter:	
Kontingent til Landsforbundet	kr. 52,00
Innkassoutgifter vedk. 1954 og 1955	45,80
Utsendelse av Landsforbundets årsskrift	28,60
Beholdning	109,23
	<u>kr. 1 135,63</u>

Kristiansand den 31. desember 1955
4. februar 1956

ARNE ARNESEN
kasserer.

Revidert: T. EVENSEN

Ulv		
Rein	452	00
Katte	96	00
Mink	9999	96
Oter	600	00
Jort	400	00
Dådyr	400	00
Bjorn	900	23
Rest	944	63

Regnskap for 1956.

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning fra forrige år	kr. 1 009,23	Kontingent til Landsforbundet kr. 2,—	
Kontingent:		pr. medlem	kr. 96,00
40 medlemmer á kr. 3,—		Porto	» 28,00
8 » á » 10,—	» 200,00	Konvolutter	» 9,38
		Utsendelse av Landsforbundets årsskrift .	» 39,95
		Beholdning	» 1 035,90
	<u>kr. 1 209,23</u>		<u>kr. 1 209,23</u>

Kristiansand den 31. desember 1956
14. februar 1957

ARNE ARNESEN
kasserer.

Revidert: T. EVENSEN

Rogaland Naturvern.

Årsmelding for 1956.

Som det har gått fram av tidligere årsmeldinger har Rogaland Naturvern i mange år forsøkt å finne et typisk jærlandskap som kunne bli fredet. Vi har sett på flere høvelige områder, men noe innkjøp var ikke mulig med vårt beskjedne naturvernfond.

I høst gjorde lektor Myhre oss oppmerksom på en gård på Jæren som var tilsalgs, og der lå et lite vann som kanskje kunne høve for vårt formål. Styret så på stedet og formannen henvendte seg til de nye eiere av gården; den skal delvis nyttes som plantefelt. Resultatet ble at eierne har gått med på å frede vannet og noe av omgivelsene ved lov. Vi går ut fra at saka går i orden etter å være forelagt jordstyret. Det er gledelig at dette vannet nå antagelig er reddet fra ødeleggelse ved uttapping. For på Jæren forsvinner det ene vannet etter det andre takket være de moderne grøftemaskiner.

I forbindelse med denne sak kan nevnes at vi etter forslag av gartner Thoralf Bryne

foretok en befaring av en fjellgård noen mil nord for Egersund. Det var et meget vakkerterreng med vann, lauvskog og fjell, men landskapet er av en type som for tida ikke står i fare for å forsvinne. Dertil kom at selv om en kunne fått konsesjon ved et eventuelt kjøp, lå prisen (ca. 30 000 kr.) alt for høyt for vår forening.

Fra Strand viltneimnd kom det en henvendelse om å få fredet noen større og mindre holmer utenfor Jørpeland i Ryfylke. Formannen i viltneimnda, Sigurd Isaksen, samlet de 25 grunneieres underskrifter og saka vil bli oversendt til Naturvernrådet.

Fra Naturvernrådet har vi fått i retur en rekke forslag om fredning av fuglelivet på en del områder i Rogaland. Det er saker som har ligget i departementet i flere år. Styret skal se nærmere på disse foreløbige private fredlysinger og få tegnet alle områdene inn på kart for å lette oversynet. Dessuten vil formannen oppsøke noen grunneiere hvis

eiendommer grenser til det store område rundt Hafrsfjord der fuglelivet er fredlyst. Går disse grunneiere med på fredlysing, vil ikke bare området bli en del større, men også tydeligere avgrenset.

Som nevnt i årsmeldinga for 1955 gikk styret ut fra at samtlige eiere ved Store Stokkavatn ved Stavanger var enige i fredning av fuglelivet, men det viser seg nå at det er en mann som nekter å skrive under fredningsvedtaket. Saka vil bli oversendt til Naturvernrådet med henstilling om at dyrelivet like vel må bli fredet ved lov.

Formannen har atter forsøkt å få den siste underskrift når det gjelder fredning av det rike fuglelivet ved Grudavatnet i Klepp herred, men dessverre ble det denne gang også blankt nei.

Fra den tekniske rådmannen i Stavanger fikk vi oversendt til uttalelse et forslag om å få Breiavatnet i Stavanger by fredet etter naturvernlova. Av dokumentene gikk det fram at kommuneadvokaten var av den oppfatning at i dette tilfelle kunne ikke lova om naturvern komme til anvendelse. Styret i Rogaland Naturvern var av samme mening, men tilbød seg å oversende saka til Naturvernrådet til uttalelse. I vårt svar ble det pekt på den store betydning dette vannet har som overvintringssted for en mengde ender og hettemåker. Og så lenge Breiavatnet får beholde sin nåværende størrelse og det er anledning for fuglene å kunne komme på land i parken, er det ikke nødvendig å frede fuglelivet, som omfattes med en så levende interesse fra publikums side.

Et par av våre medlemmer har nevnt at et sedertre som står i en hage i Stavanger burde fredes. I et svar på en forespørsel til Landsforbundet ble det opplyst at ifølge departementet er det høve til å frede også utenlandske trær som vokser i Norge. Eieren

av nevnte seder er gått med på fredning og vi håper at den kan reddes selv om strøket skal reguleres og legges ut til parkområde.

Foruten de tidligere omtalte vandresteiener som det er vedtatt å få fredet, forhandler styret nå med de to eiere av den store vandrestein som kalles «Ørne-stein» og ligger i nærheten av Ullandhaug. Denne steinen er ikke bare av naturhistorisk interesse, men den er også et gammelt grensemerke.

Det er kommet klage over at de øvelser jegerforeningen driver på en lerdue-bane ved Store Stokkavatn, skremmer fuglene vekk fra vannet. Men det er neppe noen fare for dette. Vannet er såpass stort og det er utrolig hvor fort f. eks. endene venner seg til all slags larm som ikke er forbundet med direkte fare.

Stadig får vi forespørsler angående rugeskasser for småfugl, og styret er i disse dager kommet i forbindelse med en mann i Lyngdal som har spesialmaskiner for framstilling av rugeholker av naturlige trestammer.

I juni ble det holdt et møte mellom representanter for Viltstyret i Oslo og viltnevdene i vårt fylke. På anmodning deltok formannen i vår forening under en befarings tur på Jæren. Deltagerne beså bl. a. Grudavatnet, Øksnevad-tjernet og Horpestadvatnet. På turen som ble avsluttet med et besøk på Ornitologisk Stasjon på Revtangen, nyttet formannen høve til å komme inn på forskjellige lokale spørsmål vedrørende naturvernet. Særlig la han vekt på at skal en verne Jærens rike fugleliv — og da først og framst andestammen — er det helt påkrevet at det blir fredet en del områder som viltreservater. Og skal en bevare fuglebestanden må det bli etablert et virkelig jaktoppsyn som kan hindre all den ulovlige jakt som dessverre florerer. Et jaktoppsyn

på Jæren ville på grunn av de oversiktlige forhold bli en ganske enkel affære og ville ikke koste så meget. Det lot til at representantene for viltnevdene var enig i at det er et stort behov for et effektivt oppsyn. Fra Viltstyrets side ble det opplyst at viltnevdene hadde penger som kunne brukes til dette formål. Men hvor lenge skal vi vente på planen blir satt ut i livet?

På en studietur til Danmark fikk formannen tillatelse til å besøke fuglereservatet på Tipperne ved Ringkøbing Fjord. Og nestformannen deltok i en kongress for fuglefredning som ble holdt i Nederland.

På årsmøtet ble årsmelding og regnskap godkjent og styret gjenvalgt. Styret består av: A. Bernhoft-Osa, formann, Holger Holgersen, nestformann, Jon Andreassen, sekretær, Erling Torgersen, kasserer, og Karoline Rullestad, styremedlem. Varamenn: Rasmus BJORHEIM, Kornelius Meland og Ingvar Mo-

laug. Revisorer er H. Gundersen og Erik Lunde.

Av regnskapet går det fram at foreningens Naturvernfond er kommet opp i 10 500 kr. Da Landsforbundet har forhøyet kontingenten for de tilsluttede foreninger, ble det vedtatt å forhøye årskontingenten i Rogaland Naturvern fra 3 til 5 kr., og fra 30 til 50 kr. for livsvarige medlemmer. Etter forslag av Landsforbundets formann vil det bli gjort henvendelser til byer og herreder i Rogaland om å støtte vårt arbeide.

I året som kommer er det planlagt et par turer ut i naturen, bl. a. til fuglestasjonen på Revtangen under høsttrekket. Etter innbydelse fra brannsjef Evensen vil det bli et besøk på den nye brannstasjonen i Stavanger, og formannen vil samtidig vise noen nye fuglefilmer. Ellers har keramikker Torbjørn Feyling lovet å vise medlemmene rundt på Stavanger Flint.

Regnskap for 1956.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning pr. 1/1—56	kr. 711,51	Utlagt ved formannen	kr. 172,00
Kontingent 1 medlem 1955	» 3,00	Porto	» 16,40
Gave fra A. T. Greve A/S	» 25,00	Pr. A/S Dreyer	» 63,00
Kontingent 180 medlemmer	» 540,00	Annonser v/fredning	» 114,80
—»— 4 foreninger	» 20,00	Porto årshæfter	» 1,00
Renter for 1956	» 8,36	Pr. Otto Floors arvinger	» 10,65
		Innkassoprovisjon	» 112,00
		Kassabeholdning i bank	» 818,02
	<u>kr. 1 307,87</u>		<u>kr. 1 307,87</u>

FORENINGENS NATURVERN FOND

Inntekter:		Utgifter:	
Beholdning pr. 1/1—56	kr. 10 203,98	Innestående i bank	kr. 10 510,07
Renter for 1956	» 306,09		
	<u>kr. 10 510,07</u>		<u>kr. 10 510,07</u>

A. BERNHOFT-OSA
p.t. formann.

Revidert. Stavanger 15/1—1956.
H. GUNDERSEN, ERIK LUNDE,
revisorer.

ERLING TORGENSEN,
kasserer.

Vestlandske Naturvernforening.

Årsberetning for 1956.

I beretningsåret har styret hatt følgende sammensetning:

Lektor A. Aksnes, konservator A. Daniel- sen, herredskogmester G. Jebsen (kasserer), høyesterettsadv. R. Langlo, konservator J. F. Willgohs (form.).

Varamenn: Driftsbestyrer E. F. Langmyhr, konservator A. Løken, professor dr. H. Robak. Revisor: Lektor S. Hansen.

Foreningen har f. t. 66 medlemmer.

Årsmøte og styremøte ble avholdt 13. fe- bruar. Revisjonsforslaget for foreningens lover er blitt behandlet og endelig vedtatt. Det er innkommet en søknad fra Bergens kommune om å få adgang til å bortskaffe sjenerende forekomster av måker og ender i byens drik- kevannbasseng innenfor det fredede område. Vi har rådspurt Landsforbundet og departe- mentet om mulighetene for å kunne gi særskilt dispensasjon fra fredningsvedtaket i dette tilfelle og funnet at en midlertidig ord- ning kan la seg gjennomføre ved bortskyt- ning av enkelte eksemplarer under natur- vernets oppsyn.

Følgende fredningsvedtak er blitt fremmet i beretningsåret:

- 1) En prektig einer, «Storeinen» på eiendom- men Leite, bnr. 1, gnr. 46 i Volda. Denne einen er vel en av landets største. Den ble målt i 1953 og var da 10,70 meter høy og 1,48 meter i omfang ved mark- kanten. Eier Kristoffer Leite (departe- mentsbesl. av 22. april 1956).

- 2) En stor eik på gården Eidsnes, Indre, bnr. 2, gnr. 69 i Hosanger. Eier Magnus Bjørge (departementsbesl. av 31. oktober 1956).

Vi har mottatt forslag til fredning av 4 større fosser på Vestlandet og dessuten an- befalt og videresendt til Landsforbundet forslag om fredning av flere fugleholmer i Sogn og Fjordane og i Møre og Romsdal.

Formannen har i sommer spesielt arbeidet med å få fredet de svære sjøfuglforekomst- ene på Runde på Sunnmøre og har i denne anledning foretatt flere undersøkelser av fuglelivet her og ved flere anledninger drøft- tet med stedets befolkning muligheten for fred- ning. Det ser nå ut til at det kan være godt håp om at denne saken kan gå i orden om ikke altfor lenge.

Vestlandske naturvernforening har i år sam- men med Bergens Skog- og Treplantnings- selskap og Bergen og Hordaland Skogselskap mottatt et legat fra nylig avdøde dr. Axel Looft, Bergen. Legatets kapital er på vel 200 000 kr. og av den årlige avkastning ($\div 10\%$) vil $\frac{1}{4}$ bli stilt til disposisjon for vår forening, iflg. statuttene «å anvende i overensstemmelse med foreningens formål etter nærmere bestemmelse av foreningens styre».

Den slags uttrykk for interesse for natur- vernsaken vil forhåpentlig på mer enn én måte virke stimulerende på virksomheten i fremtiden.

Bergen den 27. februar 1957

J. F. Willgohs,
p. t. formann.

Sammendrag av regnskap.

Inntekter:		Utgifter:	
Innstående i bank pr. 11/2—1956	kr. 2 089,11	Reiser	kr. 170,00
Kassabeholdning » » »	» 42,88	Frakt årbøker	» 2,50
Postgirokonto » » »	» 629,45	Konvolutter	» 30,09
Bankrenter 1956	» 50,73	Porto	» 105,60
Inngått medlemskontingent a 5 kr.		Kontingent Landstorbundet	» 96,00
1955	kr. 5,00	Annonse	» 15,00
1956	» 240,00	Innstående i bank 6 mnd. opps.	» 2 005,00
1957	» 15,00	» » » sparev.	» 154,43
	» 260,00	» postgirokonto	» 493,55
	<u>kr. 3 072,17</u>		<u>kr. 3 072,17</u>

Minde pr. Bergen 25. februar 1957,

J. F. WILLGOHS

G. JEBSEN

Revidert:
SIGGEN HANSEN

Trøndelag Naturvern.

Årsmelding for 1956.

Arbeidet med fredningen av Byneshalvøya, et prosjekt som foreningen har holdt på med i lengre tid, møter dessverre vanskeligheter fra forskjellige hold, men saken går fortsatt sin gang uten at noen endelig avgjørelse foreligger.

Derimot har vi berettiget håp om at en

fredning av Børgefjell skal bli realisert i forholdsvis nær fremtid. En orientering om fredningen med utkast til særlige regler er sendt til de lokale myndigheter, skogforvaltninger, fjellstyrer, fiskeriforeninger og andre interesserte, til nærmere uttalelse før saken går videre til Landsforbundet.

Sammendrag av regnskap.

Inntekter:		Utgifter:	
Kassabeholdning	kr. 11,09	Innskudd banker	kr. 550,00
Kontingenter	» 550,00	Andeparken	» 70,30
Uttak fra bank	» 450,00	Innsamling av oljetilsolte sjøfugler	» 62,50
		Porto og reiseutgifter	» 203,15
		Balanse	» 125,14
	<u>kr. 1 011,09</u>		<u>kr. 1 011,09</u>

Beholdning pr. 31/12—56 kr. 125,14.

SVein HAFTORN
sekretær.

Revidert 28/2—1957
DET KGL. NORske VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET
TYRA TVETE
kasserer

Sør-Varanger Naturvern.

Årsberetning for 1954/56.

På grunn av forskjellige omstendigheter ble årsmøte dessverre ikke avholdt i 1955. Nestformannen var bortreist og styremedlem Aksel Hoel var syk og avgikk senere ved døden.

I den forløpne tid har allikevel styret forsøkt å arbeide med de saker som var oppe på årsmøtet i oktober 1954, og andre saker.

Vi har sendt en resolusjon til Den Kongelige Norske Regjering om Naturparken i Øvre Pasvik (Carl Schøyens plan) og samtidig sendt skrivelse om denne sak til en rekke stortingsmenn og bedt om deres støtte. Noe svar på disse har vi dessverre ikke fått.

Videre har foreningen påny prøvet å aktivisere kommunen til å foreta den beplantningen av «Nylanderhaven» som er vedtatt av Formannskapet for flere år siden.

Foreningen arbeider fortsatt for — i samarbeid med Jæger- og fiskerforeningen — å få fredet «Kirkenes-halvøya».

Vi har også henstillet til Øst-Finnmark skogforvaltning ved skogforvalter Grøvlen å stanse snauhugsten langs veien oppover Pasvikdalen, da denne i høy grad er skjjemmen- de og har vakt forbitrelse hos mange.

Årsmøtet ble holdt 11. desember 1956.

Formannen, oberst Audun Magnus, ble gjenvalgt, likeså sekretæren Nenne Isachsen. Som nytt styremedlem ble valgt Eivind Fjeld med E. Tunstad som varamann. Nestformann er fortsatt Trygve Laudal og kasserer er Ingrid Johansen.

På årsmøtet ble man enig om å forsøke en samlet henvendelse til skogdirektøren fra Sør-Varanger Naturvern, Jæger- og fiskerforeningen og Sørvaranger turistforening, for om mulig å få stoppet — iallfall delvis — den skjjemmende flatehugst i Pasvikskogene.

Foreningen vil også forsøke en ny aksjon for å få en avgjørelse i saken om Naturparken i Øvre Pasvik.

Lærer Beddari holdt foredrag og viste en del av fru dr. Wessels skjønne bilder fra Pasvikdalen i gamle dager. T. Laudal kåserte om Sotelifunnet ved Mandal, og skoleinspektør Rotnes viste filmen «Glimt fra Nord-Norge».

Foreningens medlemstall er gått ned til 60, da flere er døde og en del fraflyttet distriktet, men vi håper å få tegnet nye medlemmer. Årskontingenten er 3 kr.

For Sør-Varanger Naturvern

A. Magnus
formann.

Nenne Isachsen
sekretær.

Sivilisasjonen trenger seg frem, ofte hensynsløst, — Men i vår tid får flere og flere øynene opp for hvor viktig det er å bevare naturherlighetene. Vi må ha steder å søke ut til for å fornye oss selv. Sivilisasjonens frentrengen skjer derfor nu ikke så meget på bekostning av natur og villmark, og den setter flere mennesker i stand til å nyte godt av våre naturherligheter. Det tas hensyn til naturen ved anlegg av veier, kraftverk og linjenett, og man forsøker å finne den beste løsning uten å sette stygge arr i skog og mark.

Også BP slutter opp om naturvern i Norge. Oljefyring betyr mindre sotplage, førsteklasses bensin betyr mindre eksos. Ved utbygging av våre mange tankanlegg søker vi å ta hensyn til naturen. Vi vil gjerne være aktivt med og bevare våre naturherligheter.

Norsk Brændselolje A/s

— en storbedrift i energiens tjeneste —

Naturen hater sterk og fri all tvang -

(Wergeland)

*Vi vil og kan heller ikke tvinge noen til å kjøpe hos oss—;
men flere og flere som besøker Nord-Norge finner det naturlig
å gjøre sine innkjøp hos—*

Otto Koch^{a/s}
BODØ

Nord-Norges største manufaktur- og utstyrsmagasin

ANDR. SCHATVET

PRINSENGT. 2 — OSLO

*

*Trelastagentur-
og Exportforretning*

Oprettet 1863

FORSIKRINGSSELSKAPET

SIGYN

GRUNNLAGT 1885

Prinsensgt. 22 - Oslo

S K A D E F O R S I K R I N G

Naturvernrådet, adr. Møllergaten 16, Oslo
Landsforbundet for Naturvern i Norge, adr. Møllergaten 16, Oslo
Østlandske Naturvernforening, adr. Møllergaten 16, Oslo
Agder Naturvernforening, adr. Torridalsveien 44, Kristiansand
Rogaland Naturvern, adr. Stavanger Museum, Stavanger
Vestlandske Naturvernforening, adr. Zoologisk Museum, Bergen
Trøndelag Naturvern, adr. Museet, Trondheim
Nordland Naturvern, Telegrafverket, Bodø
Sør-Varanger Naturvern, adr. Kirkenes

FROGNERSETEREN BRUK

ØKERN P.Å.

Sentralbord 67 29 94

★

Alt i
bygningmaterialer,
snekkerlast, sløyd
og listverk

★

Eget høvleri og tørkeanlegg

UTGITT AV
LANDSFORBUNDET FOR NATURVERN I NORGE
JULI 1957